

GİRİŞ

HALKEVLERİ

1. HALKEVLERİNİN KURULUŞU; İDEOLOJİ VE TEŞKİLAT

YAPISI:

Bilindiği gibi 19 Şubat 1932'de Atatürk'ün direktifiyle açılan Halkevleri, kısa zamanda Türkiye'nin dört bir yanına yayılmıştır. Bu kurum, 1932-1951 yılları arasında Türkiye'nin toplumsal ve kültürel tarihinde önemli roller oynamıştır. Halkevleri, örgün eğitim dışında kalmış yetişkin halka, yeni kurulan Türkiye'nin hedeflediği çağdaş medeniyet seviyesine ulaştırma amacına uygun eğitim vermeye çalışan, halk eğitim kurumu görevini de yapmıştır.

20. yüzyılın başlarına gelindiğinde, her ülkede kendi gereksinimlerine göre, halkın eğitilmesine ve yetiştirilmesine yönelik olan örgütlenmelere başlanmıştır. Genç Türkiye Cumhuriyeti Devleti de okuma- yazma oranının düşüklüğü ve geniş kesimlerin eğitimden yoksun kalmış olmasından dolayı, halkın eğitimine ve yetiştirilmesine yönelik çalışmalara ihtiyaç duyması, Halkevlerine doğru bir gidişi oluşturmuştur.

Ulusal bir bilinç ile çağdaş devlet düzeni kurmuş olan Türkiye Devleti, ülke içerisinde yakalamış olduğu bu ulusal bilinçle ülkenin kalkınması için, Türk Devrim ilkelerini halk tabanına yaymak ve bu devrim ilkelerini -ülkenin en ücra köşelerine götürmek gerekiyordu.¹ Ülkelerin kalkınma dereceleri ile eğitim-kültür seviyeleri arasında doğru bir bağlantı bulunduğu bilinen bir gerçektir. Halkevleri, kuruluş amacında ülkenin kalkınmasına öncü olacak kurumlar olarak düşünülmesinden dolayı, örgütsel yapısı da bir eğitim-kültür kurumu niteliğinde olmuştur.

Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti, yerleştirmek istediği yeni rejimi, sağlam temellere oturtmak için yeni kurumlar kurmuştur. Bu kurumlar arasından, Millet Mektepleri, Cumhuriyet Halk Fırkası Hatipler Teşkilatı, Türk Tarih Kurumu, Türk Dil Kurumu, Halkevleri, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi² yer almaktadır. Birbiri ardına gelen İnkılâpları, başta Mustafa Kemal olmak üzere devletin önde gelen kişileri, gezdikleri yerlerde yapılan devrimleri halka anlatmaya çalışsalar da yeterli olmamıştır. Yapılan değişiklikler karşısında, kültürel olarak geri kalmış halk ile aydınlar arasında

¹ Anıl Çeçen, *Atatürk'ün Kültür Kurumu Halkevleri*, Genişletilmiş 2. Baskı Cumhuriyet Kitapları, s.79-81

² Yasemin Doğaner, "Atatürk İnkılabının Yerleşmesinde Halkevlerinin Rolü", *KOK Araştırmaları*, cilt II, sayı:2, 2000, 78-79. Ayrıca bkz Ali Odabaşı, *Muğla Halkevi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim dalı, 2003), s.1

bir kopukluk yaşanmaya başlanmıştır. Böyle bir zamanda çok yönlü çalışmalarla halka inebilecek, onlara aydınlatacak güçlü bir hamleye ihtiyaç duyulması Halkevleri'nin oluşumuna zemin hazırlamıştır. Halkevleri öncesi, halk eğitim kuruluşları olarak, Halk Eğitimi Şubesi, Halk derslikleri (1927), Halk Okuma Odaları (1930) kurulmuş ve önemli faaliyetlerde bulunmuşlardır.

Halkevleri, her türlü kültürel ve sanat etkinlikleri yanında, sosyal dayanışmayı da içerecek birer kitle eğitim kurumları olarak düşünülmüştür. Bu alandaki çalışmalarını daha önceki dönemlerde "Türk Ocakları" yapmaktaydı. Türk Ocakları, Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde "Osmanlılık" akımının etkisini kaybetmesiyle birlikte canlanmaya başlayan "Türkçülük" akımının temsilcisi olarak 1911 yılında kurulmuştur³. Kuruluş olarak Türk olduğu vurgulanan, siyasal ve kültürel bir kurum olan Türk Ocakları'nın, ülkedeki etnik azınlıklara karşı "ırkçılık" izlenimi bırakması ülke bünyesindeki kültürel bütünleşmeyi engelliyordu.⁴

Türk ocakları, ırkçı bir politika izlemesinden dolayı, eğitimdeki amacını da tam olarak sağlayamıyordu. Ayrıca fikir olarak Cumhuriyet Halk Fırkasına ters düşmesi, bazı şubelerinin bu fırka aleyhine çalışma yapmasından dolayı kapatılması öngörülmüştür.⁵ Türk Ocakları'nın kapatılmasını hazırlayan birçok nedenler yer almaktadır. Örneğin Prof Dr. Zeki Arıkan Türk Ocakları'nın bazı devrimlere karşı ilgisiz kaldığının üzerinde durmaktadır. Arıkan, buna örnek olarak Harf Devrimi'nin uygulama aşamasında İzmir Türk Ocağı'nın pek etkin bir rol oynamamasını, Türk Ocakları'nın devrimlere karşıt bir hareketin odak noktalarına dönüşme tehlikesi olduğunu belirtmektedir. Buna bağlı olarak Arıkan, Serbest Fırka'nın kurulmasıyla Türk Ocakları'nın ülkenin her yanında, Atatürk Devrimleri'ne karşı bir hareketin "Türkiye'de ki yuvaları biçimine" dönüşmesinin Atatürk'ü son derece rahatsız ettiğini dile getirmektedir. Türk ocakları'nın özellikle yurt dışına yönelik milliyetçilik girişimleri, ülkenin izlemiş olduğu barışçı dış politikasına uymuyordu. Misak-i Milli sınırlarında toplanan Türk Milliyetçiliği ülküsü; artık yurdun bayındırlığı ve refahı için milletçe ilerlemektir.⁶

³ Resul Yiğit, *Mersin Halkevi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı, Nisan 2001), s.5

⁴ Şerafettin Turan, "Etkin Bir Eğitim, Kültür ve Sosyal Dayanışma Kurumu Olarak Halkevleri", *Bilanço 1923-1998*, Cilt 1, TÜBA, s.205

⁵ Kenan Akyüz, "Türk Ocakları", *Bellekten*, Türk Tarih Kurumu, Nisan 1986, sayı: 196, Ankara:2003, s.214

⁶ Zeki Arıkan, "Halkevlerinin Kuruluşu ve Tarihsel İşlevi" *Atatürk Yolu*, Cilt VI, Sayı:23, Ankara Üniversitesi, Ankara:1999, s.264-267

Türk Ocakları Mustafa Kemal’inde isteğiyle 1931 yılında yetkilerini CHP (Cumhuriyet Halk Partisi)’ye bırakmış, böylece Halkevleri’nin kurulması için zemin oluşmuştur. CHP, partinin eğitim ve kültür faaliyetlerini doğrudan yapmayıp yeni bir kuruluşa gitmiş bunun sonucunda Halkevleri’nin eğitim ve kültür yuvası olarak açılma çalışmaları başlamıştır.⁷

Halkevleri, aynı zamanda “Halkçılık” ilkesinin uygulama sahalarından birisi olmuştur. Halkevleri, adını ve örgütlenmesini halktan almıştır. Anıl Çeçen, Halkevleri ile Halkçılık arasındaki bağdaşmayı şöyle açıklamaktadır⁸.

“Mustafa Kemal’in Anadolu halkına dayanarak giriştiği ulusal kurtuluş savaşı temelde antiemperyalist, bağımsızlıkçı ve halkçı bir düzen kurmaya amaçlıyordu. Bu doğrultuda bir halk devrimi yapmıştı. Mustafa Kemal, Anadolu halkının öz gücünü örgütlenmenin çabası içindeydi. Sonraki aşamada Halkevleri örgütünün kurulması, Ulusal Kurtuluş Savaşı’ndaki halkçı özün kültürel ve toplumsal bir tabana oturtulması amacını açık olarak gösteriyordu.”

Halkevleri’nin açılmasında o dönemin ekonomik durumunun da etkisi olmuştur. Bilindiği gibi dünyada 1930 yılında ekonomik bir bunalım yaşanmıştır. Dünyadaki bu ekonomik bunalım, Türkiye’yi de ekonomik olarak olumsuz etkilerde bulunmuştur. Bürokrat kesimle halk arasındaki var olan ayrılık, ülkede vergi ve benzeri yollarla ekonominin yükünü yoksul halkın sırtına yükleyen politikalar sonucu, daha da artmıştır. Devlet, bu sorunlar karşısında özellikle “Serbest Cumhuriyet Partisi” denemesinin de olumsuzlukla sonuçlanmasıyla, Cumhuriyet’in ilk yıllarına göre daha sert rejim uygulamaya başlamıştır. Devlet, bütün bunları aşmak için yavaş yavaş ideolojik bir yapılanmaya gitmiştir.⁹

Cumhuriyet Yönetimi, milliyetçilik ve ümmetçilik ilkelerine karşı, millet fikrine dayalı siyasi bir yönetim şekli kurmaya çalışmıştır. Bundan dolayı yerleştirmek istediği Kemalist ideoloji, halkçı ve milliyetçidir; ancak ümmetçi değildir. Bu yüzden kurulacak olan Halkevleri, ulus devletlerin oluşumunda etkin rol alacaktır. Halkevleri, aynı zamanda halkın irticadan uzaklaşması, hurafe ve yanlış inançlardan uzak tutulması konusunda da etkin rol oynayarak laikliğin yerleşmesini sağlayacaktır.¹⁰.Böylece

⁷ Şerafettin Turan, *agm*, s.206-207

⁸ Anıl Çeçen, *age*, s.21-22

⁹ Tefik Çavdar, “Halkevleri” *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, Cilt 4, İletişim Yayınları, İstanbul, s.879

¹⁰ Neşe G. Yeşilkaya, “Halkevleri”, *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce Kemalizm*, Cilt 2, İletişim Yayınları, İstanbul, s.114

Halkevleri, Osmanlılardan kalma “dinsel” yapıdan “laik” yapıya geçişin bir aşamasını oluşturacaktır.

Halkevlerinin açılma nedenleri derinlemesine irdelendiğinde; halk, çok partili rejim denemeleri sırasında, Türk Devrimi’ni gerçekleştiren CHP’nin karşısındaki muhalefet partilerin yanında yer alarak, Şeyh Sait İsyanı ve Menemen’deki Kubilay olaylarının kötü sonuçlanmasına neden olmuştur. Bu olumsuz sonuç, Türk Devrimi’nin toplumsal tabanda tam olarak yerleştirilemediği gerçeğini ortaya çıkarmıştır. Bu durum karşısında, millî ve çağdaş bir devletin hızla kurulması gerektiği anlaşılmıştır. Bunun için de sadece teorik planda değil, fiilen yurdun ilçelerine, bucak ve köylerine kadar ulaşıp, halkla doğrudan doğruya kaynaşacak, onlara devletin yaptığı yenilikleri anlatacak kuruluşlara ihtiyacın varlığı hissedilmiştir.¹¹

Halkevleri düşüncesi ortaya çıkmadan önce dünyadaki örnekler incelenmiştir. Cumhuriyet yönetiminin Avrupa’ya eğitime gönderdiği gençlerden Vildan Aşir Savaşır, bütün Avrupa ülkelerini gezip buralarda incelemeler de bulunmuştur. Vildan Aşir özellikle halk eğitimi üzerine özel çalışmalar yapmıştır. Vildan Aşir’in Çekoslovakya’daki başarılı bir örnek olan Sokol’lar, Avrupa’daki incelemelerinde dikkatini çekmiştir. Yıl boyunca düzenli kitle çalışması yapan Sokollar, ayrıca yılın belli zamanlarında, düzenledikleri şenliklerle bütün Çekoslovakyalılara ulusal bir bayram havası yaşatıyordu. Ülke çapında bir dernek olarak örgütlenen Sokolların, her kent ya da kasabada merkezi lokali bulunuyordu¹². Vildan Aşir Savaşır’ın Çekoslovakya’daki Sokol adlı kuruluşları anlatan bir konferansında, Türkiye’de Halkevleri ya da Halkevleri adıyla onlara benzeyen örgütlenmeye gidilebileceği üzerinde durması çözümü kolaylaştırmıştır. Vildan Aşir Savaşır, konuşmasını şöyle bitirmişti¹³.

“... Bu ev halkın evi ve halkevi olmalıydı. Halkevi bir mektep olmayacaktı. Ama öğretecekti. Bilimi, kültürü, sanatı, sporu ve halkın olan halktan olan ve bir milleti uygar yapan değerlerdir. Bağnazların hiç bir türünün yeri olmayacaktı Halkevlerinde.”

Vildan Aşir’in bu sözleri, Atatürk’ün ilgisini çekmiştir. Bir süre sonra Millî Eğitim Bakanlığı’na geçecek olan Dr. Reşit Galip, Halkevleri’ni kurmayı üstlenmiştir. Reşit Galip’in çağrısıyla dönemin önde gelen aydınları, Ankara Türk Ocağı binasında yapılan toplantıda buluşmuştur. Toplantıya çağrılanlar arasında Şevket Süreyya Aydemir,

¹¹ Tevfik Çavdar, *agm*, s.879. Ayrıca bkz. Günver Güneş, “Çağdaşlaşma Sürecinde Aydın Halkevleri ve Faaliyetleri(1932–1951)”, *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, yıl 3, sayı:5s.142

¹² Anıl Çeçen, *age*, s.93

¹³ Zeki Arkan, *agm*, s.267-268

Recep Peker, Hasan Cemil Çambel, Çevdet Nasuhi, İsmail Hüsrev, Vildan Aşir Şavaşır vardı. Toplantıda Dr. Reşit Galip, kurulması tasarlanan Halkevleri'nin kuruluş hazırlıklarının başlayacağını belirtmiş ve sorun geniş ölçüde toplantıda ele alınarak, tartışılmıştır. Kurulan komisyon, Halkevleri'nin ana tüzüğünü hazırlamakla görevlendirilmiştir. 1932 yılı başında Halkevlerinin kuruluşuyla ilgili hazırlıklar tamamlanarak, CHP Genel Sekreteri Recep Peker tarafından bütün örgüte duyurulmuştur¹⁴.

1930 yıllarında hazırlıkları düşünülen, daha sonrasında açılış için çalışmaların hızlandırıldığı Halkevleri, nihayet 19 Şubat 1932 yılında Ankara'da açılmıştır. O gün Ankara Halkevi'nin salonları daha sabahtan dolmuş, açılış yapılacak 14 Halkevi Parti Genel Sekreterliği, töreni dinlemek için radyo ile Ankara'ya bağlanmıştır.

Ankara Halkevi ile beraber açılışları yapılan diğer Halkevleri arasında; Adana, Afyon, Ankara, Aydın, Bursa, Çanakkale, Denizli, Diyarbakır, Eskişehir, İstanbul, İzmir, Konya, Samsun ve Van'daki Halkevleri yer almaktadır.¹⁵

Ankara Halkevi, eski Ankara Türk Ocağı binasında açılmıştır. Açılış töreni aşağıdaki programa göre olmuştur¹⁶.

1-İstiklal Marşı

2-Cumhuriyet Yemini

3- Canlı Levha

4-CHF Genel Sekreteri Recep Peker'in Nutku

5-Behçet Kemal Çağların "Açılırken" Şiiri

6-Milli Eğiti Bakanı Reşit Galip'in Konuşması

7-Behçet Kemal Çağlar tarafından hazırlanan "Çoban" oyununun sahnelenmesi

Halkevleri Talimatnamesinde Halkevleri'nin açılış amacı şöyle belirtilmiştir.¹⁷

Fırkamızın Program temelleri Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik, Halkçılık, Devletçilik, Laiklik, İnkılâpçılıktır. Programımızın bu ana temel prensiplerinin hâkimiyeti ve ebedileşmesi için bu vasıflarda kuvvetli vatandaşlar yetiştirilmesini milli secerenin Türk Tarihinin ilham ettiği derecelere çıkmasını, güzel sanatların yükselmesini, milli kültürün ve ilmi harekât ve faaliyetlerin kuvvetlendirilmesini ehemmiyetli vasıtalar olarak tespit ve işaret eder. Bu esas ve vasıtaların hepsi birden medeniyet yolunda

¹⁴ Zeki Arıkan, agm, s.268

¹⁵ Nurcan Toksoy, *Halkevleri*, Orion Yayınları, Ankara;2007,s.42

¹⁶ Ali Odabaşı, *age*, s.10 Diğer on üç halkevini açılış programları da Ankara Halkevi açılışına uygu olarak önceden parti tarafından gönderilen programa göre yapılmıştır. Ali Odabaşı, *agt*, s.10

¹⁷ C.H.F. *Halkevleri Talimatnamesi 1932,Hâkimiyeti Milliye Matbaası*, s.3

Türklüğün kaybettiği uzun yıllar cesur, atılgan ve yorulmaz hamlelerle kazanacak nesiller yetiştirilmeyi medeniyet sahasında Türk'ün tabii meziyet ve kabiliyetleriyle mütenasip şeref mevkiine tekrar almasını istihdaf eyler. Halkevlerinin gayesi bu uğurda çalışacak mefkûreci vatandaşlar için toplayıcı ve birleştirici yurtlar olacaktır.

Açılış konuşmasını yapan CHP Genel Sekreteri Recep Peker, konuşmasındaki “*Bir ulusun yetişip geleceğe hazırlanması için kurulan kuruluşlar okullardır. Fakat çağdaş uluslar, ulusal bir varlık olarak yetişip örgütlenmek için okulların yalnız yöntemler, düzenlemeler altında açılmasını yeterli görmüyorlar. Bu yüzyılda uluslaşmak için okul eğitiminin yanında ve ondan sonra mutlaka bir halk eğitimi yapmak, halkı bir arada çalıştırmak esası kurulmalıdır*”¹⁸sözleriyle Halkevleri'nin kurulmasının en önemli amacının “halk eğitimi” olduğunu vurgulamaktadır.

Recep Peker, Reşit Galip ve İsmet İnönü'nün çeşitli vesilelerle vermiş oldukları söylev ve demeçlere göre, Halkevlerinin kuruluş amaçları şu noktalar çevresinde toplanabilir.¹⁹

- Ulusu, bilinçli, birbirini anlayan, seven, birbiriyle aynı ideale bağlı halk kitlesi olarak örgütlemek,
- Kültür, ülkü, amaç ve düşünce birliğini güçlendirecek bir toplum olmayı sağlamak,
- Ulusal birliği oluşturan, millî ruhu biçimlendiren ve kuvvetlendiren kültür öğelerini ortaya çıkarıp geliştirmek,
- Köylü ile kentli, köylü ile aydın zümreler arasındaki ilişkileri düzenleyerek bu ilişkileri artıracak köycülük çalışmalarının yapılmasını sağlamak;
- Cumhuriyet Halk Fırkası'nın ilkelerini ve bu ilkelerin ülke düzeyinde nasıl uygulanacağını anlatmak için kullanılacak merkezler olarak düşünülmesi
- Toplumunu çağdaşlaştırmak ve aktif yurttaş yaratmak

Halkevleri'nin getirmiş olduğu aydınlığı, yurdun en ücra köşelerine ulaştırmak amacıyla 1941 yılında “Halkodası” adıyla daha küçük kuruluşlar oluşturulmuştur. Halkodaları, ilk olarak 141 tane açılmış ileriki yıllarda bunların sayısı artmıştır. Halkodalarında, Halkevleri'ndeki gibi çalışma kolları oluşturulmamış; ancak Halkevleri'nin amacına yönelik tüm faaliyetler yapılmaya çalışılmıştır. Halkodalarının açılması ile köylerdeki halk, kendilerine açık bir kapı bulmuştur.

¹⁸ Şerafettin Turan, *agm*, s.208

¹⁹ Tevfik Çavdar, *agm*, s.881

Açılan her Halkodası'nın bir okuma odası olması şarttır. Halkodalarında da amaç Halkevleri'nde olduğu gibi Türk İnkılâp prensiplerinin derinleştirilerek halk arasında yayılması olmuştur.²⁰

Halkevi faaliyetleri, zaman geçtikçe anlam kazanmaya başlamış ve halk tarafından kısa zaman da benimsenmiştir. Halkevleri'nin özveriyle çalışan üyeleri, tüm halkın Halkevi faaliyetlerine katılımını sağlamak için, büyük mücadele vermiştir. Halkevi sayısının her geçen yıl artması, Halkevi çalışanları için en büyük ödül olmuştur. Her Halkevi, yeni açılan Halkevleri'nin sevincini millî bayram gibi kutlamıştır.²¹

Aşağıdaki tabloda Halkevlerinin ilk çalışma yılı olan 1933 yılı ile 1938 yılı faaliyetleri verilmiştir.

Tablo 1: Halkevlerinin 1932 yılı ve 1938 yılı faaliyetleri *

Halkevi faaliyetleri	1933	1938
Temsil	571	1579
Konferans	915	3.056
Konser	373	1.164
Kitap sayısı	59.444	129.362
Okuyucu Sayısı	149.900	1.590.000
Sergi	59	179
Köy gezisi	495	1.495

Tabloda da görüldüğü gibi Halkevleri, her yıl artan faaliyetleriyle, kısa zamanda bululuğu yerin sosyal hayatının oluşmasında, aktif olarak görev aldıklarını söyleyebiliriz. Halkevleri'nin az zamanda çok şey yapmayı başardıklarını Halkevleri'nin 12. yıldönümünde Genel Sekreter Memduh Şevket Esendal, şu cümleleriyle ifade etmektedir.

“Halkevlerimizin, odalarımızın, yazılan eserlerini, çıkarılan dergilerini, yapılan toplantılarını ve spor çalışmalarını, ulusun temiz duygularından doğmuş olup ta

²⁰ Nurcan Toksoy, *age*, s.148

²¹ Nurcan Toksoy, *age*, s.93

* Tablo Halkevlerinin altıncı yıl dönümü kutlamalarında Şükrü Kaya'nın nutkunda yer alan bilgilere göre düzenlenmiştir. Şükrü Kaya, “Halkevlerinin Altıncı Yıldönümü Nutku”, *Ayın Tarihi*, (1-28 Şubat 1938), sayı :51, s.33

*sonradan yabancı göreneklere boğulmak yüzünden unutulmuş sözlerimizi, yazılı eserlerimizi bulup toplayışlarını ve halkımızın tekçe yaşamaktan toplumca yaşamaya yaklaştığını görmek, bu evlerin çok işi az zamana sığdırmış olduklarını göstermektedir.*²²”

Halkevleri, sanat ve fikir sahasında yüzlerce genci yetiştirerek, onların memlekette tanınmalarını sağlamıştır. Halkevleri, on binlerce vatandaşın muhtaç olduğu bilgiyi, onların işlerini aksatmadan, halk dersleri ve kurslarıyla öğretmiştir. Halkevleri, on yıl içinde 25 bin konferans,15 bin temsil,8 bin konser,4 bin ders ve kurs,420 bin kitap,1.300 sergi ile yurdun muhtelif köşelerinde halkımıza inkılâbımızın iman ve heyecanını aşılamıştır.²³

Halkevlerinin idari ve teşkilat yapısının nasıl olacağı talimatnameyle belirtilmiştir. Halkevleri Talimatnamesi, Halkevleri'nin açılışında halka anlatmak için okunmuştur. Bu Talimatname, daha sonra bütün Halkevleri'ne gönderilmiştir. Halkevleri, çalışma teşkilatı olarak dokuz şubeden oluşmaktadır. Bunlar edebiyat-dil ve tarih, güzel sanatlar, temsil, spor, sosyal yardım, halk dersaneleri ve kurslar, köycülük, tarih ve müze kolları olarak adlandırılmıştır. Bir kültürel kalkınma modeli olarak kurulan Halkevleri, çalışmalarında dil, tarih, güzel sanatlar, spor gibi kültürün temel değerlerini esas alarak, ayrı ayrı kurumların yapacağı bu vazifeleri, tek çatı altında toplamıştır. Halkevleri, bu bakımdan halkın istek ve yeteneklerine uygun olarak kurulan ilk önemli teşkilat olmuştur. Halkevleri, ülkede ülkü sahibi olarak çalışan ve çalışmak isteyen, bütün insanların toplandığı bir yer olmuştur.

Halkevine üye olmak isteyenlerin parti üyesi olması şartı yoktu. Halkevleri teşkilatnamesine göre, Halkevi'nin açılabilmesi için en az üç şube teşkilatına sahip olması gerekmektedir. Bir şubenin açılabilmesi için ise, 25 azanın yer alması lazımdır. Ayrıca Halkevi'nin açılabilmesi için, 200 kişiyi toplayabilecek bir salonu, bir kütüphanesi bir de çalışma odasının bulunması şarttır.²⁴

²² *Ayın Tarihi*,1-29 Şubat 1944,sayı 123,s.10

²³ Fikri Tuzer, “Halkevlerinin Kuruluşunun 10. Yıldönümü Nutku”,*Ayın Tarihi* (1-28 Şubat 1942),sayı 99, s.28

²⁴ Anıl ÇEÇEN, *age*, s.375-376

2. HALKEVLERİ'NİN KAPATILMASI

Ülkemizde emperyalist devletlere karşı ulusal savaşın kazanılmasından sonra, demokrasi yolunda da önemli zorluklar başlamıştır. Türkiye, 1923 yılından başlayarak, demokrasinin temeli olan çok partili hayata geçişin yapıldığı, 1946 yılına kadar iki defa çok partili rejime geçiş denemesi yapmıştır. Yapılan iki deneme de başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Halkevleri'nin, kurulduğu 1932 yılından sonra, halka demokrasi anlayışını yerleştirmeye çalışan kurumlardan birisi olduğu şüphesizdir. 1946'da DP(Demokrat Parti)'nin kurulmasıyla, Türkiye siyasi alanda kesin demokrasiye giriş için adım atmıştır. Ancak, bu giriş adımıyla ülkede çok şeyler değişmiştir. Muhalefet partisinin kurulmasıyla Halkevleri'nin durumunda da değişmeler olmuştur. Özellikle Halkevleri'nin bir partiye (CHP)ait olması, DP'nin sürekli bu evlere eleştirilerine neden olmuştur. Bunun altında yatan asıl mesele ise, Cumhuriyet'e ve Atatürk'e karşı olan güçlerin, doğrudan doğruya karşı çıkmaya çekinmelerinden dolayı, Atatürk'ün kurumu olan Halkevleri'ne saldırmalarıdır. Halk, özellikle memurlar ve öğretmenler, diğer parti seçim sonucu iktidar olabileceği düşüncesiyle, Halkevleri'nden uzak durmaya başlamıştır. Bu dönemde fazla faaliyette bulunamayan Halkevleri için, parasızlık sorunu da başlamıştır. Daha önce tek parti olmasından dolayı devlet, Halkevleri'ne istediği bütçeyi aktarabilmiştir; ancak muhalefet partisinin kurulmasıyla bu bütçeye sınırlandırma getirilmiştir.²⁵

DP'nin eleştirilerinden dolayı, Halkevleri'nin faaliyetlerinde büyük oranda duraksama başlamış, 1932 yılından 1940 yılına kadar 379 Halkevi kurulurken, 1940–1950 yılları arasında sadece 99 Halkevi açılmıştır.²⁶

Bu olumsuz gelişmeler sonucunda, varlığını devam ettirmeye çalışan Halkevleri'nin mallarına, DP iktidara gelince el koymuştur. Bunun sonucunda zor durumda kalan Halkevleri, 1951 yılında kendi kendini feshetmiştir. Böylece Türk kültür tarihinde, çağdaş ve modernliği temsil eden, Atatürk'ün kurumu olan Halkevleri'ne son verilmiştir. Halkevleri'nin ortadan kaldırılmasıyla, insanlar büyük bir sosyal kültür müessesinden, haksız bir şekilde mahrum bırakılmıştır. Türk halkının, fikir ve bilgi yönünden kalkınmasına ağır bir darbe vurulmuştur.

²⁵ Anıl ÇEÇEN, *age*, s.195-196

²⁶ Resul YİĞİT, *agt*,s.21-22

Halkevleri, sanat, siyaset, memleket sorunları hakkında doğru düşünen ve fikirlerini özgürce ifade edebilen vatandaş sayısının çoğalmasını sağlamıştır. Halkevleri'nin kapatılmasıyla, demokrasi alanında meydana gelmekte olan bu gelişmesinin de, önü kesilmiştir.

Halkevleri'nin kuruluşu için aşkla ve şevkle çalışanlar, evlerin kapatılmasına engel olamamışlardır. O dönemde yetişen usta sanatçılardan olan Rıfat Ilgaz'ın* "*Halkevi Levhaları, kanepeleri, spor eşyaları, piyanoları, kitapları açığözler tarafından bedava denilecek paraya alındı. Açığözler halkevinin mirasına kondular ve zengin oldular. Gençler sokak ortasında kaldı, onlara kimse sahip çıkmadı*"²⁷ sözleri, Halkevleri'nin kapatılmakla kalmadığını, talan edildiğini çok iyi ifade etmektedir. Halkevleri'nin kapatılmasıyla, kitapları, dergileri vb kâğıt evrakları ya yakılarak yok edildiği, ya da kâğıt fabrikalarına gönderilerek, o dönemin önemli belgelerinin yok edildiği bilinen bir gerçektir.

Halkevleri'nin yok edilmesinin en büyük sancısı sanat ve kültür etkinliğinden yoksun kalan genç kuşaklar arasında yaşanmış, birbirine düşman kamplara ayrılmaları kolaylaşmış ve gençlerin bir çatı altında birleştirme tezi, 1950 yılındaki bu olumsuz gelişmelerle ortadan kalkmıştır.²⁸

Halkevleri, daha sonraki yıllarda varlığını devam ettirmek için çalışmalarda bulunmuş, ancak kalıcı bir başarı sağlayamamıştır.

* Rıfat Ilgaz, 1911 yılında Kastamonu doğmuş, ilk ve ortaöğrenimini Kastamonu'da tamamlamıştır. Kastamonu'nun Açıksöz, Güzel Tosya, Güzel İnebolu gazetelerinde şiirleri ve yazıları çıkmıştır. İlk şiiri olan "Sevgilimin Mezarında" 1926 yılında Kastamonu'da Nazikler dergisinde yayınlanmıştır.1930 yılında Muallim Mektebine bitirerek 1936 yılına kadar Bolu'da öğretmenlik yapmıştır.1936 yılında Gazi Enstitüsü Edebiyat Bölümünü kazanmış ve 1938 yılında buradan mezun olmuştur. Rıfat Ilgaz, toplumcu bir şair olarak tanınmıştır. Dar gelirli bir memur olmasından dolayı II. Dünya savaşının sıkıntılarıyla çirpmiştir. Yaşadığı bu sıkıntılar, tanıştığı aydın insanlar, çevresindeki çelişkiler onun toplumcu bir şair olmasında etkili olmuştur. Asım Bezirci, *Rıfat Ilgaz*, Çınar Yayınları, İstanbul;1989,s.11-22

²⁷ Nurca Toksoy, age,s.133

²⁸ Ali Nejat Ölçen, *Halkevlerinin yok edilişi*, Ankara;1988,s.36

1. BÖLÜM

KASTAMONU HALKEVİ

1.1.CUMHURİYET'İN İLK YILLARINDA KASTAMONU

Kastamonu Halkevi'nin, kentin soyo-kültürel yaşamına katkılarını, tam olarak anlayabilmek için, Halkevi'nin açıldığı dönemden önceki süreci genel olarak kısaca değerlendirmekte fayda vardır.

Kastamonu, Türkiye'de tarihi binlerce yıl öncesine dayanan, önemli uygarlıklar ve kültür merkezi olan kentlerden biridir. Ülke tarihinde, özellikle milli mücadele dönemiyle dikkat çekmektedir. Kastamonu, Milli mücadelede düşmandan en masum bölge olmasına rağmen Milli Mücadele'de Ankara ve çevresini çeşitli yönlerden besleyen can damarı olmuştur. Kuva-i Milliye'yi katılmak isteyen subaylar, Ankara'ya İnebolu-Kastamonu yolundan gitmişlerdir. Bunun yanında yiyecek cephane, para, silah gibi yardımlarda aynı yoldan cepheye ulaşmıştır. Kastamonu'nun Milli Mücadele yanında Türk Devrim Tarihi açısından da önemli bir yere sahiptir. Mustafa Kemal Atatürk, Cumhuriyet Tarihi'nin önemli olaylarından biri olan Şapka Devrimi'ni burada yaparak, Kastamonu halkının Milli Mücadele'deki kahramanlığını ödüllendirmiştir.

Bir kültür kenti olarak bilinen Kastamonu, uzun yıllardan beri istila ve savaşa sahne olmamasından dolayı, eski gelenek ve göreneklerine toplu bir bağlılık vardır. Bunun yanı sıra Kastamonu, savaşımlardan uzak olmasından dolayı, tarihi kültürel değerlerin korunduğu bir yer olarak dikkat çekmektedir. Kent coğrafi yapısı gereği, sosyo- kültürel olarak dışarıya kapalı bir yaşam sürdürmüştür. Cumhuriyet'in getirmiş olduğu değişimlerle, dışarıya karşı kapılarını açan Kastamonu, modern bir kentte dönüşmüştür.

Osmanlılar döneminde önemli bir ticaret ve sanayi merkezi olan Kastamonu, Cumhuriyet döneminde geleneksel imalat dallarının önemini yitirmesi ve yeni kurulmakta olan ulaşım ağının dışında kalması, ekonomisinin hem eskiye hem de ülkeye göre gerilemesine yol açmıştır.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında Kastamonu, nüfus bakımından incelendiğinde, diğer illerimize göre nüfusunun seyrek olduğu görülür.²⁹Kent nüfusunun çoğunluğunu, kırsal nüfus oluşturmaktadır. Kastamonu, Cumhuriyetin ilk yıllarından 1960'a değin, nüfus hareketleri ve kentleşme açısından, oldukça durgun bir dönem yaşamıştır. Cumhuriyet'in onuncu yıllarını yaşadığı 1935 yılında, ilin nüfusu 361.191'dir. Bunun

²⁹ *Yurt Ansiklopedisi*, Anadolu Yayıncılık, cilt 6, sayı:83,1983s.4577

198.029'nu kadın,163.162'ni de erkek nüfus oluşuyordu. Kastamonu, kadın-erkek nüfus dağılımı bakımından, Türkiye'deki diğer illere göre ters bir dağılımı vardır yani; kadın nüfusu erkek nüfusundan daha fazladır. Bu durumun ortaya çıkmasında, erkeklerin çalışmak için başka kentlere gitmesinin etkili olduğu görülür.³⁰ Nüfus artış hızı, 1950'li yıllarda II. Dünya Savaşı'ndan sonra Kastamonu'da daha da azalmıştır. Bunun en önemli sebebini dışarıya verilen göç oluşturmaktadır. Özellikle II. Dünya Savaşının, ilin ekonomisine olumsuz yönde etkilenmesiyle, kente yaşayıp da iş bulamayanlar, çalışmak amacıyla başka illere göç etmiştir.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında Kastamonu eğitimine baktığımızda, burada kurulan ilk çağdaş eğitim kuruluşu, 1881 yılında Abdurrahman Paşa'nın açtığı Kastamonu İdadisi* (bugünkü Abdurrahman Paşa Lisesi), varlığını devam ettirmektedir.³¹ 1909–1910 eğitim-öğretim yılında, Kastamonu'nun ilk öğretmen okulu olarak açılan Darül-Muallimin, 1938'de eğitmen kursu olarak hizmet vermiştir. Köy Enstitülerinin açılmasıyla bu okul, 01.11.1939'dan itibaren Gölköy Enstitüsü olarak eğitim hizmetini devam ettirmiştir. Sanat Enstitüsü ve Akşam Kız Sanat okulları, 21.10.1939 yılında eğitim öğretime başlamıştır. Bu okullar, Kastamonu'da Halkevi faaliyetlerini katılmaları ve desteklemeleri ile dikkat çekmektedir.³² Kastamonu eğitim-öğretim İstatistik verilerine bakıldığında 1935 yıllarından sonra eğitim alanında verimli çalışmaların olduğu dikkat çekmektedir. Örneğin;1936 yılından 1939 yılına kadar on dokuz tane ilk mektep açılmıştır.³³ Cumhuriyet'in ilk yıllarında, okuma-yazma ve temel eğitime ağırlık verilmesi nedeniyle, diğer illerimizde olduğu gibi Kastamonu'da da ortaöğretimde fazla bir gelişme olmamıştır.

1920'li yıllara baktığımızda, diğer illerimizde olduğu gibi, Kastamonu'da da okur-yazar oranının düşük olduğu görülmektedir.1935 yılında Türkiye'de okur-yazar oranı % 19.2 iken Kastamonu'da bu oran %11.4'tür.Okur-yazarlık oranı erkeklerde %20 iken kadınlarda %4'tür. Bu oranda kadınlarla erkekler arasında büyük bir fark olduğu görülmektedir. Bu durum Kastamonu'da kadınların sosyal hayata katılımını da olumsuz yönde etkilemiştir.* Kastamonu'da okuma-yazma oranının düşük olmasından dolayı,

³⁰ *Kastamonu İl Yıllığı 1972*,Ankara;1973,s.45

* Kastamonu İdadisi 1913 yılında Sultaniye olarak eğitim öğretim yapmış.1923-24 eğitim Öğretim yılında da Lise olarak eğitim hayatına devam ettirmektedir. Kastamonu Yıllığı 1972,.117,1962-63 eğitim-öğretim yılında da bugünkü adı olan Abdurrahman Paşa Lisesi adını almıştır.Yurt Ansiklopedisi,s.4630

³¹ *Yurt Ansiklopedisi*, s.4630

³² *Kastamonu İl Yıllığı*, s.131

³³ *Ayin Tarihi*,1–31 ilk Teşrin Sani 1939,s.10

* Halkevi'nin kurulduğu ilk yıllarda, Halkevi faaliyetlerine katılan kadın sayısına baktığımızda, kadınların sosyal hayata katılımının oldukça az olduğu görülmektedir.

eğitimde, okuma-yazmaya yönelik çalışmalara öncelik verilmiştir. 1950 yılında kentin, okuma-yazma oranı %22,1'e çıkarılmıştır.³⁴1935'de %11,4 olan bu oran, 1950'de %22,1'e yükselmesinde Kastamonu Halkevleri'nin (1932–1951) büyük rolü olmuştur.

Vali Avni Doğan, valilik yaptığı 1936–1940 yıllarında, Kastamonu'da eğitim ve kültür alanında önemli atılımlarda bulunmuştur. Bu dönemde, şehir merkezinde ve köylerde birçok kurslar ve okullar açılmıştır. Örgün eğitime ve halk eğitimine, ihtiyaç olduğunu bilen Vali Avni Doğan, bina yetersizliğinden dolayı çalışma sıkıntısı çeken Halkevi için, yeni bina yapılmasını sağlamıştır. Her şeyi ile onun eseri olan Kastamonu Halkevi, Kastamonu halkına, mükemmel bir hizmet vermiş, her yaşta binlerce insanı eğitmiştir³⁵.

Resim 1: 1935 yılında Kastamonu'dan bir görüntü (Müze ve batı cephesine doğru)

Kaynak: *Dünden bugüne Kastamonu Görüntüleri (1894–1975)*, İl Turizm Müdürlüğü, Kastamonu Valiliği, 1997, s.80

³⁴ *Yurt Ansiklopedisi*, s.4631

³⁵ Mustafa Eski, *Kastamonu Valileri (1838-2000)*, Ankara; 2000, s.160

1.2. KASTAMONU HALKEVİ'NİN İDARİ VE TEŞKİLAT YAPISI

1.2.1. Kastamonu Halkevi'nin Açılışı

Bilindiği gibi Türk Ocakları, Halkevlerinden önce kültür kurumu olarak yer almaktadır. Türk Ocaklarının daha önce bahsedilen sebeplerden dolayı kapatılmasından sonra kurulan Halkevlerin çoğu, Türk Ocaklarının binasında faaliyete başlamış ve Halkevlerinin ilk idari yapılanmasında buradaki kişiler yer almıştır. Halkevleri idari ve teşkilat yapısını tam oluşturuncaya kadar ülkede Türk Ocakları'ndan Halkevleri'ne geçiş süreci yaşanmıştır. Kastamonu Halkevi'de ilk olarak Türk Ocağı binasında açılmış, ancak Kastamonu Türk Ocağı hakkında yeterli bilgiye ulaşılamamasından dolayı, Türk Ocağı'ndan Halkevi'ne geçiş süreci hakkında bilgi verilememiştir.

Kastamonu Halkevi, 24 Haziran 1932 Cuma günü saat 15.00'te açılmıştır. Açılış törenine katılım yoğun olmuş, insanlar Halkevi salonlarını tamamen doldurmuştur.

Açılış töreninde öncelikle, CHP Fırka Umumu Kâtibi Recep Beyin, Ankara'daki konuşması radyodan dinlenmiş, sonrasında açılış töreni aşağıdaki programa göre devam etmiştir.³⁶

- 1- İstiklal Marşı
- 2- Dumlupınar Şiirinin Okunması
- 3- CHP Fırka İdare Reisi Hilmi Beyi Nutku
- 4- Lise Felsefe Öğretmeni Cemal Bey'in "Halkevleri Talimatnamesi"ni izah etmesi
- 5- Nutuk ve şiirler

Kastamonu gazetesinin haberine göre; törende bunun dışında Halkevleri'nin dokuz şubelerini temsil eden, canlı tablo yer almış; bu tablo halktan büyük alkış almıştır. Merasimde mızık heyeti tarafından müzikler çalınmıştır. Musiki öğretmeni Mehmet Bey, son olarak kemanla iki tane eser seslendirmiştir.³⁷

Kastamonu Halkevi'nin açılması münasebetiyle, Cumhuriyet Halk Fırkası Vilayet Heyeti tarafından, Reiscumhur Gazi Mustafa Kemal Hazretleri'ne, TBMM Reisi Kazım Bey'e, Başvekil İsmet İnönü'ye ve Fırka Kâtibi Recep Bey'e telgraf çekilmiştir. Gazi Mustafa Kemal'e çekilen telgrafta, CHP Fırkası Reisi Hilmi Bey: "*Bugün açılan Kastamonu Halkevi yürekten kopan tezahüratla kutlayan halkımız en derin kudretli ve muzaffer başına tam bir merbutiyetle arz eder*" ifadelerini kullanmıştır. Mustafa Kemal de telgrafa cevaben: "*Halkevinin açılması vesilesiyle Fırka ve şahsım hakkında gösterilen samimi duygulardan pek mütehassis oldum, teşekkür ve mesainizde*

³⁶ **Kastamonu Gazetesi**, 28 Haziran 1932, s.1

³⁷ **Kastamonu Gazetesi**, 28 Haziran 1932, s.2

muvaffakiyetler temenni ederim efendim” şeklinde teşekkür ve memnuniyetlerini belirtmiştir³⁸

Yeni açılan Kastamonu Halkevi’ne, diğer Halkevleri’nden de açılış tebrikleri gelmiştir. Halkevi’nin açılışına tebrik gönderen Halkevleri arasında; Ankara, Aydın, Bolu, Bursa, Samsun, Malatya, Denizli, Diyarbakır, Bilecik, İçel, Edirne, Kayseri, Kırıkkale, Şebinkarahisar, Trabzon, Giresun, Ordu, Kocaeli, Yozgat, Van, Tekirdağ, Kütahya, Rize, Çanakkale, İzmir, Konya, Sinop, Zonguldak ve Gaziantep Halkevleri yer almaktadır³⁹.

1.2.2. Kastamonu Halkevi’nin İdari ve Teşkilat Yapısı

Kastamonu Halkevi’nin başkanlığını, açıldığı zamandan 14.01.1933 tarihine kadar C.H.F’sı Reisi, Doktor Tevfik Bey sürdürmüştür. Bu tarihten sonra manifaturacı Baki Bey bu görevi üstlenmiştir.⁴⁰

Halkevi’nin açıldığı zamanki şubelerinin idari yapısı şöyledir⁴¹:

a-)Dil Edebiyat, Tarih Komitesi:

Reis:

Aza: Nihat Bey (Lise Muallimi)

Aza: Cevdet Bey

Aza: Arif Bey

Aza:

b-)Güzel Sanatlar Şubesi:

Reis Mehmet Bey (Lise Muallimi)

Aza Nahit Bey (Avukat)

Aza Emrullah Bey (Ticaret Odası Baş Kâtibî)

Aza Halit Bey (Mahkeme Zabıt Kâtiplerinden)

Aza: Kemal Bey(Belediye Elektrik Memuru)

c-)Temsil Kolu

Reis Mustafa Bey (Lise Muallimlerinden)

Aza Faruk Bey (Telgraf Memurlarından)

Aza Muhittin Bey

³⁸ **Kastamonu Gazetesi**, 28 Haziran 1932, s.2

³⁹ **Kastamonu Gazetesi**, 28 Haziran 1932, s.2

⁴⁰BCA(Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi),1005.879.1, s.57

⁴¹BCA,1005.879.1, s.57

Aza Kemal Efendi (Şoför)
Aza Hüseyin Bey (Matbaacı)

d-) Spor Şubesi:

Reis: Hüsnü Bey(İlk Mektebi Muallimi)
Aza: Ekrem Bey(Tüccar)
Aza: Ali Bey(Maarif Kâtibi)
Aza: Lütfi Bey
Aza:

e-) İçtimai Yardım Şubesi:

Reis: Salim Bey(Belediye Doktoru)
Aza: Ahmet Bey(Telgraf memuru)
Aza: Şükrü Bey(Maliye Memuru)
Aza: İzzet Bey(Hususi İdare Memuru)

f-) Köycülük Şubesi:

Reis: Enver Bey(Maliye Maaş Müdürü)
Aza: Emin Bey(Maarif Memuru)
Aza: Mehmet Bey(Nüfus Kâtibi)
Aza: Şükrü Bey(Çiftçi)
Aza: Mahir Bey

g-) Kütüphane Ve Neşriyat Şubesi:

Reis: Abdullah Bey(İlk Mektebi Muallimi)
Aza: Faik Bey(Lise İdare Memuru)
Aza: Hilmi Bey(Maliye Memuru)

1933 yılında idare heyeti, onu tanesi Doktor Tevfik Bey ve on ikisi Baki Bey zamanın da olmak üzere yirmi iki kez toplantı yapmıştır.

1934 yılına ait belgelere göre Halkevi'nin yönetici listesi şu şekildedir⁴²:

Kâtip: Emin Bey
Aza: Yusuf Bey
Aza: İzzet Bey

⁴²BCA, 837.308.2 nolu belge, s.88-89

Aza: Nahit Bey
 Aza: Şinasi Bey
 Aza: Hüseyin Bey
 Aza: Kemal Bey

Halkevi'nin idari yapısında ve faaliyetlerinde etkili olan kişilere baktığımızda, özellikle kültür-sanat şubelerinde öğretmenlerin etkinliği dikkati çekmektedir. Öğretmenler, sahip oldukları eğitimlik görevini okul dışına çıkararak, Halkevinde halkın eğitiminde kullanmışlardır.

1940–1941 yılında Halkevi başkanı Vilayet İdare Heyeti azalarından Sadık Ecevitli'dir⁴³ Sadık Ecevitli'den sonra lise müdürü Ali Oğuz Halkevi başkanı seçilmiştir. Ancak Ali Oğuz işlerinin yoğun olmasından dolayı, 1942 yılında istifa etmiştir.⁴⁴ 1943 yılında Halkevi başkanı olarak yer alan Baki Tümtürk, sağlık nedenleriyle görevinden ayrılmış ve onun yerine İzzet Okay seçilmiştir⁴⁵. Uzun süre kalamayan İzzet Okay bazı mazeretlerden dolayı istifa etmiş, yerine Parti Vilayet İdare Heyeti azalarında Baki Çelebioğlu seçilmiştir.⁴⁶

Halkevi idari heyetinin kadrosuna, kabiliyetli şahsiyetlerin seçildiğini görüyoruz. Nitekim Kastamonu Halkevi idari heyetinin ve azalarının, bu konuda oradaki en kabiliyetli kişiler olduğu, bölgeye 1941 yılında müfettiş olarak gönderilen Kars Mebusu Şerafettin Karacan'ın raporunda belirtmektedir. Buna göre; memurların ve öğretmenlerin Halkevlerine karşı alaka ve katılımı, valinin alakası ve teşvikiyle oldukça kuvvetlenmiştir.⁴⁷ Ancak bu ilgi 1940 yıllarından sonra azalmaya başlamıştır. Halkevleri'nde çalışan dar gelirli memurların ilgi ve alakasının azalmaya başlaması, II. Dünya Savaşı'nın toplum üzerinde ki sosyal ve ekonomik etkilerini göstermektedir. Bu bakımdan II. Dünya Savaşının toplum üzerindeki sosyal ve ekonomik etkilerine kısaca değerlendirmekte fayda vardır. Çünkü Halkevleri de bu durumdan olumsuz olarak etkilenmiştir.

Genç Türkiye Cumhuriyeti, II. Dünya Savaşı'na gelindiğinde Osmanlı'dan devralınan geri kalmışlık sorununu aşamamıştır. II. Dünya Savaşı'nın başladığında her alanda savaşa karşı hazırlıksızdır.⁴⁸ Savaş, 1939 yılında başlamakla beraber, uluslar arası etkilerini çok daha önceden Türkiye'de hissettirmeye başlamıştır. Devlet yatırım

⁴³ BCA, 999.861.1 nolu belge, s.24

⁴⁴ **Doğru Söz Gazetesi**,24 ilkkânun 1942,s.1

⁴⁵ **Doğru Söz Gazetesi**,16 1. Teşrin Sani 1943,s.1

⁴⁶ **Doğru Söz Gazetesi**,22 Mayıs 1943,s.1

⁴⁷ BCA,999.861.1 nolu belge, s.20

⁴⁸ Selim Deringil, *Denge Oyunu, II. Dünya Savaşında Türkiye'nin Dış politikası*, İstanbul 1994,s.4-5

yapamamış, savaş nedeniyle dış ticaret zayıflamıştır. Hükümetin, sıcak savaşa girme tehlikesinden dolayı, savunma masraflarını artırması, devlet giderlerinin de artmasına sebep olurken; dış ticaretin zayıflaması ve üretimin yapılamaması, devlet gelirlerinin azalmasına yol açmıştır. Hükümet, ekonomik dengelerin bozulması karşısında, bu dengeyi yeniden kurmak amacıyla, yeni kaynaklar aramaya başlamıştır. Bunun için “*Millî Korunma Kanunu*” çıkarılmıştır. Toplumda oluşan bu karışıklıkta öncelikle işe sorunu çıkmış, bu durum özellikle dar gelirli vatandaşların sosyal ve kültürel hayatına yansımıştır.⁴⁹ Çünkü halkın yaşam düzeyini yükseltemedikten sonra halktan bir şey beklenemez. İşte II. Dünya Savaşı yıllarında Türkiye ekonomisinde, savaş tehlikesinden dolayı, savaş ekonomisi uygulamış, bu durum da halkın sosyal-kültürel faaliyetlerden kendini çekmesine neden olmuştur. Toplumda başlayan bu ekonomik ve sosyal bunalımdan dolayı, dar gelirli memurlar sosyal- kültürel etkinliklere katılmadıkları gibi Halkevleri’nin faaliyetlerinden çekilmeye başlamışlardır.

2 Mart 1944 yılında yapılan seçimler sonucunda Halkevi Başkanlığına müze müdürü Ahmet Gökoğlu seçilmiştir.⁵⁰ 1945 yılında ise Halkevi başkanlığına Şeref Erdoğan (Lise Müdürü) seçilmiştir. Ancak Şeref Bey’in Ankara’ya tayini çıkması üzerine, vekâleten müze müdürü Ahmet Gökoğlu getirilmiştir. Ahmet Gökoğlu’nun asaleti de aynı yıl onaylanarak Halkevi başkanı olmuştur.⁵¹

1948 yılında Halkevi başkanı olarak yer alan ve kültür sahibi biri olarak bilinen Doktor Rusühi Akalı’n, Halkevi’nde güzel çalışmalarda bulunmuştur.⁵² 1950 yılında Halkevi Reisi olarak bilinen Muzaffer Esen’in istifası üzerine, başkanlığa Şerafettin Sabirinyiğit (Belediye Başkanı) seçilmiştir.⁵³ Aynı zamanda tüccar olan Şerafettin Sabirinyiğit Halkevi başkanlığına, 1951 yılında Halkevi’nin kapanışına kadar devam ettirmiştir. 1951 yılında son idare heyeti öğretmenlerden oluşmasından dolayı hepsi istifa etmiştir. Sadece kadrolu olarak bir kâtip kalmıştır⁵⁴. Öğretmenlerin toplu olarak istifa etmesinde, 1950 yılında DP’nin iktidara gelmesiyle başlayan baskılar etkili olmuştur.

Halkevleri ile ilgili diğer çalışmalarda incelendiğinde, Kastamonu Halkevi’nde olduğu gibi, Halkevi yöneticilerinin genellikle bürokraside yer alan kişilerden oluştuğu

⁴⁹ Günver Güneş, “Türkiye’de Savaş Ekonomisi Uygulamaları ve Toplumsal Yaşama Etkileri”, *Türkler Ansiklopedisi*, Yeni Türkiye Yayınları, cilt 17, Ankara; 2002, s.615-620

⁵⁰ **Doğru Söz Gazetesi**, 19 Mart 1944, s.1

⁵¹ **Doğru Söz Gazetesi**, 7- 21 Eylül 1945, s.1

⁵² **Dikkat gazetesi**, 24 Haziran 1948, s.3

⁵³ **Dikkat gazetesi**, 19 Mart 1944, s.1

⁵⁴ BCA, 837.309.1 nolu belge, s.4-6

görülmüştür. Bunda Halkevleri'nin CHP'ye bağlı bir kurum olmasının da etkisi olmuştur. Ancak yakın dönemdeki kurumların tarihine baktığımızda, kadrosu bürokrattan oluşan kurumların fazla varlıklarını devam ettiremedikleri görülmüştür. Halkevleri'ninde 1946 yılında, ülkedeki bürokrat yapının değişmesiyle kapanışa doğru gitmesi, Halkevleri'nin sona ermesinde bu yapısının etkili olabileceği görüşünü ortaya çıkarmaktadır.

24 Haziran 1932 tarihinde açılan Kastamonu Halkevi, ilk olarak “edebiyat-tarih, güzel sanatlar, temsil, spor, sosyal yardım, köycülük” şubesi olmak üzere altı şube ile faaliyete başlamıştır. 19 Şubat 1933'de Kitap Sarayı Şubesinin açılmasıyla şube sayısı yediye yükselmiştir. Kastamonu Halkevi, ilk zamanlarda aktif olarak faaliyette bulunamamıştır. Bu durumun sebeplerinin başında Halkevi binasının çalışmaya müsait olmaması yer almaktadır. Halkevi binası, ilk zamanlar vaktiyle kaçan Ermenilerin depo olarak kullandıkları bir mağazanın üst katında faaliyet göstermiştir*.

1933 yılında Kastamonu Halkevi'nin 27 si kadın olmak üzere toplam 454 üyesi yer almaktadır. Kadınların 26'sı muallim, biriside Ziraat Bankası memurlarından birisinin hanımıdır. Halkevi üyesi vatandaşlar arasında, memur ve muallim oldukça fazladır.⁵⁵

Tablo 1. 1: Kastamonu Halkevinin 1933 yılı komite üyelerinin cinsiyete göre dağılımı

Çalışma komiteleri	Aza sayısı	Erkek	Kadın
Dil Edebiyat, Tarih	52	35	17
Güzel Sanatlar Şubesi	71	70	1
Temsil Kolu	49	48	1
Spor Şubesi	60	57	3
İçtimai Yardım Şubesi	60	57	3
Kütüphane ve Neşriyat Şubesi	140	139	1

Kaynak: BCA,1005.879.1, s.56-57

Tabloya baktığımızda Halkevi faaliyetlerinde bulunan kadın sayısının az olduğu görülmektedir. Türkiye'nin genelinde olduğu gibi, Kastamonu'da da kadınlar Cumhuriyetin ilk yıllarında sosyal hayata aktif olarak katılmamışlardır. Ancak ilerleyen

* 1936 yılı Kastamonu Halkevi müfettiş raporlarında yer alan bu bilgilere göre, Halkevi reisine binanın daha uygun bir yere taşınması veya fırka binasına yeni bina eklenerek bina sorununa çözüm bulunması konusunda talimat verilmiştir. BCA,999.861.1 nolu belge,s.47-48

⁵⁵BCA,1005.879.1, s.56-57

yıllarda, Cumhuriyetin kadınlara getirdikleriyle her alanda öne çıkmaya başlayan kadınların sayısı, Halkevi faaliyetlerinde de artmaya başlayacaktır.

Tablo 1. 2: 1933 yılı Kastamonu Halkevi üyelerinin mesleki dağılımı

Meslek grupları	Üye sayısı
Memur	153
Çiftçi	94
Muallim	76
İşçi	58
Tüccar	37
Doktor	5
Avukat	2
Güzel Sanatlar	2
Diğer meslekler	27
Toplam	454

Kaynak: BCA,1005.879.1, s.56-57

Kastamonu Halkevi, diğer Halkevleri gibi kurulmasıyla birlikte çalışmalarına, heyecan ve coşkuyla başlamış, daha sonrada aynı heyecan ve coşkuyla devam ettirmiştir. Halkevi, kısa zamanda halkın sevgisini kazanmaya başarmıştır. Kastamonu Halkevi'nin çalınmaları, Doğru Söz Gazetesinde "*Halkevi Çalışıyor*" adlı bir başlıkla yer almıştır. Yazının içeriğinde şu cümlelere yer verilmiştir. "*Açılışını büyük bir sevinçle kutladığımız Halkevi, çalışmalarını önemle devam ediyor. Halkın faydalanması için yeni bir radyo alınmasına karar verilmiştir. Yakında daha geniş bir binaya kalkacak olan Halkevimizin göstert kolunun faaliyetlerinin artacağı şüphesizdir. Sporcu gençler her akşam muntazaman egzersizlere devam etmekte ve lig maçlarına hazırlanmaktadır*"⁵⁶

⁵⁶ Doğru söz, 17 Eylül 1937, s.2

Tablo 1. 3: 1936 yılı Kastamonu Halkevinin şubelere göre üye sayısının dağılımı:

Çalışma komiteleri	Aza sayısı	Erkek	Kadın
Dil Edebiyat, Tarih	58	-	-
Güzel Sanatlar Şubesi	71	-	-
Temsil Kolu	62	-	-
Spor Şubesi	140	137	3
İçtimai Yardım Şubesi	162	160	2
Kütüphane ve Neşriyat Şubesi	23	-	-
Köycülük	162	-	-

Kaynak: BCA,999.861.1 nolu belge, s.48

Tablo 1. 4: 1942 yılı Kastamonu Halkevinin şubelere göre üye sayısı ve cinsiyete göre dağılımı:

Çalışma komiteleri	Aza sayısı	Erkek	Kadın
Dil Edebiyat, Tarih	37	27	10
Güzel Sanatlar Şubesi	76	73	3
Temsil Kolu	45	36	9
Spor Şubesi	32	28	4
İçtimai Yardım Şubesi	59	53	6
Kütüphane ve Neşriyat Şubesi	28		
Köycülük	174	170	4

Kaynak: **Doğru Söz**,25 Şubat 1943,s.1

Kastamonu Halkevi, ilk dönemlerde binanın yetersizliğinden ve memurların Halkevi'ne ciddi alaka göstermemesinden dolayı umulan derecede çalışmamıştır.⁵⁷ Buna rağmen halkın Halkevi faaliyetlerine karşı ilgisi iyi olmuştur. Halkevi elamanlarının, hedefe ulaşmak için gayretli bir şekilde çalışmalarını yanında Halkevi,

⁵⁷ BCA,1005.879.1 nolu belge, s.61

radyosu, müsamere salonu, kütüphanesi, park halinde işleyen bahçesi, gazinosu ile halkın ilgisini çekmeye başarmıştır.⁵⁸

Halkevi, günümüzde Kastamonu Müzesi olarak kullanılan, eski Türk Ocağı'nın* bulunduğu kiralık bir odanın üst katında faaliyete başlamıştır. Bu bina bir oda ve iki salondan ibarettir. Halkevi İdare heyeti ve beş şubesi de bu binada çalışmıştır. Spor ve güzel sanatlar şubesi, kira ile tutulmuş başka bir binada çalışmalarını devam ettirmiştir. Halkevi'nin iki salonundan birisi beş yüz kişilik ve sahnelidir. Bu salonun sahnesinde, dışarıdan gelen, tiyatro heyetlerinin de ücret karşılığında tiyatro oynamalarına izin verilmiştir. Diğer salonda ise, bilardo, piyano ve evin kitapları yer almaktadır. Halkevini, bu kiralık durumdan kurtarmak için, Halkevi Reisi Tevfik Aslan, parti binası üstüne bir kat çıkmayı planlanmış; ancak bütçeden çok az para ayrılmasından dolayı, bu planı gerçekleştirilememiştir.⁵⁹ Halkevinde, 1933 yılında 365 lira gelir elde edilmiş buna karşılık Halkevi şubelerine 775 lira masraf yapılmıştır.⁶⁰

Resim 2:Halkevi binası (1932)

Kaynak: *Dünden ve bugünden Kastamonu Görüntüleri*, s.136

⁵⁸ BCA,999.861.1 nolu belge, s.37

* Günümüzde müze olarak kullanılan bu binanın temeli 1915 yılında atılması kararlaştırılmış, kesin olmamakla birlikte 1923 yılında yapımı tamamlanan bina "Memleket Yurdu" olarak kullanılmıştır. Cumhuriyetten sonra bir bölümü İstiklal Mahkemeleri olarak ta kullanılmıştır. Atatürk 1925 yılında Kıyafet ve Şapka devrimini halka buradan duyurmuştur. Daha sonra CHF tarafından kullanılan bu bina o zaman tek katlı idari bölüm ve iki katlı sergi salonlarından oluşmaktadır. İç düzeni daha sonraki işlevlerine göre değiştirilmiştir. Kemal Kutgün Eyüpgiller, *Bir Kent Tarihi: Kastamonu*, Eren Yayıncılık, İstanbul, s.216

⁵⁹ BCA,1005.879.1, s.55

⁶⁰ BCA., 1005.879.1, s.55

Halkevleri, her altı ayda bir teftiş edilerek eksiklikleri üzerinde durulmuştur. Bu teftişler sonucunda, şartlar, imkânlar bakımından yeterli durumda olup da, çalışmamış olan Halkevleri, tenkit edilmiştir. Teftişte amaç; çalışmayanları zorla çalıştırmak değil, halka hizmet veren bu idealist Halkevi çalışanlarının, engellerini ortadan kaldırmak, yollarını açmak olmuştur.⁶¹ Kastamonu Halkevi, 1936 yılına kadar bina durumundan dolayı etkin faaliyet yapamadığı için eleştiri almıştır. Halkevinin, bina durumundan dolayı çalışmalarında sönük kalan vaziyetine son verilmesi için, gerekli olan yeni binanın yapımı için faaliyete geçilmiştir.⁶² Kastamonu'da yaygın ve örgün eğitim alanında, önemli çalışmalar yapan ve halk tarafından sevilen bir vali olan Avni Bey, 1936 yılında yeni bir Halkevi binası yapılması için Ankara'dan izin istemiştir.⁶³ İzin verilmesi ve malzemelerin hazırlanmasından sonra, 13 Mayıs 1937 tarihinde yeni Halkevi binası için temel atılmıştır. Kastamonu Gazetesine göre, Halkevinin yeni binasının temel atma töreni; İstiklal Marşı'nın söylenmesiyle başlamış, sonrasında üyelere Osman Faruk Verimer,⁶⁴ bir söylevle Halkevini, çalışmalarından dolayı takdir etmiştir. Osman Bey'den sonra Vali Avni Bey söz alarak, kendisinin üstün bir çalışmasının olmadığını, yapılan işin ihtiyaç olduğunu ve eserin Kastamonu halkına ait olduğunu belirtmiştir. Vali Avni Bey konuşmasında "*Sevgili Cumhuriyet'imizin yurt içinde yükselen feyizli abidelerinden birinin temelini Kastamonu merkezinde atmış bulunuyoruz. İçtimai ve kültürel ihtiyaçlarımızın görüşüldüğü konuşulduğu ve milli benliğimizin kaynaştığı kuvvetlendiği bir mabet bir kurum olan Halkevleri hiç şüphe yok ki Türk Milletinin varlığını bir arada toplayan birleştiren aziz ulusumuzun büyüklüğünü yayan ve yurttaşların birçok bakımdan ihtiyaçlarını karşılayan mutlu bir yuvadır*"⁶⁵ sözleriyle Halkevi'nin tarihi vazifesini bir kez daha vurgulamıştır. Halkevi binasının ilk temelini Vali Avni Bey kendisi atmıştır⁶⁶.

Temeli atılan Halkevi'nin yapımına hızlı bir şekilde devam edilmiştir. Avni Bey bu konudaki ısrarcı tutumu binanın daha çabuk yapılmasında etkili olmuştur. 1938 yılında temelin atılmasından bir yıl sonra binanın kabaca yapımı bitmiştir. Halkevi'nin içinin

⁶¹ Nurcan Toksoy, age, s.99

⁶² **Kastamonu Gazetesi**, 14 Mayıs 1937, s.1

⁶³ BCA, 1741.1071.1 nolu belge, s.222

⁶⁴ Osman Faruk verimer, 1908 yılında Yozgat'ta doğdu. 1931 yılında Berlin Üniversitesini bitirdi. 1932 yılında Kastamonu Lisesinde, Almanca öğretmenliğine başladı. 1942 yılında Zonguldak Lisesi müdürlüğü ve Almanca öğretmenliği yaptı. Milli Eğitim Bakanlığına bağlı çeşitli görevlerden sonra, bir ara Milli Eğitim Bakanlığı Müsteşarlığında bulundu. Aziz Demirci oğlu, *100 yıllık Kastamonu Basınında Kim Kimdir?* Kastamonu; 1980, s.48

⁶⁵ **Kastamonu Gazetesi**, 14 Mayıs 1937, s.1

⁶⁶ **Kastamonu Gazetesi**, 14 Mayıs 1937, s.5

döşemesi için, büyük bir salon marangoz atölyesi haline getirilerek, sekiz on kişilik bir marangoz grubu bu iş için çalışmıştır. Halkevi'nin koltukları, çok sanatlı bir işlemeyle yapılmış, masa ve yazıhanelerini varıncaya kadar mobilyalar, bu marangoz atölyesinde yapılmıştır.⁶⁷ Böylece binanın iç döşemesi güzel ve ucuz bir şekilde halledilmiştir.

Halkevi, yeni binanın yapımı 1938 yılın da tamamlanınca kendi binasına taşınmıştır. Halkevi'nin binası, bodrumla beraber üç kattan oluşmaktadır. Binada Halkevinden başka Gençmer Cemiyeti yer almaktadır. Bu cemiyet binanın iki salonunu kaplamaktadır. Yeni bina oldukça geniş olmasından dolayı kiraya verilecek yerlerde bulunmaktadır⁶⁸

Resim 3: 1938 yılında yapılan Kastamonu Halkevi

Kaynak: BCA,490.1071.1 nolu belge s.121

Halkevinin yeni binasının resmî açılışı, 22-23 1. Teşrin Sani 1938'de yapılması kararlaştırılmış; ancak Ankara'dan açılışa gelecek olan partililerin, gecikmesinden dolayı açılış ertelenmiştir.⁶⁹ Halkevi binası, Ankara'dan gelen Reiscumhur İsmet İnönü'nün katılımıyla, 6 Aralık 1938 tarihinde yapılmıştır. Halkevi binasının açılışı, Kastamonu'nun yerel gazetesi olan Doğru Söz' de: "*Büyük Cumhur reisimiz Şehrimizi Şerefliendirdi*" başlığıyla okuyucularına duyurulmuştur. Haberin içeriğinde "*Yeni Halkevinin açılış töreni İnönü'nün mübarek huzurlarına ve uğurlu ellerine nasip olan Halkevimizin bu bahitli talihini çok güzel canlandıran Faruk Verimen'in söyleviden sonra Büyük Cumhuremiz kendilerine sunulan makasla binanın kurdelesini uğurlar dileyerek kestiler ve binayı dolaşmayı başladılar. Valimiz Avni Bey'den en müteferrik*

⁶⁷ **Kastamonu Gazetesi**, 11 Mayıs 1938, s.1

⁶⁸ BCA, 837.309.1 nolu belge, s.1

⁶⁹ **Doğru Söz**, 25 1'inci Teşrin 1938, s.3

*noktalarına kadar izahat aldılar. Büyük Devlet Reisimiz bilhassa kitap okuma salonu, büyük toplantı salonu ile alakalandılar. Büyük odaları ve yatak odasını, banyo yerlerini dolandıktan sonra oldukça memnun kalarak ayrılmışlardır*⁷⁰ cümleleriyle vermiştir. Yeni Halkevi binasının açılışından sonra, İsmet İnönü Kastamonulu sanatkârlarının ürettikleri mobilyaları incelemiştir.⁷¹

1.2.3. Kastamonu Halkevi'nin Mali Durumu

Kastamonu Halkevi, kurulduğu ilk yıl olan 1932'de bütçe olarak incelendiğinde, hususi idareden 800, belediyeden 200, partiden 32, teberrük ve müsamerelerden 373 olmak üzere, toplam 1255 lira gelir elde etmiştir⁷². Halkevi bütçesinin, masraf olarak şubelere dağılımı şöyle belirtilmiştir: Dil edebiyat, tarih şubesi 50 lira; Güzel Sanatlar Şubesi 192 lira; Temsil Şubesi 20 lira; Spor Şubesi 324 lira; Sosyal Yardım Şubesi 200 lira; Köycülük şubesi 180 lira olmak üzere toplam 1036 lira ayrılmış ancak bunun toplam 522 lirası sarf edilmiştir.⁷³

1933 senesinde ise hususi idareden, belediye ve müsamerelerden 365 lira gelir elde edilmiştir. Şubelere 775 lira masraf yapılmıştır. En fazla masraf 225 lira ile spor şubesine, en az masraf ise 50 lira ile güzel sanatlar ve temsil şubesine yapılmıştır.⁷⁴

Kastamonu Halkevinin, hususi idare ile belediye bütçesinden ayrılan paralardan başka geliri yoktur. 1936 yılında Kastamonu Halkevi için bütçeden 2800 lira ayrılmış; ancak bunun sadece 1023 lirası Halkevine verilmiştir. 1939 senesinde Kastamonu Halkevine, hususi idareden 4.700 lira ayrılan para o yıl için yeterli gelmiştir.⁷⁵

Umumi meclis ve belediyeler, Halkevlerine kendi imkânları kadar yardım yapmışlardır. Ancak bu yardımların masraflara göre az olmasından dolayı, Halkevi'nin masraflarına yetmemiştir. Bunun yanında Halkevlerine, il idare heyeti ve hususi idareden de yardım edilmiştir. 1940 yılında Halkevleri için, vilayet idare heyetinden ve hususi idareden 10500 lira alınmış; bu paranın Kastamonu'daki Halkevlerine dağılımı şu şekilde olmuştur:⁷⁶

Kastamonu Halkevi: 6235

Taşköprü: 150

Daday: 450

⁷⁰ **Doğru Söz**, 7- 1'nci Kanun 1938, s.3

⁷¹ Mustafa Eski, *age*, s.160

⁷² BCA, 1005.879.1 nolu belge, s.56

⁷³ BCA, 1005.879.1 nolu belge, s.56

⁷⁴ BCA, 1005.879.1 nolu belge, s.56

⁷⁵ BCA, 999.861.1 nolu belge, s.37-48

⁷⁶ BCA, 999.861.1 nolu belge, s.21

İnebolu:750

Tosya: 600

Cide Halkodası:100

Küre:118,99

Devrekâni ve Araç Halkevlerine 100 lira verilmiştir.

Ancak belirtilen bu paraların, Halkevleri'ne zamanında ve tam olarak verilmemesi Halkevleri'ni mağdur etmiştir.⁷⁷

Kastamonu Halkevi, hesap defterlerine talimatnameye uygun olarak muntazam bir şekilde tutmuştur.1941 yılında Halkevi'nin kasasında 264,95 lira yer almaktadır. Halkevi'nin Sosyal Yardım Şubesi kendine ayrı bir defter tutmuştur. Bu şube, 50 talebeyi barındırıp okutmasından dolayı, idare heyetten aldığı para ve doğrudan doğruya temin ettiği gelirler olmak üzere kendine ayrı bir muhasebe oluşturmuştur.⁷⁸

Kapandığı yıl olan 1951 yılında Kastamonu Halkevi'nin, Mart 1950'den 1951 yılı sonuna kadar il idare kurulundan geliri 5560, çeşitli gelirleri 9450 lira 46 kuruş, bağışlar 500 liradır. Ocak ve Şubat 1950'den devreden 145 lira 74 kuruş olmak üzere toplam 15656 lira 20 kuruştur.⁷⁹

1951 yılında Halkevi'nin giderleri arasında, iki memur ve iki odacı aylığı 4348 lira, çeşitli giderler (demirbaş, döşeme, ısıtım ve ışıtım, millî günler, P.T.T) olmak üzere toplam 6000 lira masraf olmuştur. Şubelere yapılan masraflarda en fazla 3000 lirayla sosyal yardım, en az ise 100 lira ile spor, köycülük, tarih ve müze şubeleri olmak üzere, toplam 4830 lira masraf edilmiştir. Halkevinin toplam giderini baktığımızda 15656 lira 20 kuruştur. Bu hesaplar doğrultusunda, Kastamonu Halkevi'nin kapatıldığı tarihlerde alacağı ve vereceği borcu kalmamıştır.⁸⁰

⁷⁷ BCA,999.861.1 nolu belge, s.21

⁷⁸ BCA,999.861.1 nolu belge, s.28-29

⁷⁹ BCA,837.309.1 nolu belge, s.5

⁸⁰ BCA,837.309.1 nolu belge, s.4-5

2. BÖLÜM

KASTAMONU HALKEVİ'NİN ŞUBELERİNİN FAALİYETLERİ

2.1.DİL EDEBİYAT TARİH ŞUBESİ

Kültür hayatımızın en mühim iki unsuru, dil ve tarihtir. Kültür kurumu olarak kurulan Halkevleri, bu önemli iki unsuru çalışmalarında temel almıştır. Halkevleri talimatnamesine göre, bu şubenin başlıca görevleri; muhitin umumi bilgisinin artırılmasına ve parti prensiplerinin kökleşmesine, yurttaşlık vazifesi duygusunun yükselmesine yarayacak mevzularda konuşmalar ve konferanslar tertiplemeğdir. Bununla beraber dil ve edebiyat konularıyla da meşgul olmak görevleri arasındadır⁸¹.

Dil edebiyat şubesi çalışmalarına; konferanslar, Türk dili derleme çalışmaları, edebiyat ve folklor, büyükleri anma ve yayın faaliyetleri olarak yapmıştır.⁸²

2.1.1.Şubenin İdari Yapısı ve Faaliyetleri

1933 yılı Dil Edebiyat Şubesinin komite üyeleri aşağıdaki kişilerden oluşmaktadır.⁸³

Reis:	Münhaldir
Aza:	Nihat Bey (Lise Muallimi)
Aza:	Cevdet Bey
Aza:	Arif Bey
Aza:	Münhaldir

Dil derleme heyeti olarak da çalışan bu Şube, 1933 yılı içinde üç defa idari toplantı yapmıştır. 1933'te Şubenin 17'si kadın olmak üzere toplam 52 üyesi yer almaktadır.⁸⁴ Diğer şubelerin kadın üye sayısı ile karşılaştığımızda, Halkevi'nin kurulduğu yıllarda, en fazla kadın sayısı bu şubede yer almaktadır.

26 Şubat 1934 tarihli seçim sonuçlarına göre bu şubenin komite üyeleri aşağıdaki gibi belirtilmiştir:⁸⁵

Reis:	Arif Bey(Mütekait Muallim)
Mümessil:	Talat Mümtaz Yalman (İlk Mektep Baş Muallimi)
Aza:	İrfan Alıcıoğlu(Maarif Müdürü)
Aza:	Hüsnu Açıksöz (Sanatlar Okulu Muallimi)

⁸¹ Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesi, Zerbamat, Ankara;1940,s.5

⁸² Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesi, s.5-9

⁸³BCA,1005.879.1 nolu belge, s.57

⁸⁴ BCA,1005.879.1 nolu belge, s.57

⁸⁵BCA,837.309.2 nolu belge, s.89

Aza: Cemal Gökçe

1936 yılı seçimlerine göre idari yapısı şöyledir:⁸⁶

Başkan:

Mümessil: Talat Mümtaz Yalman (İlk Mektep Baş Muallimi)

Üye: İrfan Alıcıoğlu (Maarif Müdürü)

Aza: Hüsni Açıksöz (Sanatlar Okulu Muallimi)

Aza: Cemal Gökçe

1936 yılında şubenin 58 üyesi yer almaktadır.⁸⁷

1938'de şube komitesi başkanı O. Faruk Verimer (Lise Almanca Öğretmeni) ve delege olarak Cevdet Bezici (Kız Orta Okul Direktörü) yer almaktadır.⁸⁸

18.2.1941'de yapılan seçimler sonucunda yeni idare heyetine Cahide Başol, Osman Faruk Verimer, Kazım Çınar, Tevfik Dincel seçilmiştir. Bu heyet kısa süre sonra istifa etmiş ve yeni heyet seçilmiştir. Yeni idare heyet üyeleri şunlardır:⁸⁹

Reis: Talat Mümtaz Yalman

Aza: Cahit Başol

Aza: Kazım Çınar

Aza: Hamdi Mutlu

Aza: Aziz Demircioğlu

Yeni seçilen idare heyeti, hemen toplanarak yapacakları yeni çalışmalar için kararlar almıştır. Bu kararlar arasında; ayda bir konferans verilmesi ve şiir müsabakaları düzenlenmesi, imkân olursa aylık gazete çıkarılması yer almıştır.⁹⁰

1942 yılında Şube, 10'u bayan 27'si erkek olmak üzere toplam 37 üyeyle faaliyet göstermiştir⁹¹. 2 Mart 1944'te yapılan seçimlerde Şubenin başkanlığına Cemal Yücemiş (Edebiyat Öğretmeni) seçilmiştir.⁹²

Talimatnameye göre, Halkevi'nin vereceği konferansların, halkı ilgilendirecek içerikte olmasına dikkat edilecektir. Konferanslar, verilmeden önce konferansçı tarafından yazılı bir örneği Halkevi başkanlığına verilecektir. Halkevlerinde konferansların teşvik edilmesinin bir amacı da, konferansçı yetiştirmek olduğu için,

⁸⁶BCA,972.761.2, nolu belge, s.7

⁸⁷BCA, 999.861.1 nolu belge, s.47

⁸⁸BCA, 972.761.2 nolu belge, s.5

⁸⁹Doğru Söz,4 Mart 1941,s.2

⁹⁰Doğru Söz, 4 Mart 1941, s.2

⁹¹Doğru söz, 27 Mart 1942, s.3

⁹²Doğru Söz Gazetesi,19 Mart 1944,s.1

konferans verenler arasında, muhitlerinde ilgi uyandıran Halkevi azalarının, isim ve adresleri altı aylık Halkevi faaliyet raporlarında belirtilmesi istenilmiştir.⁹³

Konferanslar, Dil Edebiyat Şubesinin önde gelen çalışmaları içinde yer almaktadır. Bu konferanslarda amaç; daha çok ilgi uyandırmak ve daha fazla halk kitlesinin istifadesini sağlamaktır. Halkevi, daha fazla halka hitap etmek için, konferanslardan önce veya sonra kısa temsiller verip, millî oyunlar oynatmak suretiyle, Temsil ve Güzel Sanatlar Şubeleriyle beraber etkinlikler düzenlemiştir. Çünkü ne kadar fazla halk kitlesine ulaşırsa, hedefe o kadar yaklaşılacaktır.

Haziran 1932'de kurulan Halkevinde 1933 yılına kadar yedi tane konferans verilmiştir. Bu konferanslara gelen dinleyici sayısı 150 ile 600 kişi arasındadır. Bu sayı, bina durumu müsait olmayan ve yeni kurulan bir Halkevi için halkın ilgisinin yüksek olduğunu göstermektedir. Bu konferanslar şunlardır: ⁹⁴

1. Mesleki cemiyetlerde ahlaki zaruretler
2. Sendikalar (sanata yardım cemiyetler)
3. Türk İnkılâbı'nın manası
4. Garpta iktisadi teşekküller
5. Emrazı Zühreviye
6. Tarihte inkılâp hareketleri
7. Hükümet şekilleri hakkında bir mukayese

Şube, 1935 yılında bir söylev ve 6 konferans vermiş; bu konferans ve söyleve, toplam 3000 kişi dinlemeye gelmiştir.⁹⁵

Şubenin, 1936 yılında 52'si bayan olmak üzere toplam 58 üyesi vardır.⁹⁶ Halkevi, şubelerinin üye sayılarının, her geçen yıl artması, Halkevi'nin muhitin ihtiyacına göre, belirlenen amaca ulaşmak için, üstlendikleri vazifeye başardıklarını göstermektedir.

Halkevi, 1936 yılında halkta ilgi uyandıran konferanslar vermeye devam etmiştir. Halkevi salonu yeterli olmadığı için, halkın bir kısmı konferansları, ayakta dinlemek zorun da kalmıştır. Şube tarafından 1936 yılı içinde verilen konferanslar ve konferansı veren kişiler, aşağıda yer almaktadır:⁹⁷

Çocuk Bakımı: Nadide Aca

İnkılâp: Mithat Altıok (Zonguldak Saylavı)

⁹³ *Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesi*, s.5

⁹⁴ BCA, 1005.879.1 nolu belge, s.58-59

⁹⁵ *Halkevlerin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası*, Ulus Basın Evi, Ankara;1936, s.69

⁹⁶ BCA,957.706.1 nolu belge, s.127

⁹⁷ BCA,957.706.1 nolu belge, s.1127

Zehirli Gazlar: Kamil Aktuğ (Eski Alay Komutanı), Doktor Seyfi, Naci (Kimya Öğretmeni), Mümtaz Talat (Öğretmen)

19 Mayıs 1919: Cemal Gökçe (Lise Eski Direktörü)

Türk Dili: Talat Mümtaz

Türk Dilinin Geçirdiği İnkılâplar: Osman Faruk Verimer

Güneş Dil Teorisinin İzahı: Cevdet Bezerci

Halk Partisi Umdeler: Avni Doğan (Vali)

Türk İnkılâbı ve Kadın: Hacer Dicle

Yunus Emre: Baki Gürpınarlı

Tarihte Boğazlar: Şinasi

1.2.3.ve 4. okların anlamı: Avni Doğan (Vali)

İktisat Nedir: Ahmet Hambek

Tarih, edebiyat, siyaset, ekonomi gibi birçok alanda, halkı bilgilendirmeye yönelik bu konferanslar, daha sonraki yıllarda da verilmeye devam etmiştir.

Şube, 1936'da hapisanede okuma-yazması olmayanların, yurttaşlık bilgilerini artırmak ve onları ruhen geliştirmek için cezaevinde konferanslar vermiştir.⁹⁸

Halkevi tarafından verilen konferanslar, kış aylarında sağlık üzerine yoğunlaşırken, bahar döneminde köylerde tarımla ve hayvancığa yönelik konferanslar olduğu dikkat çekmektedir.

Halkevinin bu şubesi, şehrin içtimai hayatının yükselmesini yardım etmek düşüncesiyle aile toplantıları tertip etmiştir. Bu toplantıların ilki 28.1.1936'da yapılmıştır⁹⁹. Şubenin bu toplantılardaki amacı, halkla yakın diyalog kurarak; halkın ihtiyaçlarını karşılamak ve sorunlarını çözüm bulmak olmuştur. Halkevi, bu toplantılardan birisini de çocuklara yönelik yapmıştır. Kastamonu Gazetesi çocuklar için yapılan bu toplantıya “*Halkevinde Toplantı*”¹⁰⁰ başlığı altında yer vermiş, toplantının içeriğine yönelik bilgileri de;

“12.10.1936 Pazartesi gecesini halkevinde memleket çocuklarıyla görüşmek, konuşmak, dertleşmek için İlbaş ve Parti başkanımız tarafından izhar buyrulmuş arzu üzerine büyük bir toplantı yapılmıştır. Çok kalabalık ve canlı olan bu toplantı da İlbaş memleket çocuklarıyla yakından görüşmüş ve samimi olarak konuşmuştur. Yurttaşlara fayda ve neşe saçan kıymetli söylevlerini de halka Cumhuriyet prensipleri, yurt sevgisi,

⁹⁸ BCA,957.706.1 nolu belge, s.127-28

⁹⁹ BCA,957.706.1 nolu belge, s.128

¹⁰⁰ **Kastamonu Gazetesi**,16-1.Teşrin-i Sani 1936, s.1

parti rejimler, İnkılâbımız ve devlet işlerimiz etrafında tenvir buyurmuştur. Halkevi binasında toplanan memleket çocuklarının katıldığı bu toplantıdaki görüşmeler, konuşmalar ve ilbayın yakın ilgisi çevrede cidden pek büyük bir sevinçle karşılanmıştır. Bu tür toplantılar için halkta arzu ve içten gelen bir heves uyanmıştır” ¹⁰¹ şeklinde vermiştir.

Dil Edebiyat Şubesi, 1937’de 11’i bayan olmak üzere toplam 61 üyesiyle¹⁰² bu konferansları devam ettirmiştir. Piyade Albay Ferit İl Deniz, 9 Mart 1937 tarihinde de “zehirli gazlar” hakkında konferans vermiştir.¹⁰³ Zehirli gazlardan korunmayla ilgili konferanslar, diğer Halkevleri’nde de verilmiştir. Halkevleri’nin genelinde olduğu gibi Kastamonu Halkevinde de bu konferansın verilmesinin amacı, yaklaşan II. Dünya Savaşı’na karşı, silahlardan çıkabilecek gazlara ve oluşabilecek salgın hastalıklara karşı halka hazırlıklı duruma getirmek olmuştur.

Memleket Hastanesi baştabibi Operatör Doktor Hayri Kaan, 1937 yılında frengi hastalığı hakkında Halkevi’nde, konferans vermiştir. Bunun yanı sıra 1937 yılında Vali Avni Doğan, “Halkçılık”¹⁰⁴ üzerine verdiği konferansla, halkın Cumhuriyet ilkelerini kavramasını sağlamıştır. Yine Vali Avni Doğan “Beşinci Ok’un Manası”nı¹⁰⁵ açıklayan konferansı, halkta devrim coşkusunu ve heyecanını yeniden yaşatmıştır.

Halkevi etkinliklerini katılımıyla dikkat çeken Vali Avni Doğan, 1937’de ayrıca bayrağımızın tarihi ve bayrak geçerken vaziyetimizin nasıl olacağına dair bilgi içeren konferans vermiştir. ¹⁰⁶ Bunların dışında 1937 yılında verilen başlıca konferanslar şunlardır:¹⁰⁷

Halk Şiirleri ve Şairleri: İhsan Ozanoğlu (Öğretmen)

19 Mayıs 1919: Fevzi Şaman (Tarih ve Coğrafya Öğretmeni)

Dil İnkılâbı: İrfan Alıcıoğlu (Kültür Direktörü),

İstedığımız Gençlik Nasıl yetişir: İrfan Alıcıoğlu (Kültür Direktörü),

Osmanlı Borçları: Şinasi (Lise Baş Yardımcı Direktörü)

Şube, cezaevindeki vatandaşların her yönden iyi yetişmesi, devlete yararlı birer vatandaş olmaları için, daha önceki yıllarda vermekte olduğu konferanslara, 1937

¹⁰¹ **Kastamonu Gazetesi**, 16-1. Teşrin-i Sani 1936, s.1

¹⁰² BCA,957.706.1 nolu belge, s.118

¹⁰³ **Kastamonu Gazetesi**, 9 Mart 1937, s.2

¹⁰⁴ **Kastamonu Gazetesi**, 12 Şubat 1937, s.2

¹⁰⁵ **Kastamonu Gazetesi**, 9 Mart 1937, s.2

¹⁰⁶ **Kastamonu Gazetesi**, 22 Ekim 1937, s.1

¹⁰⁷ BCA,957.706.1 nolu belge, s.118

yılında da vermeye devam etmiştir.¹⁰⁸Konferansların konularına bakıldığında, hepsinin Halkevi amaçlarına uygun olarak, itina ile seçildiği görülmektedir. Konferansı verenlerinde, o konuda ehli kişiler olması, Halkevi'nin çalışmalarındaki ciddiyeti göstermektedir.

Kastamonu mebuslarından Hacer Dicle, 1941 yılında millî birlik ile ilgili konferansıyla halk arasındaki birlik ve beraberlik duygusunu, bir kez daha canlandırmıştır. Ayrıca bu yıl içinde, Vali Avni Doğan tarafından “Halk Musikisi ve Halk Edebiyatı” konulu konferans verilmiştir.¹⁰⁹

Vali Mithat Altıok, 1942 yılında Halkevi'ndeki “Cihan Harbinin İktisat Üzerinde Yaptığı Tesirlerler” konulu ekonomik içerikli konferansıyla, II. Dünya Savaşının ülke ve kent ekonomisine etkileri hakkında halka bilgi vermiştir.¹¹⁰

İstanbul Üniversitesi Türk Dili Ve Edebiyatı Tarihi Profesörü Ahmet Cafer, dil ve folklor incelemeleri için 1942 yılında Kastamonu'ya gelmiştir. Ahmet Cafer, Kastamonu da yaptığı dil ve folklor inceleme çalışmaları sonunda, Halkevi'nde “Kastamonu da Dil Tetkikleri” konulu, bütün halkın davetli olduğu konferans vermiştir.¹¹¹ Vali Bey'in ve Ahmet Cafer'in konferansları dışın da 1942 yılında millî bayram ve tören günlerinin önemiyle ilgili konferanslar verilmiştir. 1942 yılındaki bu konferanslara toplam 12.600 vatandaş katılarak faydalanmıştır.¹¹² Şube, daha sonraki yıllar da bu konferansları vermeye devam etmiştir. Şube, vermiş olduğu konferanslarda, konu olarak daha öncede bahsedildiği gibi, halkı her alanda aydınlatan ve halkın ilgisini çeken konuları seçmiştir.

Halkevi, Kastamonu'nun en önemli geçimi olan hayvancılık üzerinde de konferanslar verilmiştir. Arıcılıkta ehli olan bir kişi tarafından, 1945 yılında arıcılıkla ilgili olarak; arıcılığın faydaları, Kastamonu'da sönmeye başlayan arıcılığın yeniden ihya edilmesi, Amerika ve Macaristan'da arıcılık ve balcılık, fenni kovan, eski kovan, evde arıcılık, balın faydaları ve baldan yapılanlar hakkında bilgi verilmiştir.¹¹³Halkevi'nin köylülere yönelik bu tür konferanslar vermesi, bu kurumun memleketin sadece bir kesimine değil, bütün kesimine hizmet götürmeye çalıştığını göstermesi bakımından önemlidir. Bu konferanslar sayesinde, bilimin ışığı en küçük yöreye kadar sızmıştır.

¹⁰⁸ BCA,957.706.1 nolu belge, s.118

¹⁰⁹ **Doğru Söz**, 21 Şubat 1941, s.2

¹¹⁰ **Doğru Söz gazetesi**, 3 Şubat 1942, s.2

¹¹¹ **Doğru Söz gazetesi**, 24 Temmuz 1942, s.1

¹¹² **Doğru Söz gazetesi**, 25 Şubat 1943

¹¹³ **Kastamonu Gazetesi**, 22 Ağustos 1945, s.1

Kastamonu Halkevi’de, 1944 yıllarında dünyadaki savaş atmosferinin ülkemize olumsuz yönde yansması üzerine, özellikle ekonomi alanında ki, sınırlandırmalardan diğer Halkevleri gibi etkilenmiştir. Ekonomik sınırlamalar ve savaşın getirdiği bazı sıkıntılar, onların çalışmalarını engel olmuştur. Halkevleri’nin on üçüncü kuruluş yıldönümü kutlamalarında, Halkevi adına konuşma yapan, Yayın ve Neşriyat Başkanı Ömer Kemal Açar,* Halkevi’nin faaliyetleri sırasında, karşılaştıkları engelleri ve zorlukları şöyle sıralamıştır:¹¹⁴

- 1- Kastamonu’da tifüs hastalığının tahribat yapmasından dolayı toplantı yapamamak
- 2- Işıkların karartılması yüzünden toplantı yapamamak
- 3-Halkevinin ısıtılamamasından dolayı toplantı yapamamak
- 4-Halkevi çalışmaları için gerekli vasıtaları bulamamak ve temin edememek
- 5-Bütçe darlığı yüzünden verimli olamamak

Halkevi çalışanları, bu zorluklar karşısında faaliyetlerini az da olsa devam ettirmeye çalışmıştır. Nitekim bu yıllarda verilmiş olan konferanslar, hem halkı savaş seferberliğine hazırlamış olması, hem de Halkevi’nin gayretli çalışmalarını, halka yansıtması bakımından önemlidir.

Halkevleri’nde verilen konferanslar, sadece halkı bilgilendirmekle kalmamış; asırlardır “söz gümüşse sükût altındır” diyen Osmanlı terbiyesinin tesiri altında kalan halk, artık kendisi konuşmaya başlamıştır. Nitekim Halkevi kürsüleri, ilk zamanları sadece Halkevi başkanlarının konuştuğu yer iken, zamanla her vatandaşın konuşabildiği bir kürsü hâline gelmiştir.¹¹⁵

Osmanlı Devleti’nin azınlıklara dil konusunda hoşgörü olması sonucunda Türkçe, Arapça ve Farsçanın etkisinde kalmıştır. İşte Halkevleri’nin dil-edebiyat çalışmaları millî dil vasıflarının kazandırılmasında, önemli rol oynamıştır.1930-1940 yıllarında Halkevleri, edebiyat hayatına büyük ölçüde yön veren kurumlar olmuştur.¹¹⁶

Bu Şube, çalışmalarında dil savaşımızı yurttaşlara anlatmaya çalışmış, dil araştırmaları ile meşgul olmuş ve vilayet gazetesinde bununla ilgili yayınlarda bulunmuştur.¹¹⁷

Şubenin dil çalışmalarında gayesi, Türk diline tabii hakkını vermek, yani her türlü fikrî ve hissî mefhumları ifadede etmede istiklalini kazandırmak olmuştur. Araştırma ve

* Ömer Faruk Açar, 1901 yılında Sinop’ta doğdu. 1922’de İstanbul Muallim Mektebini bitirdi. 1929 yılından sonra orta dereceli okullarda öğretmenlik yapmıştır. Azizi Demircioğlu, ege, s.49

¹¹⁴ **Doğru Söz gazetesi**, 7 Mart 1945, s.1

¹¹⁵ C.H.P. 1940 Halkevleri ve Halkodaları, Ankara; 1941, s.4

¹¹⁶ Nurcan Toksoy, age, s.221

¹¹⁷ *Halkevlerin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası*, Ulus Basım Evi Ankara; 1935, s.66

derlemede çalışmaların da ise amaç, halk dilinde yaşayıp yazı dilinde kullanılmayan söz ve tabirler ile folklor (halk bilgisi) mahsullerini toplamak ve bu toplanan malzemeleri yayınlamaktır. Bunun yanında ayrıca amaç, bugünkü yazı dilinde kullanılan yabancı sözleri anlatabilecek, Türkçe sözler bulmak ve konuşmada öz Türkçe'yi yaymaktır.¹¹⁸ Halkevleri'nin bu Şubesi, yapmış olduğu dil çalışmalarıyla aynı zamanda, ülke genelinde dil araştırmaları yapan Türk Dil Kurumu'na yardımcı olarak çalıştığı da söylenebilir.

Kastamonu Halkevi'nin Dil ve Edebiyat Şubesi, yöresinde ki dil derleme araştırmalarında başarılı çalışmalar yapmıştır. Kastamonu, yerleşim yeri olarak geniş bir alana yayılmış olmasına rağmen, kentin yerel dilinde, gelenek- göreneklerinde, halk edebiyatı ürünlerinde bir bütünlük göze çarpmaktadır.¹¹⁹ Kastamonu Halkevi, 1934 yılında, binden fazla atasözü ve mani toplayarak tasnif etmiştir¹²⁰. 1937 yılında Kastamonu ve havalisinden toplanan kelimeler, atasözleri, bilmeceler, koşmalar, masallar tasnif edilmiş, bunların ayrı ayrı broşür halinde neşredilmesi düşünülmüş, ancak matbaanın fazla meşgul olmasında dolayı buna inkân olmamıştır. Bunlardan sadece İhsan Ozanoğlu'nun "Atatürk Devrimi Destanı" broşür olarak bastırılabilmiştir. Bu broşürün basımı tamamlanınca, halkın faydalanması için tüm köylere kadar ulaştırılacağı belirtilmiştir.¹²¹

Toplanan dil-derleme çalışmalarının bir kısmı kentin yerel gazetelerinde ve Kastamonu Halkevi'nin yayın organı olan "İlgas" dergisinde halkın bilgisine sunulmuştur.

1938 yılında Halkevi'nin elinde, derlenip tasnif edilmiş vaziyette 300 mani, 250 ninni, 600 koşma, 168 türkü, 50 ağıt, 120 destan, 8000 atasözü, 280 hikâye ve fıkra, 750 bilmece, 1000 yakın kinaye ve mecaz gibi sanat oyunlarına ait sözler bulunmaktadır.¹²² Elde edilen derlemelerin sayısına baktığımızda, Kastamonu'nun halk edebiyatı bakımından, zengin olduğunu ve Halkevi'nin bu konuda başarılı çalışmalar yaptığını söyleyebiliriz. Bu çalışmalarla Halkevi, Kastamonu folklorunun gelecek nesillere aktarılmasında ve tanıtılmasında önemli görevler yapmıştır.

Kastamonu halk edebiyatı, teknik ve estetik bakımından diğer mahallî edebiyat mahsullerinden bariz bir üstünlük göstermektedir. Buradaki manilerin, koşmaların,

¹¹⁸ *Halkevleri Talimatnamesi 1940*, s.5-6

¹¹⁹ *Yurt Ansiklopedisi*, s.4645

¹²⁰ *Halkevlerin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası*, s.66

¹²¹ BCA,957.706.1 nolu belge, s.119

¹²² Cumhuriyetin 15.'inci yılı Anması Kastamonu Yıllığı, İstanbul;1938, s.101

bilhassa türkülerin müzik ifade şekillerinin, takdire değer bir hassasiyette ve olgunlukta olduğuna şüphe yoktur.¹²³

Şubenin edebiyat çalışmalarının başında, edebî mahsullerimiz arasında halkın ihtiyacına cevap veren, Türk'ün mazideki şanlı hatıralarını ebedileştiren sanat eserlerini çoğaltmak gelmektedir. Bunun yanı sıra edebiyat sahasında yetişen genç nesilleri korumak ve teşvik etmek¹²⁴ Şubesinin başlıca amaçları arasında yer almaktadır.

Dil Edebiyat Şubesi, 1942, 1943, 1946, 1948, 1949 yıllarında şiir müsabakaları düzenlemiştir. Bütün okulların her sınıfından birer öğrenci, düzenlenen bu müsabakalara katılmıştır. Müsabaka sonucunda dereceye giren öğrenciler, hediyelerle ödüllendirilmiştir.¹²⁵ Bu müsabakalar, hem okulların birbiriyle kaynaşması sağlaması, hem de Halkevi'nin görevi olan eğitimi, sosyal etkinliklerle desteklediğini göstermesi açısından önemlidir. En önemli sonucu ise, şiir alanında yetenekli olan gençlerin, bu müsabakalar ile kendilerini tanıtmaya fırsatını bulmuş olmalarıdır.

Şube, düzenlemiş olduğu şiir geceleriyle de edebî sahada yetişmekte olan gençlerimize, kendi becerilerini sunmak için fırsat vermiştir.1948 yılındaki şiir gecesine, yüksek tahsilini devam eden on beş kişilik bir grup düzenlemiştir. Bu gecede gençler, kronolojik sırayla halk edebiyatı şairlerimizin, şiirlerinden seçmeler okumuşlardır.¹²⁶ Kastamonu halkı, ilk defa Halkevi'nde böyle münevver bir genç kitlesi tarafında tertip edilen güzel bir gece yaşamıştır.

Dil Edebiyat Şubesi, genç nesli edebiyat sahasına teşvik etmek ve geliştirmek amacıyla, Kastamonu'nun yerel gazetesi olan Doğru Söz Gazetesi'nde gençler için bir sayfa ayırmıştır. Bu sayfada gençlerin, yetiştirilmesi ve tanıtılması için, bizzat kendilerinin yapmış olduğu çalışmalara yer verilmiştir. Dil Edebiyat Şubesi'nin bu güzel çalışmasına Şube reisi: *"Bu teşebbüs ile yurdun en eski bir irfan merkezi olan ve yüzlerce şair, edip ve sanatkâr yetiştirmiş bulunan muhitimizde bu gün için en büyük bir ihtiyacı cevap verdikleri"* sözleriyle bu çalışmanın gerekliliğini dile getirmiştir.¹²⁷ Bu sayfalarda de sanat okulundan, liseden ve çevre kazalardaki okullardan birçok gencin şiirleri, hikâyeleri, yabancı dilden yaptıkları çeviriler yayınlanmıştır.

¹²³ Cumhuriyetin 15.'inci yılı Anması Kastamonu Yıllığı, s.101

¹²⁴ Halkevleri İdari ve Teşkilatı Talimatnamesi 1940, s.6-7

¹²⁵ Doğru Söz, 30 Nisan 1949,s.1

¹²⁶ Doğru Söz, 19 Ağustos 1948, s.1

¹²⁷ Doğru Söz, 13 Mayıs 1941, s.1

Kastamonu Halkevi Dil Edebiyat Şubesinin, edebiyat alanında yayınlamış olduğu eserler aşağıda verilmiştir. ¹²⁸

Âşık Kemali'nin Hayatı, (Talat Mümtaz Yalman tarafından yazılmış,1935'de İstanbul'da basılmıştır)

Kastamonu Manileri, (Talat Mümtaz Yalman tarafından yazılmış,1935'de Kastamonu'da basılmıştır.)

Atatürk Devrim Destanı, (İhsan Ozanoğlu tarafından yazılmış, 1938'de Kastamonu'da basılmıştır.)

Göklere Doğru (İhsan Ozanoğlu tarafından yazılmış, 1938'de Kastamonu'da basılmıştır.)

Âşık Edebiyatı Methali, (İhsan Ozanoğlu-Nasih Güngör tarafından yazılmış,1940'da Kastamonu'da basılmıştır.)

Şubenin edebiyat alanında yayınlamış olduğu eserlere baktığımızda, halk edebiyatımızın temelini oluşturan halk şairlerimizin çalışmalarını gün ışığına çıkaran, geçmiş gelecek sentezi sağlayan çalışmalar olduğu dikkat çekmektedir.

Ülkemizde folklor çalışmaları, Cumhuriyet Dönemi'nde gelişmeye başlamıştır. Kastamonu'da da buna paralel olarak 1927 yıllarından sonra folklor çalışmaları, gelişmeye başlamıştır. Halkevlerinin çalışmaları folklorun gelişmesinde etkili olmuştur. Kastamonu Halkevi'nin, 1930–1950 yılları arasındaki çalışmaları Kastamonu folklorunun gelişmesi ve tanıtılmasında etkili olmuştur.¹²⁹ Kastamonu, uzun yıllara sahip tarihi geçmişinde, bağlı bulunduğu devletlerde, önemli kültür merkezi olarak yer almıştır. Bundan dolayı kentin bünyesinde, çok zengin folklor malzemeleri yer almaktadır. Yöre folklorunun gün ışına çıkmasında Kastamonu Halkevi'nin yaptığı çalışmalar son derece önemli olup, bu çalışmaların kültürümüzün tanıtılmasına olan katkısı göz ardı edilemez. Kastamonu, bilmeceleleri, manileri, koşmaları, türkülerini, oyunları, tarihi, kültür mirasının, toplum kültüründe fazla yer etmiş yörelerimizden birisi olduğu için, diğer Halkevleri'ne göre Kastamonu Halkevi'ne bu konuda daha büyük işler düşmüştür. Halkevi'nin yürüttüğü bu çalışmalar ulusal değerlerimizin dününü, bugününü görmemizi sağlamış ve bu değerlerin yarınlara aktarılmasında öncülük etmiştir.

¹²⁸ BCA,837.309.1 nolu belge, s.5

¹²⁹ Ata Erdoğdu, *Kastamonu Folkloru I*, Kastamonu;1991,s.19

Kastamonu kültürünü gün ışığına çıkarmak için yapılan bu çalışmalar sonucunda, Halkevi tarafından “Kastamonu Ninnileri”^{*} ve “Kastamonu Bilmeceleri”^{*} adlı iki eser yayınlanmıştır.

İlim, sanat ve edebiyat alanında belirmiş Türk büyüklerini anmak, milletin onlara karşı duyduğu saygıyı belirtmek amacıyla, anma günleri düzenlemek de bu Şubenin görevi olarak Halkevi Talimatnamesinde belirtilmiştir. Talimatnamede ayrıca, henüz hayatta olan şahsiyetlerin, bazı saygıya layık olan kişileri unutmuş veya geride bırakmış olmak gibi mahzurları olabileceğinden, yaşayan Türk büyükleri için törenler yapılmaması da yer almaktadır. Talimatnamede, Türk büyüklerini her yıl anma toplantısı veya gecesi yapma imkânı yoksa beş-on, yılda bir defa toplantılar yapılmasının tercih edilmesi de belirtilmiştir.¹³⁰

Dil ve Edebiyat Şubesi tarafından, Türk büyüğü olarak 1935 yılının Nisan ayında “Mimar Sinan ” anılmıştır. Bu anma töreninde, müzik dinletisi yapılarak, Mimar Sinan’ın eserleri gösterilmiş ve lise edebiyat öğretmeni Vasfi Mahir tarafından bu kişinin hayatı ve eserleri hakkında söylev verilmiştir¹³¹.

Atatürk’ün 10 Kasım 1938 yılında vefatından sonra onun adına anma törenleri yapılmıştır. Ata’nın, ebediyete intikal ettiği 10 Kasım tarihinden sonra ildeki ilk resmî tören, 21 Kasım 1938 yılında yapılmıştır. Bu tören programı Halkevi’nde yapılmıştır. Yerel basından alınan bilgiye göre, program aşağıdaki gibi yapılmıştır:¹³²

1-İstiklal Marşı

2-Lise Tarih Öğretmeni Adnan Ertuna’nın “Atatürk’ün Hayatı” ile ilgili konferansı

3-“Göklere Doğru” şiir Osman Faruk Vermer tarafından

4-“Atatürk’ün Gençliğe Hitabesi” bir lise talebesi tarafından okunması

5- Üç dakika ihtiram vakfesi

6-Öğleden sonra saat 14’te bütün okullar ve parti ocakları, askerler ve halk da Halkevi önünde bulunacak. Törenden önce isteyenler, kurumlar ve şahıslar adına Atatürk anıtına çelenk ve buket koyabilecek.

^{*} Adı geçen eser, Nasih Güngör tarafından yazılmıştır. Eser, 1945 yılında Kastamonu’da basılmıştır. BCA, 837.309.1 nolu belge, s.5

^{*} Eser, İhsan Ozanoğlu ve Nasih Güngör tarafından yazılmıştır. Eser, 1938 yılında Kastamonu’da basılmıştır. BCA, 837.309.1 nolu belge, s.5

¹³⁰ *Halkevleri Talimatnamesi 1940*, s.7

¹³¹ **Kastamonu Gazetesi**, 11 Nisan 1935,s.1

¹³² **Doğru Söz**, 21-2’inci Teşrin 1938, s.4

7-Üç dakikalık ihtiram duruşundan sonra büstün etrafında altı meşale ateşlenecek ve Atatürk'ün büstü önünden sırasıyla okullar, parti ocakları, askerler ve halk ihtiram geçişi yaparak törene son verilecek.

Atanın ölümünün yedinci yıldönümü, Kastamonu Gazetesi'nin haberine göre, Halkevi'nde saat 9.45'te bir törenle anılmıştır. Bu tören, Atatürk'ün kısaca hayatının anlatılması ve Atatürk'ün Türk milletine söylediği beyannamenin okunması olarak hazırlanmıştır.¹³³

Ata'nın ölümünün on birinci yıldönümündeki anma töreni, saat 9.05'te Halkevi'nde başlamıştır. Törende Halkevi başkanı Muzaffer Esen, Atatürk'ten bahsederek, herkesi beş dakika saygı duruşuna davet etmiştir. İsmet Paşa'nın Türk milletine beyannamesi, Aziz Demircioğlu tarafından okunmasıyla tören son bulmuştur. Bu günden dolayı bütün resmî binalarda bayraklar yarıya indirilmiş, törenden sonra Halkevi'nin hazırladığı çelenk Atatürk'ün abidesine konulmuştur.¹³⁴

Her Halkevleri, yapmış oldukları çalışmalarını duyurmak ve halkı bu konuda bilgi sahibi yapmak amacıyla, bir dergi çıkarmak zorundadır. Talimatnameye göre Halkevi dergilerini Dil-Edebiyat Şubesi çıkarır. Dergi çıkarmanın elamana, teknik imkânlarla bağlı olmasından dolayı, yalnızca merkez Halkevleri'nin dergi çıkarmaları yeterli görülmüştür. Bu dergilerin, aylık olarak düzenli çıkarılması tercih edilmiştir¹³⁵. Bu dergiler, Halkevi'nin yöredeki yaptığı çalışmalarını yer verdiği için, günümüzde Halkevleri hakkında değerlendirme yapmak isteyenler için önemli kaynaklar olacaktır.

Şakiroğlu'na göre; II. Dünya Savaşı'nın etkisini hissettirmeye başladığı dönemlerde ülkenin içinde bulunduğu ekonomik bunalımlar, Halkevleri'nin yayın faaliyetlerini olumsuz yönde etkilemiştir. Bu dönemde, doğru dürüst matbaanın ve matbaalarda çalışacak yeterli elamanların olmamasının yanı sıra, başta kâğıt olmak üzere dergi ve kitapların basımını sağlayacak malzemenin eksikliği kendini hissettirmiştir.¹³⁶Kastamonu Halkevi yayını olarak çıkan Ilgas dergisinin beş sayı çıkabilmesi ve 1939 yılı sonrasında yayınlanan kitapların, öncesine göre çok az olması Şakiroğlu'nun görüşlerini desteklemektedir.

Kastamonu Halkevi Dil Edebiyat Tarih Şubesi talimatnameye uygun olarak aylık yayın organı "Ilgas" dergisini çıkarmıştır. Bu dergi Hasan Taner'e göre 4 Nisan 1936'da

¹³³ **Kastamonu Gazetesi**, 10 Kasım 1945, s.1

¹³⁴ **Doğru Söz**, 12 Kasım 1949, s.1

¹³⁵ *Halkevleri Talimatnamesi 1940*, s.8-9

¹³⁶ Mahmut Şakiroğlu, "Halkevi Dergileri ve Neşriyat", *Kebikeç*, sayı:3,1996,s.131

yayın hayatına başlamış ve beş sayı çıkarıldıktan sonra Ağustos 1936'da kapanmıştır¹³⁷ *Ilgas* Dergisi her sayı 16 sayfa olmak üzere, iki sütuna 8 punto olarak dizilmiş ve Kastamonu il basımevinde basılmıştır. Fiyatı 10 kuruş ve yıllık aboneliği 120 kuruştur. Birinci hamur kâğıda basılan ve 20x28 cm boyundaki derginin yazı işleri müdürlüğünü Vasfi Mahir Kocatürk* yapmıştır. Dergi, yayına başladığından itibaren ilk beş sayısını her ay düzenli olarak çıkarmış, ancak maddi sıkıntılardan dolayı yayımını fazla sürdürememiştir¹³⁸

Ilgas dergisinin çıkarılma amacı, ilk sayısında çıkan ve yazarı bilinmeyen "Başlarken" başlıklı yazıda şu şekilde açıklanmaktadır: "*Bugüne kadar nasılsa imkân bulamayan neşriyat işleri ilimiz ve evimiz için büyük bir boşluktur. Birçok kültür kurumu ve kültür adamları olan ilimizin fikir hareketlerini tercüman olacak bir yayın vasıtası bulunması kadar tabii ne olabilir? İşte *Ilgas* bu ihtiyacı karşılamak için çıkıyor. Dergimiz ilimizin tarihi, ekonomik, sosyal bütün hususiyetleri ilgilenerek memleketimizi daha yakından tanımaya ve onu daha çok yükseltmeye çalışacaktır. Aynı zaman bütün memleket içindeki kültür hareketlerini de yakından izleyerek okuyucuları haberdar edecek, bütün bunların yanın da Cumhuriyet, ulus ve devrin fikirlerini yayan değerli yazıları en fazla yer verecektir.*"¹³⁹

Derginin çıkarılma amaçlarından birisi, ilk sayısında açıklandığı gibi memleketin tarihi hakkında bilgi vererek, Kastamonu halkının tarihî bilgi birikimini katkı sağlamaktır. Memleket tarihine ilişkin çalışmalardan birisi, derginin ilk sayısında İrfan Alicioğlu tarafından yayınlanan "Cumhuriyet Halk Partisi ve Anadolu" yazısıdır. İrfan Alicioğlu, yazısında, Osmanlı İmparatorluğu döneminde, Anadolu'nun her yönüyle ihmal edildiğini, İstiklal Savaşı'nı başlatmak amacıyla, Mustafa Kemal'in Anadolu'ya geçmesi ve kazanılan zafer sonucun da Anadolu ulusunun değerinin yeniden verilmiş olduğunu dile getirmiştir. Alicioğlu, Cumhuriyet Halk Partisinin bu doğrultuda Anadolu ulusunun isteklerini yapan bir kurum olduğu gerçeği üzerinde de durmuştur.¹⁴⁰ Derginin birinci sayısında, Kastamonu tarihçisi Talat Mümtaz Yalman'ın memleketteki Şer'i

¹³⁷ Hasan Taner, *Halkevleri Bibliyografyası*, Ankara;1944,s.34

* Vasfi Mahir Kocatürk, 1907 yılında Gümüşhane'de doğdu. Darüşafaka ve Mülkiye Mektebini bitirdi. Ankara, İstanbul ve Kastamonu Lisesinde edebiyat öğretmenliği Malatya ve Eskişehir Liselerinde Müdürlük yaptı. Milli Eğitim Bakanlığı'nda müfettişlik yaptı.1950-1954 yıllarında Gümüşhane milletvekilliği yaptı. Milletvekilliğinden sonra Gazi Eğitim Enstitüsü'nde öğretmenlik yapmış ve 1961 yılında vefat etmiştir. Aziz Demirci oğlu, *age*, s.64-65

¹³⁸Nurettin Güz, *Tek Parti İdeolojisinin Yayın Organı Halkevleri Dergileri (1932-1951)*, Ankara;1995,s.85-86

¹³⁹ *Ilgas*, Kastamonu Halkevi Dergisi, Nisan;1936,sayı 1,s.1

¹⁴⁰ İrfan Alicioğlu "Cumhuriyet Halk Partisi ve Anadolu" *Ilgas*, Nisan;1936,sayı 1,s.2-4

mahkemelerin kurulmasına, yönelik yazısı da yer almaktadır.* Dergi, tarihi konularda Türk milletinin dünya tarihindeki önemli yerini gösteren yazılara yer vermesi bakımından dikkat çekmektedir.

Dergide ayrıca tarihimiz açısından önemli olan günler hakkında bilgi verilerek, ulusal bilinç korunmaya çalışılmıştır. Örneğin ikinci sayısında İrfan Alıcıoğlu* “19 Mayıs” yazısıyla bu 19 Mayıs’ın önemi hakkında bilgi vermektedir. Derginin dördüncü sayısında da Hüsnü Açıksöz “Çanakkale” yazısıyla Çanakkale Savaşı hakkında bilgi vermiştir. Son sayısı olan Ağustos ayındaki beşinci sayısında yine Hüsnü Açıksöz, Atatürk’ün 1925 yılında Kastamonu’ya gelişi ve burada yapmış olduğu Şapka Devrimi’nden bahsetmektedir. Hüsnü Açıksöz, dergideki yazısını Atatürk’ün Kastamonu resimleriyle de süslemiştir. T.Ünal derginin dördüncü sayısında dinî, sosyal, resmî törenlerin yapılış amacını yönelik yazısıyla yer almaktadır.

Kastamonu tarihçisi olan Talat Mümtaz Yalman, memleket ekonomisi hakkında Kastamonu Küre’deki bakır madenin Osmanlılardaki durumundan, çıkarılan madenin kullanıldığı yerlerden ve bu madenin ekonomiye katkısından bahsetmektedir. İrfan Alıcıoğlu, derginin dördüncü sayısında “İlimizin Ekonomik Durumun Dair Düşünceler” başlıklı yazısında, bir memleketin sosyal ilerlemesinde ekonominin önemini vurgulanmaktadır. Yine aynı sayıda Mahir Öğütçü “Ayçiçeği Nebatı” yazıyla bu bitkinin Kastamonu’daki yeri ve önemi hakkında bilgi vermektedir.

Yöreden derlenen bilmeceler, N.Güngör tarafından toplanıp dergide yayınlanmıştır. Böylece Kastamonu’nun sözlü kültürünün tanıtılmasında dergi önemli rol oynamıştır. Bu bilmecelerin bazıları şunlardır:¹⁴¹

“Dam üstüne kadı gibi, göğe bakar cadı gibi” (Baca)

“Kardan beyaz, buzdan ayaz”(Dondurma)

“Gündüz görmez gece görür, gece uçar gündüz uyar”(Yarasa)

Dergide yer alan başlıca şiirler arasında Osman Faruk “Bizlerden Birisi”, “Heykel”, Mehmet Ali Ertekin’in “Yurttan Parçalar”, “Halkevinde And” *, M. Rıfat Ilgaz “Yollarda”, Sabri Gültekin “Köy Duyguları” yer almaktadır.

* Talat Mümtaz Yalman bu yazısında yazının devamı geleceğini belirtmiş ancak daha sonrasında devamına ilişkin yazı dergi de yer almamıştır.

* İrfan Alıcıoğlu,1901 yılında Bolu’da doğdu. İstanbul Fen-Edebiyat Fakültesini bitirdi.1933 Yılında Kastamonu Milli Eğitim Müdürlüğüne atandı lisede felsefe ve Fransızca öğretmenliği yaptı. Aziz Demircioğlu, *age*, s.33

¹⁴¹ *Ilgaz*, Ağustos;1936,sayı 5,s.13

* Bunlar içinde özellikle Mehmet Ali Ertekin tarafından kaleme alınan “Halkevinde And” şiiri Türk gencinin, vatan topraklarının kahraman koruyucuları olduklarını ve Halkevleri’nin temiz duygularla,

HALKEVİNDE AND

Ey sevgili toprak! Ey sevgili yurt!
 Var ol! Bahtiyar ol! Kederi unut!
 Bugün senin için çarpan bin bir kalp var
 Sana And veriyor! Seninle hep
 Bütün gençlik, bütün varlığı Türk'ün
 Yaşıyor senin için yalnız senin için

.....
 Ey sevgili toprak! Ey Anadolu!

Bağrında her çığır saadet yolu;
 Türkün baş tacıdır taşın, toprağın;
 Hayat kaynağıdır suyun, ırmağın,
 Kızıl toprağına rengi veren
 Kurtuluş uğrunda akan, dökülen kandır;
 Bunu döken bir kahramandır.
 Ey sevgili vatan!
 Bu dökülen kan;
 Aşkın hasretinle yanan, tutuşan
 Kalplerden fişkırp, düşmanı boğan;
 Bu kan bu temiz kan, asil kandı;
 Seni kurtarma için taşı, çalkandı.
 İşte bu kana, bu imana,
 Gençlik and veriyor, diyor ki sana:

“Ey sevgili toprak! ey kutlu ocak! Seni Türk gençliği yüce tutacak.”

Diğer Halkevi dergilerinde, yöresindeki Halkevleri faaliyetleri hakkında detaylı bilgi yer alırken, İlgas dergisinde, Halkevi faaliyetlerine dair fazla bilgi yer almamaktadır. Dergide daha çok Kastamonu'nu tarihini, ekonomisini, edebiyat ve folklorunu tanıtan yazılar yer almaktadır. Dergide ki bu bilgiler, başka yerde yaşayan vatandaşların da Kastamonu hakkında bilgi sahibi olmasını sağlaması, bakımından da önemlidir

2.2. GÜZEL SANATLAR ŞUBESİ

Güzel sanatlar, bir milletin kültür seviyesinin ölçülmesinde en büyük ölçütü oluşturur. Bu şube, çalışmalarıyla bulunduğu yerin kültür seviyesinin artırılmasın da önemli olmuştur. Cumhuriyet'in ilk yıllarında, ülkenin kültür seviyesini düşündüğümüz de bu şubeye büyük görevler düşmüştür.

Güzel Sanatlar Şubesi, Talimatnameye göre; müzik, resim, heykel, mimari, tezyini sanatlar alanında profesyonel veya amatör unsurları bir araya toplar, genç kabiliyetleri korur ve bunların yetiştirmelerini çalışır. Şube, Talimatnameye uygun olarak çalışmalarına; müzik çalışmaları, millî rakslar, resim çalışmaları ve fotoğrafçılık olarak yapmıştır. ¹⁴²Ayrıca bu şubenin görevleri arasın da, halkın ulusal marşları ve şarkıları öğrenmesine yardım etmek, bunların ulusal günlerdeki merasimlerde hep beraber bir ağızdan söylenmesini sağlamak yer almaktadır. ¹⁴³

2.2.1.Şubenin İdari Yapısı ve Faaliyetleri

Güzel Sanatlar Şubesi'nin 1933 yılındaki üyeleri aşağıdaki kişilerden oluşmaktaydı. ¹⁴⁴

Reis	Mehmet Bey (Lise Muallimi)
Aza	Nahit Bey (Avukat)
Aza	Emrullah Bey (Ticaret Odası Baş Kâtibi)
Aza	Halit Bey (Mahkeme Zabıt Kâtiplerinden)

Şubenin 1934 yılı üyeleri, aşağıdaki isimlerden oluşmaktadır. ¹⁴⁵

Reis	Mehmet Bey (Musiki Muallimi)
Mümessil	Nahit Bey (Avukat)
Aza	Münir Bey (Nafia Fen Memuru)
Aza	Emrullah Bey (Ticaret Odası Baştabibi)
Aza	Halit Bey (Zabıt Kâtibi)

¹⁴² *Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 1940*, s.9-13

¹⁴³ *Halkevleri Öğreneği 1938*, Ankara; 1938, s. 10

¹⁴⁴BCA, 1005.879.1 nolu belge, s.59

¹⁴⁵BCA, 837.308.2 nolu belge, s.89

Şube'nin 1936 yılında başkanı Hasan Baracı, mümessili Emrullah Kaya ve üyeleri ise; Cahit Tuncel, Halit Cebeci, Pakize Orhun'dur¹⁴⁶. Şube, 1936 yılında toplam 71 üyeye faaliyette bulunmuştur.¹⁴⁷

Ahmet Akun (Lise Müzik Öğretmeni) başkan olarak, Emrullah Kaya (Ticaret Odası Başkâtibi) ise delege olarak, Şube'nin 1938 yılındaki idare kadrosunda yer almaktadır.¹⁴⁸ Bu şube, 1942 yılına gelindiğinde 3'ü bayan 73 bay olmak üzere toplam 76 üyeden oluşmaktadır.¹⁴⁹ 2 Mart 1944 yılında Şube başkanlığına, Emrullah Demirkaya (Özel Saymanlık Mümeyyizi) seçilmiştir.¹⁵⁰

Güzel Sanatlar Şubesi'nin, musiki ekibinin amacı; memlekette bir musiki havası yaratmaya çalışanları ve musikiye meraklı olanları yetiştirerek, halkın müzik zevki seviyesini yükseltmektir. Güzel Sanatlar Şubesi, bulunduğu memleketin her türlü musiki ihtiyacını karşılamaya çalışmıştır. Bu amaca bağlı olarak da kalıcı çalışmalar yapmıştır. Kastamonu Halkevi'nin bu Şubesinin musiki çalışmaları daha çok modern musiki alanında olmuştur.¹⁵¹

Talimatnameye göre, Halkevleri'nin müzik çalışmalarında amaç, millî ruhun derinliklerinde zengin bir hazine olarak yaşamakta olan halk türkülerimizi, garp tekniği ile işlemektir. Ayrıca amaç, bu eserleri sadakat ve itina ile toplayıp saklamanın yanında, yeni vücut bulmakta olan Türk müziğinde, kulakları çok sesli müziği alıştırmaktır. Talimatnamede bu amaca ulaşmak için, birçok fırsatlardan yararlanılarak, garp müziğinin bol bol dinletilmesi de yer almaktadır.¹⁵²

Şube'nin musiki çalışanları, Halkevi'nde verilen müsamerelerin müzik bölümünü hazırlar ve müzik geceleri düzenlerdi. Şube, müzik çalışmalarını yaparken koro, bando, orkestra, radyo ve gramofon¹⁵³ gibi vasıtalarından yararlanırdı.

Milli rakslar da, Şubenin musiki çalışmaları içerisinde yer almaktaydı. Halkevleri Çalışma Talimatnamesine göre; millî rakslar, yerli kıyafetler, saz, türkülere karşı halk teşvik edilmeli ve Halkevleri'nin müsamerelerinde bunlara genişçe yer verilmeliydi.¹⁵⁴

Güzel Sanatlar Şubesi, 1933 yılı içerisinde iki alaturka konser vermiştir. Şubenin 1933 yılında bir piyanosundan başka musiki aleti yoktur.¹⁵⁵

¹⁴⁶ BCA, 972.761.2 nolu belge, s.7

¹⁴⁷ BCA, 999.861.1 nolu belge, s.47

¹⁴⁸ BCA, 972.761.2 nolu belge, s.5

¹⁴⁹ **Doğru söz gazetesi**, 25 Şubat 1943,s.1

¹⁵⁰ **Doğru Söz Gazetesi**, 19 Mart 1944,s.1

¹⁵¹ *Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporu Hulasası*, s.66

¹⁵² *Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 1940*, s.10

¹⁵³ *Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 1940*, s.10

¹⁵⁴ *Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 1940*, s.11

Hususi idarenin 10 kişilik bandosu, 1933 yılında Halkevi'ne devredilmiştir. Halkevi, ücretli bir muallim tutarak bandoyu yetiştirmiştir. Bandunun bozuk ve noksanları da Halkevi tarafından tamir edilmiştir.¹⁵⁶ Bando, çalışmalarına 1937 yılında bando ve caz olmak üzere iki gurup halinde başlamıştır.¹⁵⁷ Halkevi bandosu, diğer Halkevi bandoları gibi ulusal marşları ve şarkıları halka öğreterek, en coşkun anlarda halkın sesi ve sedası olmuştur.

Hafız Süleyman tarafından, 1937 yılında Halkevi'nde ve sinema salonunda iki konser verilmiştir.¹⁵⁸ Halkevi Güzel Sanatlar Şubesi, sadece kendi konser ve konferanslarıyla yetinmemiş, farklı illerden müziksienler getirterek halka güzel müzik geceleri yaşatmıştır.

Halkevi Güzel Sanatlar Şubesi tarafından getirtilen Ankara Devlet Konservatuar müdavimlerinden genç bestekâr Kemal İlerici idaresinde yetmiş iki kişiden oluşan bir grup, 1940 yılında Halkevin'de konser vermiştir. Konsere, İstiklal Marşı ile başlanmış, arkasından Kemal İlerici tarafından armonize edilen, “Üç Kuş ve Dere Bekleyen” türküleri okunan konsere, üç kemanla çalınan alafranga eserler takip etmiştir. Konserde, kırk kişilik bir heyetle okunan “Kara İsmail Ağanın Hüseyini Nakış Yürük Semaisi” ile Kemal Aydınlı tarafından, saksafonla çalınan İspanyol dansı da yer almıştır. Konser, kırk beş kişiden oluşan halk korosuyla sona ermiştir Bu konseri gerçekleştiren gençlerin hepsi, Kastamonu muhitinden yetişmiş 120 kişilik bir heyettir. Bunların yetişmelerinde Halkevi'nin Güzel Sanatlar Şubesi'nin büyük rolü yer almaktadır.¹⁵⁹

Güzel Sanatlar Şubesi, kendi çalışmaları yanında, Temsil Şubesiyle beraber etkinliklerde bulunmuştur. Lise talebeleri, 1941 yılında Halkevi salonunda kendilerinin hazırladığı bir müsamere vermişlerdir. Bu müsamere de lise talebeleri, Molyer'in yazdığı ve direktör Ali Beyin hayatımıza uyarladığı, “Ayyaz Hamza” adlı üç perdelik komedi oynamışlardır. Güzel Sanatlar Şubesi de, müsamere arasında seçmiş olduğu zengin bir mahalli şarkı ve oyunlara yer vererek müsamereye canlılık katmıştır.¹⁶⁰ Kastamonu halkı bu müsamere ile güzel bir musiki gecesi daha geçirmiştir.

Kastamonu, dışarıdan göç almadığı için halk müziği ve geleneksel oyunları, yöresel özelliklerini yansıtmaktadır. Kastamonu halk müziği ve oyunları, resmî olarak iki defa derlenmiştir. Bu derlemelerden ilki, Yusuf Ziya Bey tarafından 1928 yılında yapılmış,

¹⁵⁵BCA, 1005.879.1 nolu belge, s.59-60

¹⁵⁶BCA, 1005.879.1 nolu belge, s.59-60

¹⁵⁷BCA, 957.706.1 nolu belge, s.119

¹⁵⁸BCA, 957.706.1 nolu belge, s.119

¹⁵⁹Doğru Söz gazetesi, 20 Ağustos 1940.s.1

¹⁶⁰Doğru Söz gazetesi,8 Nisan 1941,s.1

ikincisi ise Ankara Devlet Konservatuarından Muzaffer Sarısözen ve Halil Bedi tarafından 1948 yılında yapılmıştır. Kastamonu halk oyunları, zeybek ve kaşık oyunları türündendir. Bunlardan davulla oynananlarda vardır. Bunun en güzel örneği Karayılan'dır. Derlenen ezgiler üzerinde yapılan araştırma sonuçları, yörede köklü bir müzik geleneği yaşandığını göstermektedir.¹⁶¹

Kastamonu ve muhiti halk türkülerini ve oyunlarını, yerli sazları ve kıyafetleriyle oynayacak 25 kişilik bir grup, Halkevleri'nin onuncu kuruluş yıldönümü münasebetiyle, 1941 'de Ankara'ya çağrılmıştır. Halkevi Güzel Sanatlar Şubesi, bu daveti kabul ederek, 10 kişilik bir ekip göndermiştir.¹⁶² Halkevleri'nin onuncu yıl kutlamaları için Ankara'ya giden heyetin, Kastamonu mıntikasına has çaldıkları ve oynadıkları oyunlar şunlardır¹⁶³:

1-) Sepetçi oğlu*

A- Evlerine Varamadım Yârimden

B- Sepetçioğlu Türküsü ve Oyunu

2-) Yarım Çırtak Oyunu:*

A- Kınıktan Çıktım Yoruldum

B- Yarım Çırtak Türkü ve Oyunu

3-) Topal Koşma Oyunu:

A- İki Geyik Bir Dereden Su İçer

B- Topal Koşma Türküsü ve Oyunu

4-) Kılıç Oyunu:

A- Karakoyun

B- Köroğlu Havası ve Kılıç Oyunu

Güzel Sanatlar Şubesinde çalışan gençler, kendi muhitlerinden derledikleri mahalli oyun ve türkülerini oynamak için Ankara Halkevleri Musiki Başkanlığına bildirmişlerdir. İsteklerinin kabul edilmesiyle, 40-60 kişi ve 18 parça sazdan oluşan

¹⁶¹ *Yurt Ansiklopedisi*, s.4647

¹⁶²BCA, 957.706.1nolu belge, s.90

¹⁶³BCA, 957.706.1nolu belge, s.85

* Yörenin en yaygın zeybek oyunudur.4-6 kişiyle oynanır. Oyun üç bölümden oluşur. İlk bölümünde türkü söylenerek yürünür ikinci bölümde türkü sürerken oyun durur ve üçüncü bölümde türküyle başlayıp el vurmalar, sekmeler olarak devam eder. Oyunun tüm bölümler Kastamonu uşağının ağırbaşlılığını, uysallığını, yürek bütünlüğünü ifade eder. Bu oyunun aynı zaman da bir hikâyesi de vardır. *Yurt Ansiklopedisi*, s.4648

* Erkek oyunudur. Sepetçioğlu'na benzer oynanır. Türküstü de vardır. Türküstü, Küre ilçesinin Çırdak köyüne bir baskın olayını anlatan hikâyeyi anlatır. Oyun üç bölümden oluşur. *Yurt Ansiklopedisi*, s.4648

heyetin, Ankara’da vereceği müsamerenin ana hatları aşağıdaki gibi olması kararlaştırılmıştır.¹⁶⁴

1. Halk Korusu: Okunacak parçalar yanık ve oturaklı türküler okunacaktır.
2. Oyun Havaları: Daha ziyade mahallî hususiyetleri bulunan bu türküler ve yerli oyunlar oynanacaktır.
3. İstiklal Harbi’nde Kastamonu gençlerinin feragat ve hamasetini tebarüz ettiren küçük bir halk temsili yapılacak ve sonrasında kahramanlık oyunlarından, kalkan oyunu ve kılıç oyunu gösterilecektir. Bu oyunlardan arzu edilir ise birkaç parça daha sunulabilecektir.
4. Kastamonu’nun yetiştirdiği ve halk şairlerinin seçme eserler çalınacak, taşlama ve muamma indirme meresimi yapılacak, Kastamonu edebiyatı ve törelerine dair zengin bir sahne gösterilecektir.

Güzel Sanatlar Şubesi, musiki çalışmalarında; köylerde ve oymaklarda söylenen halk türkülerinin, notaları ve sözlerini tespit ederek, bunların asıllarına zarar vermeden toplanmasına çalışır. Halk türküleri ancak kendi ağızları ve kendi sazlarıyla icra edilebilir.¹⁶⁵ Kastamonu Halkevi Güzel Sanatlar Şubesi, halk türkülerini notaya almak ve mahallî dansları tespit etmek hususunda ki çalışmalarına büyük önem vermiştir. Şube, kısa zamanda çok sayıda halk türküsü ve halk danslarını tespit etmiştir. Şube, bu çalışmalarını Halkevi salonunda “*Halk Şairleri*” toplantıları düzenleyerek, halka göstermiştir. Böylece hem halkın sevgisini kazanmış, hem de bu mahallî türkü ve dansların yayılmasını sağlamıştır. Millî rakslarda özellikle kadınlı erkekli oynananlar tercih edilerek modern toplum yapısı, oluşturulmaya çalışılmıştır.

Güzel Sanatlar Şubesi’nin musikiyle ilgilenen grubu, çalışmalarını akşamları Halkevi’nde toplanarak devam ettirmiştir. Halkevi’nin musiki gurubu; sazcular, oyuncular ve şarkı söyleyenler olmak üzere üç ekipten oluşmaktaydı. Musiki çalışanları, özellikle millî oyunlara büyük önem vermiş, unutilan mahallî oyun havalarını yeniden canlandırmışlardır.¹⁶⁶

Musiki çalışmaları, Halkevinde yapılan aile toplantılarında da yer almıştır. Müzik öğretmeni Sevinç Hanım ve Güzel Sanatlar Şubesi başkanı Hayrettin Kanık, 1944 yılında Halkevi’nde yapılan aile toplantısında, birlikte piyano, keman ve akordeonla bir

¹⁶⁴BCA,1024.940.1 nolu belge, s.21-22, Bu ekibin çalışmalarını tetkik için Halkevi musiki müfettişi Ahmet Adnan Kastamonu’ya gelerek gençlerin çalışmalarını tetkik etmiş ve sonuçta gençler Ankara’ya gitmeye hak kazanmışlardır. **Doğrusöz gazetesi**, 19 Ağustos 1941, s.1

¹⁶⁵ *Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 1940*,s.10

¹⁶⁶ **Doğru Söz**, 8 Ağustos 1941, s.1

konser vermişlerdir.¹⁶⁷ Musiki grubu toplantı aralarında verdikleri konserler hem halkın toplantılara olan ilgisi artmış, hem de Halkevi çalışmalarının tanıtılması açısından önemli olmuştur.

Güzel Sanatlar Şubesinin müzik öğretmeni Mehmet Akün tarafından çalıştırılan, yedi kişilik mandolin ve kemandan oluşan ekip, 1942 yılında bir konser vermiştir. Bu konsere, 700 kişi gelmiştir.¹⁶⁸ Mehmet Akün, 1944 yılında da 25 kişilik mahallî saz ekibi vücuda getirmiştir. Ekip, Halkevi'ndeki aile toplantılarının müzik ihtiyacını gidermiştir. Bunun yanında bu ekip, zengin bir programla üç defa konser vermiş, ayrıca okulların vermiş olduğu müsamerelerinin müzik kısımlarında yardımcı olmuştur.¹⁶⁹ Bunların yanı sıra bu ekip, Güzel Sanatlar Şubesinin vermiş olduğu, balo ve sünnet düğünlerinin de müzik ihtiyacını gidermiştir. Musiki gurubu, 1942 yılında iki balo ve bir sünnet düğünü faaliyetlerini katılmış ve toplam 1600 kişi bu musiki şölenine izlemiştir.¹⁷⁰

Güzel Sanatlar Şubesi, II. Dünya Savaşı tehlikesinin başladığı 1940 yıllarında faaliyetlerini ara vermeden devam ettirmeye çalışmıştır. Şube'nin savaş psikolojisinin kent insanı üzerindeki olumsuz etkisini, zor şartlarda da olsa sosyal etkinliklerle biraz olsun azaltmaya çalıştığını görüyoruz.

Güzel Sanatlar Şubesi'nin millî sazcularından beş kişilik bir grup, Şubat 1945'de Halkevi'nde yapılan aile toplantısında, halk türküleri ve oyunları içeren bir konser vermiştir. Halkevi, halkın bu toplantılara ilgisi karşısında, halkın bu etkinliklerden daha fazla istifade etmesi için, Sosyal Yardım ve Güzel Sanatlar Şubelerince tertip elden aile toplantılarının sayılarını artırılarak, on beş günde bir yapılması kararı almıştır.¹⁷¹

Başta ney çalan Kemal Aydın, Lütfi Akdik, Hacı Cebeci, Nur Saadet Akdik olmak üzere, 1945 yılında Halkevi yararına verilen bir konserde, büyük beğeni toplamıştır. Müzik öğretmeni Mehmet Bey, bu ekibin çalışmalarında eğitmenlik yapmıştır.¹⁷²

Musiki grubu, konserlerinde çağdaş müzik aletlerini kullanmışlardır. Şarkıları keman eşliğinde söyleyen Aynur Gündem, 1947 yılında Güzel Sanatlar Şubesinin düzenlediği bir konser de büyük beğeni kazanmıştır¹⁷³. Halk tarafından oldukça beğenilen bu müsamereler, Halkevi'nde daha sonraki yıllarda tekrarlanmıştır.

¹⁶⁷ **Doğru Söz**, 11 Ocak 1944, s.1

¹⁶⁸ **Doğru Söz**, 25 Şubat 1943, s.2

¹⁶⁹ **Doğru Söz**, 7 Mart 1945, s.1

¹⁷⁰ **Doğru Söz**, 25 Şubat 1943, s.1

¹⁷¹ **Doğru Söz**, 1 Şubat 1945, s.1

¹⁷² **Kastamonu Gazetesi**, 7 Kasım 1945, s.1

¹⁷³ **Kastamonu Gazetesi**, 22 Aralık 1947, s.1

İstanbul Konservatuar öğretmeni Hamit Bahar, 1948 yılında Kastamonu' ya gelerek bir hafta burada kalmıştır. Hamit Bahar, bu süre içerisinde Halkevi Güzel Sanatlar Şubesinin bir konserini de dinleme fırsatı bulmuştur. Hamit Bahar, dinlediği konserle ilgili duygularını Kastamonu gazetesine: *“Bir hafta kadar kalabileceğim Kastamonu' da bir de konser dinleme mükeddermiş. Azize Tüzem ve Avni Özbenli'nin verdikleri bu konseri akşam çok güzide bir kalabalık halk kitlesi huzurunda Halkevinde dinledik. Mikrofonsuz ve sazsız bir konser nasıl olacak diye düşünürken, Avni Özbenli'nin tamburla bir rast gösterisinden sonra Azize Tümen, dört muhtelif şarkı ve nihavent makamında en sevilen birkaç şarkıyı muvaffakiyetle okudu”*¹⁷⁴ dile getirdiği cümleleriyle, aynı zamanda musiki kolunun başarısını belirtmiştir.

Eylül 1949 yılında İtalya'nın Venedik şehrinde yapılan, Uluslar Arası Halk Musikisi ve Halk Dansları Festivaline katılan Türk Millî Oyunları Takımı, Erzurum ve Kastamonu Halkevi'ne mensup sanatkârlardan oluşmuştur. Muzaffer Sarısözen idaresinde katılan Türk Millî Oyunlar Takımı, festivalde büyük başarı sağlamıştır. Özellikle Kastamonu uşağı Karayılan'ın* davullu gösterisi, büyük beğeni kazanarak, ayakta alkışlanmıştır.¹⁷⁵ Diğer Kastamonu uşağı olan Zurnacı Mümtaz Ardıç'ın zurnalı gösterisi de büyük beğeni kazanmıştır. Karayılan'ın bu başarısından dolayı, uzun yıllar Kastamonu denilince akla “Karayılan” gelmiştir. Karayılan ve Mümtaz Ardıç, Türk davul ve zurnasını Türkiye'ye ve dünyaya tanıtmıştır.¹⁷⁶ Türk takımı uluslar arası etkinlikte, ülkemizi ve Kastamonu'yu başarıyla temsil etmiştir. Uluslar arası bir faaliyette geleneksel folklorumuzu başarıyla temsil etmesi, Halkevlerinin eski değerlerimizi yaktığına yönelik eleştirilere verilecek bir cevap olmuştur. Bütün dünyanın Karayılan'ı alkışlaması Halkevleri'nin çağdaş değerleri aktarmaya çalışırken geleneksel kültürü koruyarak, yeni değerlerle bir sentez oluşturmaya çalıştığının bir ifadesidir.

Şube'nin ana görevlerinden birisini de, imkânı olan yerlerde güzel sanatlara ilgi duyanlara ve bu alanda yetenekli olanlara, güzel sanatların farklı alanlarında kurslar açarak onları yetiştirmek oluşturuyordu. Şubenin, güzel sanatlarının göze hitap eden en

¹⁷⁴ **Kastamonu Gazetesi**, 6 Ekim 1948, s.1

* Karayılan lakabıyla anılan Kastamonu'nun yetiştirdiği en büyük folklorcusu Mahir Dağlı'dır. Mahir Dağlı 1906 yılında merkez ilçeye bağlı Yuva köyünde doğmuştur. Küçük yaşta babasından davul çalmayı öğrenmiştir. Karayılan 1942 yılında Halkevlerinin Ankara'da tertiplediği gösterilerde davulu âdete can veren bu sanatçının ünü tüm ülkeye duyulmuştur. *Kastamonu İl Yıllığı 1972*,s.199

¹⁷⁵BCA,957.706.1 nolu belge, s.18 Festivale 9 kişilik Türk ekibi katılmış bunlardan 7 tanesi Dadaş diyarı olan Erzurum ilinden iki tanesi de Kastamonu ilinden katılmıştır. Doğru Söz Gazetesi,3 Ekim 1949,s.1

¹⁷⁶ Nail Tan, “Kastamonu'nun Turistik kültürel Donatımı” *Türk Kültüründe ve Tarihinde Kastamonu Tebliğler(19-21 Ekim 1988)*, Ayyıldız Matbaa, Ankara;1989,s.164

önemli alanı olan resim sanatı için, resim atölyeleri ve resim kursları açarak, resim sanatını teşvik etmek de görevi olarak Talimatnamede yer almaktadır.¹⁷⁷

1933 yılında Şubenin komite başkanı muallim Mehmet Bey tarafından piyano ve keman dersleri, komite azası Kemal Bey tarafından da solfej dersleri açılmıştı. Açılan kurslarda piyano derslerinin 6, kemanın 4, solfejin 4 talebesi yer almaktadır. Bunlardan piyano çalanların 4 tanesi, keman çalanların da 1 tanesi bayandır.¹⁷⁸ Açılan müzik kurslarından da anlaşıldığı gibi, Halkevi batı'nın çağdaş müziğini halka tanıtmaktadır. Kurmuş olduğu bando ve vermiş olduğu konserlerde orkestralara yer vermesi, çok sesli müziği Türk toplumunun musiki yaşantısına, yerleştirmeye çalıştığının bir işaretidir.

Şube, açmış olduğu resim kursları sonunda ilk resim sergisini, 6 Eylül 1934 yılında açmıştır. Açmış olduğu bu ilk sergisinde 200'e¹⁷⁹ yakın tablonun yer almış ve sergiye 1700 kişi katılmıştır¹⁸⁰. Bu sergi, aynı zamanda Halkevi'ne ve Şubeye karşı olan alakayı artırmıştır.

Halkevi Güzel Sanatlar Şubesi, 1935 yılında da resim sanatına ilgi duyanlara yönelik bir resim dershanesi açmıştır. Bu dershanenin programı aşağıdaki gibi hazırlanarak halka duyurulmuştur.¹⁸¹

1. Halkevinde cumartesi saat 10.00' dan 12.00' ye kadar verilecektir.
2. 20 talebe alınacak ve devamlılık esas olacaktır.
3. Dört aydan evvel terk edilmeyecektir.
4. Kurs sonunda sergi olacaktır. Bunun için bitirilen parçalar Halkevi'nde saklanacak, sergiden sonra kişilerin kendilerine verilecektir.
5. Talebe ders malzemesini kendi tedarik edecektir.
6. Kayıt olanlardan başka ders öğretme sırasında kimse giremeyecektir.

Hazırlanan Programa uygun olarak bu resim kursu, dört ay sonra bitmiştir. Kursun sonunda talebelerin yaptığı 300'e yakın eser, Halkevi salonunda sergilenmiştir. Bu sergiye, İstiklal Marşı ile başlanmış, ardından kurs öğrenmeni Pakize Ar, Türk kadınlığı hakkında bir söylev vermiştir. Daha sonra başarılı olan kursiyerlere diplomaları verilmiştir. Kursiyerler, bu fırsatın kendilerine verilmesinden dolayı Halkevi'ni açan Atatürk'e ve etkinliği gerçekleştiren Güzel Sanatlar Şubesi'ne teşekkür

¹⁷⁷ Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 1940, s.11

¹⁷⁸ BCA, 1005.879.1 nolu belge, s.59-60

¹⁷⁹ Kastamonu Gazetesi, 27 Eylül 1934, s.2

¹⁸⁰ Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporu Hulasası, s.66

¹⁸¹ Kastamonu Gazetesi, 4 Şubat 1935, s.5

etmişlerdir. ¹⁸²28.10.936'da Şubenin kendi azaları tarafından hazırlanan tablolar, bir arada toplanarak resim sergisi açılmıştır. Sergi, bir hafta devam etmiş ve halk tarafından takdirle karşılanmıştır¹⁸³.

Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi faaliyete başlamadan önce Güzel sanatlar Şubesi, bu Şube'nin görevini üstlenmiştir. Şube, 1935 yılında Doktor Fazıl Bey tarafından Fransızca, İngilizce ve Almanca kursları vermiştir.¹⁸⁴Bu kurslardan toplam 320 yurttaş yararlanmışır.¹⁸⁵.

Müzik öğretmeni Mehmet Bey tarafından 1937 yılı içerisinde keman kursu açılarak, şubenin çalışmalarına hız verilmiştir.¹⁸⁶

Resim öğretmeni Pakize Orhun tarafından 20.01.1942 tarihinde resim tezyini kursu açılmıştır. 15.06.1942 tarihine kadar devam eden resim tezyini kursuna, 25 öğrenci katılmıştır. Şubenin açmış olduğu bu kurs da yapılan resim çalışmaları, kurs bitiminde sergilenerek halk ile paylaşılmıştır. Bu sergiyi 3500 vatandaş ziyaret etmiştir.¹⁸⁷ Talimatnameye göre; bu sergilerde amaç genç yetenekleri meydana çıkarmak olduğundan amatördeki, kabiliyet ve heveslerin göz önünde tutulması için resimlerin doğrudan doğruya tabiattan yapılmış olması gerekmektedir.¹⁸⁸

Kastamonu sanatkârlarının yeni Halkevi'ne binası için yaptıkları mobilyaların, en modern salonların, en güzel köşelerini süsleyecek derecede güzel olması, Kastamonu'da bir mobilya imalathanesi açma fikrini Halkevi'nin önyak olmasını sağlamıştır. Halkevi, her türlü kerestenin bulunması ve ucuz olmasından dolayı böyle bir teşebbüsün muvaffakiyetle neticeleneceğini düşünmüşlerdir. Bunun için Halkevi çalışanları, sanatkârlarla sermayesi ve imalatı Halkevi'ne ait olması şartıyla anlaşmışlardır. Böylece Halkevi, geniş bir marangoz atölyesi açarak, imalatını Ankara, İstanbul gibi büyük şehirlerde satma teşebbüsüne girişmiştir. Ayrıca bu imalathane sonucunda, birçok genç iş bulma imkânı sağlayacaktır¹⁸⁹.

1946'da Doğru Söz Gazetesi'nin haberine göre; Güzel sanatlar Şubesi tarafından bir müzik kursu açılacağı, bu kursunda haftanın salı ve cuma günleri saat 16.00' dan 17.00'ye kadar bayanlara; akşam da 20.00 ile 21.00 arasında erkeklere nota derslerinin

¹⁸² **Kastamonu Gazetesi**, 7 Haziran 1935, s.1

¹⁸³ BCA,957.706.1 nolu belge, s.128

¹⁸⁴ **Kastamonu Gazetesi**,3 1'inci Kanun 1935,.2

¹⁸⁵ *Halkevlerin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası*, s.69

¹⁸⁶ BCA,957.706.1 nolu belge, s.119

¹⁸⁷ **Doğru Söz**, 23 Haziran 1942,s.1

¹⁸⁸ *Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 1940*, s.12

¹⁸⁹ **Doğru Söz**, 6- 1'inci Kanun Evvel 1938, s.2

verileceği duyurulmuştur. Bu haberde ayrıca, cumartesi ve pazar günleri millî saz, türkü ve oyunları kursu verileceği açıklanmıştır¹⁹⁰.

Güzel sanatlar şubesi, bugün önemli bir sanat hâline gelen fotoğrafçılıklıda ilgilenmiştir. Fotoğrafla meşgul olan gençleri teşvik etmek, halka fotoğrafın sanat yönünü göstermek, Halkevleri'nin üzerinde durduğu faaliyetlerden birisi olmuştur. Kastamonu Halkevi, bunun için resim sergilerinin yanında fotoğraf sergileri de açmıştır. Güzel Sanatlar Şubesi tarafından, 1946 yılında Halkevleri'nin kuruluşunun 15. yıldönümü kutlamalarını rastlayan, 23 Şubat'ta bir hafta devam etmek üzere, yağlı boya, sulu boya ve kara kalemle yapılmış resim ve fotoğraf sergisinin Halkevi salonun da açılacağı ve isteyen herkesin resim ve fotoğraflarıyla katılabileceği duyurulmuştur.¹⁹¹ Kastamonu Halkevi, bu resim sergisi sonuçlarına göre, Ankara'da düzenlenecek sergisine resim gönderme kararı almıştır.¹⁹²

Güzel Sanatlar Şubesinin ilgilendiği faaliyetlerden birisi de sinema olmuştur. Halkevlerinde sinema faaliyetlerinin amacı, halkın sinema vasıtasıyla fikir hayatına yükseltmek olmuştur. Sinema, halkın yetişmesine yönelik bir hizmet olmasından dolayı, tiyatro ve konserler gibi parasız gösterilmiştir. CHP'nin ya da hükümetin göndereceği filmler ile Halkevi'nin amaçları göz önünde tutularak piyasadan alınacak filmler, Halkevi sinemasında oynatılmıştır.¹⁹³

Kastamonu Halkevi, 1940 yılında genel sekreterliğin hediye etmesiyle sesli sinemaya kavuşmuştur. Halkevi, bu sesli sinema makinesinden halkın yararına için çok iyi istifade etmiştir. Bu sinema gösterilen filmlerin amacına ulaştığı, Sivas Mebusu Hikmet Işık'ın, Kastamonu Halkevi ile ilgili raporundaki; "*Genel sekreterliğin hediye ettiği sinema makinesinden çok istifade edilmiş, öğretici filmlerle çok canlı ve verimli çalışmalar yapılmakta ve bilhassa köylü için çok yararlı olmaktadır. Bir taraftan genel sekreterlikten diğer taraftan vekâletlerden gönderilen sıhhi ve içtimai ve milli filmlerle ve bu filmlerin başlarında tertip konferans ve hitabelerle halk milli hedeflerimiz hakkında manen beslemektedir*"¹⁹⁴ cümlelerinden anlaşılmaktadır.

¹⁹⁰ **Doğru Söz**, 1 Mart 1946, s.3

¹⁹¹ **Doğru Söz**, 28 Aralık 1946, s.2

¹⁹² **Doğru Söz**, 31 Aralık 1946, s.2

¹⁹³ Talimatname 1940, s.15

¹⁹⁴ BCA,999.861.01 nolu belge, s.33

Halkevi, sinema filmlerin başlangıcında vermiş olduğu konferans ve hitabetlerle, Halkevi'nin millî hedeflerini manen beslemiştir¹⁹⁵. Halkın, Halkevi'ne karşı ilgisi, bu eğitim vasıtası sayesinde günden güne artmıştır.

Kastamonu Halkevi, sinema etkinliklerini genelde öğleden önce ilköğretim öğrencilerine, akşamları ise halka yönelik yapmıştır. 1941 yılında sinemada gösterilen filmlerin bazıları şunlardır:¹⁹⁶ Dumlupınar Abidesinin Açılışı, Atatürk'ün Doğu Anadolu'ya Seyahati, 1939 Cumhuriyet Bayramı, Kahraman Askerlerimize Yardım, Askeri okullar Bayramı, 1940 19 Mayıs Spor Bayramı, Halkevleri Revüsü, 1940 Cumhuriyet Bayramı, Bergama Kermesi.

1942 yılında Halkevi sinemasında da 22 film gösterilmiş, bu filmleri toplam 12700 vatandaş seyretmiştir.¹⁹⁷ Adananın Kurtuluş Günü, Bursa Dağ Sporları, Afyon Isparta Hattının Açılışı bu filmlerden bazılarıdır.¹⁹⁸

Halkevi sinema gösterileri, 1945 yılında eski parti binasında yer alan sinema salonunun halkın ihtiyacını tam olarak karşılayamamasından ve sinemanın bulunduğu binada yapı çalışmaları yapılmasından dolayı sona ermiştir. Sinema faaliyetlerinin sona ermesinden sonra, halk tarafından Halkevi'ne sinema için durmadan müracaat edilmiştir. Bu istekten olsa gerek Kastamonu'da özel sinema sahibi İsmail Üstünel, 1946 yılında Halkevi'nin öz malı olan sesli sinema makinesini, Halkevi idare heyetinden sinema salonunu, Halkevi'nin çalışmalarını engellemeyecek şekilde kullanmak ve sosyal yardım şubesine yılda bin lira yardım etmek şartıyla sinema göstermek için kiralamak istemiştir.¹⁹⁹ Kastamonu Halkevi İdare Heyeti, sinema salonunu 1947 yılında aşağıdaki şartlar dâhilinde kiraya vermiştir²⁰⁰.

1. Kerim Erten ve Bedri İnal tarafından 4250 liraya icar mukabilinde bir yıllık verilmesine kabul olunmuştur.
2. Altmış gün Halkevlerinin merasim günlerine ayrılmış ve müstecirler buna kabul etmiştir. Halkevi emrine verilen nişan düğün ve olağanüstü törenler, toplantılar, konferanslar vb bir gün önceden haber verilecektir.
3. Müstecirler kendi makinelerini kullanacak Halkevininkini kullanmayacaktır.
4. Müstecirler Halkevi salonunda ve içinde Halkevi talimatnamesine uymayan işleri yapmamayı taahhüt eyler.

¹⁹⁵ BCA, 999.861.01 nolu belge, s.33

¹⁹⁶ BCA, 1039.997.2 nolu belge s.26-29

¹⁹⁷ **Doğru söz gazetesi**, 25 Şubat 1943, s.3

¹⁹⁸ BCA, 1039.997.2 nolu belge s.6

¹⁹⁹ BCA, 937.309.1, nolu belge, s.62

²⁰⁰ BCA, 1218.461.1 nolu belge, s.6-7

5. Sinema salonundaki eşyalar yangına karşı sigortalanacak ve yangın söndürme cihazı bulundurulacaktır.
6. Salonda hiç bir değişiklikte bulunulmayacak.
7. Müstecirler muntazam çalışmasına temin olmak üzere kefalet verecektir.
8. Müstecirler salonu münhasıran sinema işletmek üzere kullanacaklardır. Tiyatro, konser vb şeyler için izin alınacaktır. Bu takdir de üç gün kendisine bir gün halkevi menfaatine kullanacaktır.
9. Sinemayı bizzat kendileri idare edecekler başkalarına devretmeyecekler
10. Halkevi tarafından kullanıldığı da temizliğini Halkevi yapacaktır.
11. Halkevini kiraya verilen salonunun vergisini müstecirler ödeyecektir.
12. Bu maddelerden her hangi biri ihmal edilirse, parti sözleşmeyi redde edecektir.
13. Büfeler Halkevinin tayin edeceği fiyata göre müstecirlerin olacaktır.
14. Sinema ve Halkevi arasında hâsıl olacak ihtilafın mercii, Kastamonu Mahkemesi olduğu taraflarca kabul edilmiştir.

Halkevi, 1950 yılında bir müddet Sinemada okkalık film oynatmıştı. Bu yüzden halktan da ilgi görmemiştir.²⁰¹ Yerel gazetelerden aldığımız habere göre; Halkevi sinemasının ihtiyaca karşılayacak duruma getirilmesi için gösterilen gayretler sonucu da Halkevi sineması, 19 Kasım 1950 tarihinde yeniden açılacağı ve açılışını Prens ve Korsal filmleriyle yapacağı duyurulmuştur.²⁰² 1950 yılında yeniden açılışı yapılan sinema, 1951 yılında Halkevi'nin kapatılmasıyla faaliyetlerine son vermiştir.

²⁰¹ **Doğru Söz**, 18Kasım 1950,s.1

²⁰² **Doğru Söz**, 18Kasım 1950,s.1

2.3. TEMSİL ŞUBESİ

Talimatnameye göre Halkevlerinde temsil verilmesinin başlıca amaçları şunlardır.²⁰³

- 1-Halkevlerinde canlı bir hayat ve hareket uyandırmak
- 2-Şehir ve kasabaların tiyatro ihtiyaçlarını gidermeye yardım etmek
- 3-Gençleri güzel ve serbest konuşmayı alıştırmak
- 4-Tiyatro artisti olabilecek kabiliyetlerin, kendilerini göstermelerini imkân vermek

Talimatnameye göre Temsil şubesi, bu maksatlara ulaşmak için tiyatro sanatına istekli olan kadın ve erkek azalardan bir veya birkaç tane tiyatro grubu oluştururdu. Halkevleri müsamerelerinde ancak C.H.P.Umumi İdare Heyeti'nce tasvip edilen piyesler oynatılırdı²⁰⁴

Halkevleri'nin tiyatrodaki amacı elbette profesyonel aktör yetiştirmek değildi. Temel amaç; üyelerine tiyatro eğitimi vermek ve kişilere sosyal çevreye hazırlamaktı. Ama tiyatro çalışmalarının sonuçlarına baktığımızda, Halkevleri'nin pek çok profesyonel sanatçının yetişmesinde, bir konservatuar işlevi gördüğünü göz ardı etmemek gerektiğini görüyoruz.²⁰⁵

2.3.1. Şubenin İdari Yapısı ve Faaliyetleri

Kastamonu Halkevi'nin, temsil komitesi 1933 yılı azaları şunlardır.²⁰⁶

Reis	Mustafa Bey (Lise Muallimlerinden)
Aza	Faruk Bey (Telgraf Memurlarından)
Aza	Muhittin Bey
Aza	Kemal Efendi (Şoför)
Aza	Hüseyin Bey (Matbaacı)

Halkevi tiyatro kolu üyeleri, zor şartlarda görevlerini yapmaya çalışmışlardır. Bu zorlukların en önemlisi, yetişmiş kadro ve oyuncu sorunu olmuştur. Yetişmiş kadro sorunu olarak; sahne, dekor bakımından uzman sıkıntısı yaşanmıştır. Özellikle bayanların tiyatro da yer almak istememeleri, tiyatro çalışmalarında oyuncu sorunu çekilmesine sebep olmuştur. Tiyatro çalışmaları, daha önce hiç tiyatro oyunu

²⁰³ *Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 1940*, s.13-15

²⁰⁴ *Talimatname 1940*,s.14

²⁰⁵ Zek Arıkan, agm,s.277

²⁰⁶ BCA, 1005.879.1 nolu belge s. 57

seyretmemiş yerlerde gösterilmesinden dolayı ilk olarak, seyircinin kafasında oluşacak tiyatro anlayışı için çok önemlidir. Çünkü halkın belki bundan sonraki tiyatro çalışmalarına katılımının artmasında veya azalmasında izleyecekleri bu ilk tiyatrolar etkili olacaktır. Bunun için Halkevleri, tiyatro çalışmalarına büyük önem vermiş, tiyatrodaki uzman nitelikte olanlara temsil verilmeye çalışmıştır.²⁰⁷ Bu bakımdan Halkevleri'nin o dönem koşulları içinde değerlendirildiğinde önemleri yadsınmaz. Halkevleri, aynı zamanda kadınların toplum hayatında erkeklerle eşitliğini sağlayan Medeni Kanun'dan sonra, toplum hayatının üretkenliğinde etkin rol alarak, Ata'sının kendisine verdiği hakların karşılığını verdiği yerler olmuştur. Osmanlı döneminde dışarı çıkamayan Türk kadını, Halkevleriyle kendisine yakışan çağdaşlık modeliyle sahnelerde yer almaya başlamıştır.

Temsil Şubesinin 1933 yılında, bir tanesi muallim kadın olmak üzere toplam 49 üyesi vardır. Şubenin idari heyeti 1933 yılı içerisinde on üç defa toplanmıştır.²⁰⁸ Temsil şubesinin bir tane bayan üyenin bulunması, şubenin yetişmiş bayan kadro bakımından zor şartlarda göreve başladığını göstermektedir. Zamanla Halkevleri'nin etkin çalışmaları ve Türk kadınının çağdaş olma yolundaki azmi sonucunda, bayan sayısında artmalar olacaktır. Örneğin 1942 yılına kadar temsil şubesinde bayan sayısı dokuza yükselecektir.

Kastamonu Halkevi Temsil Şubesi, kuruluşundan Ağustos 1933 yılına kadar 6 müsamere vermiştir. Bu müsamereler sırasıyla şunlardır.²⁰⁹

- 1- 30 Ağustos 1932'de İzmir'e Doğru Piyesi
- 2- 11 Ocak 1933'de Karanlığın Nuru ve Bir İzdivacı Mütayemen Piyesleri.
- 3- 24 Ocak 1933'de Büyük Baba Piyesi.
- 4- 24 Şubat 1933'de Beyaz Kahraman Piyesi.²¹⁰
- 5- 3 Nisan 1933'de Eşper, Yasin Hoca Piyesleri.
- 6- 23 Temmuz 1933 tarihinde Bir Gece Faciası ve Mektep Arkadaşı Piyesi oynamıştır.

Bunlardan başka Kastamonu'ya gelen Ertuğrul Saadettin Bey'in tiyatro heyetine Hamlet, Kemal Sahir Bey'in tiyatro heyetine de Akın piyesleri, Halkevi tarafından

²⁰⁷ Nurhan, Karadağ, *Halkevleri Tiyatro Çalışmaları(1932-1951)*, T.C Kültür Bakanlığı, Ankara;1988,s.98,s.145

²⁰⁸ BCA,1005.879.1 nolu belge, s.56-58

²⁰⁹ Bu piyeslerde Eşper ve Yasin Hoca Piyesleri Lise ile müştereken temsil edilmiştir. BCA, 490.01/1005.879.1 nolu belge sayfa 59.

²¹⁰ Türk ulusçuluğunu yaymak düşüncesiyle gösterilmek üzere Aka Gündüz tarafından yazılmıştır. Nurhan Karadağ, age,s.140

temsil ettirilmiştir. Temsil heyetinde yer alan bayanın sahneye çıkmamasından dolayı ya erkeksiz piyes oynanmış ya da bayan rolünü de erkekler oynamıştır. Bu piyeslerin çoğu mahallince kararlaştırılmış piyesler olduğu gibi ekseriyetle müsamereler paralı olmuştur

Temsil Şubesi, Cumhuriyet'imizin 10. yıl kutlamalarında da üç gün boyunca geceleri Halkevi'nde müsamereler vermiştir. 1. günü saat 14'te ilk mektep talebeleri tarafından (Yarım Osman), aynı günün gecesi Halkevi Temsil Şubesi (Mete)²¹², 2. gün gecesi (Atilla ve Şeriye Mahkemesinde) piyeslerini oynamıştır. Bayramın 3. günü gecesi, Halkevi Temsil Şubesi tarafından, Sönmeyen Ateş, İnkılâp çocukları, Şeriye Mahkemesinde piyesleri temsil edilmiştir.²¹³ Bu temsiller Türk Devriminin toplum tabanına yerleştirilmesine etkili olan temsiller arasında yer almaktadırlar

21 Şubat 1934'te yapılan temsil şubesi seçimlerine göre:²¹⁴

Reis	Mustafa Bey,
Mümessil	Hüseyin Bey,
Aza	Muhittin Bey
Aza	Şevket Bey
Aza	Kemal Bey seçilmiştir.

Şube, 1934 yılında 12 temsil²¹⁵, 1935 yılında da 30 temsil²¹⁶ vererek çalışmalarını devam ettirmişti. Şube, 1935 yılında 11 tane halk toplantısı yapmıştır. Temsillerden ve halk toplantılarından toplam 9850 vatandaş yararlanmıştır.²¹⁷

Bu şubenin üyelerinden olan Hüsnü Açıköz'ün yazdığı ve bastırıldığı (Kim Kimi Yola Getirdi ve Baş Efendi) adlı komedi eserleri, 9-10-1934 tarihinde tetkik için Ankara'ya gönderilmiş. Ankara'daki tetkik sonucunda bu iki eserin diğer Halkevleri'nde de temsil edilmesine uygun görülmüştür²¹⁸. Kastamonu Halkevi idare heyeti üyesi ve aynı zamanda Dil Edebiyat ve Tarih Şubesinin üyesi olan Talat Mümtaz

²¹¹BCA, 490.01/1005.879.1 nolu belge s. 59.

²¹² Yaşar Nabi tarafından kaleme alınan bu çalışmada, Mustafa Kemal'in tüm Türk Dünyasının nasıl kurtaracağını anlatıyor. Oyunda dış düşmanların yanında iç düşmanlarında önemi vurgulanıyor. Nurhan Karadağ, age, s.128

²¹³ **Kastamonu Gazetesi**, 2-2. Teşrin 1933, s.3

²¹⁴ BCA,837.308.2, s.89

²¹⁵ *Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporu Hulasası*, s.66

²¹⁶ *Halkevlerin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası*, s.69

²¹⁷ **Ulus**, 10 Son Kanun 1935,s.3

²¹⁸ BCA,849.358.1 nolu belge, s.109

Yalman tarafından,* 1935’de yazılan “Âşık Kemal” adlı eser de tetkike sunulmuş, eserin uygun görülmesiyle temsil edilmesi için bütün Halkevleri’ne gönderilmiştir²¹⁹.

1936 yılında Kastamonu Halkevi Temsil Şubesi seçimleri sonucunda başkanlığa Muhittin Ece seçilmiştir. Mümessil olarak Ülken Hanım seçilmiş, üyeler ise Şevket Akbulut, Hatice Ümer ve Hacer Dicle olmuştur.²²⁰ Şubenin 1936 yılında 62 üyesi yer almaktadır. Şube bu yılın ilk zamanlarında fazla faaliyette bulunamamıştır.²²¹ Bunun başlıca sebebi, azalarının noksanlığı ve mevcut azaların bir kısmının başka yerlere gitmeleri yer almaktadır.1936 yılının ilk aylarında başarı gösteremeyen şube, son altı ay içinde bir yıllık çalışmaya bedel olacak kadar büyük bir varlık göstermiştir. Şube, 1936 yılının son altı ayında büyük kalabalık huzurunda, İstiklal, Şeriye Mahkemesi’nde*, Taş Bebek, Bay Önder, Ateşli Bir Delikanlı, piyeslerini başarıyla temsil etmiştir. Bunun yanın da Temsil Şubesi, ilkokul müsamerelerinde etkili rol oynamıştır. Halkevi’nde verilen konferanslarda aralarda birer perdelik komediler temsil edilmiştir.²²²

Halkevleri’nin en çok faaliyette bulunan şubesi olan Temsil Şubesi, aynı zamanda Halkevleri’nin amaçlarını halka kavratma da en önemli rolü üstlenmiştir. Şube, bu sorumluluğunu yapmış olduğu çalışmalarla halka yansıtmıştır. 1936 yılı bu kol için oldukça durgun geçerken 1937 yılı çok hareketli ve başarılı geçmiştir.

Temsil Şubesi, 1937 tarihinde Akın, İzahından Bir Tane, Taş Bebek, Özyurt, Çoban, Köy Muallimi, Kozanoğlu, Düşünüş Ayrılığı, Bir Ülkü Yolu, Son Ateş, Bekis, Bay Önder Knok, Yanık Efe, Takma Ayak Hasan Çavuş, Hedef, Mavi Yıldırım, Yaşayan Ölü, Yalnız Bir Kelime, Mahcuplar, Hissei Şayia, Kartal, Attila, Himmetin Oğlu, Babaların Günahı, Zehirli Kucak piyeslerinden beşer tane olmak üzere 125 tane

* Talat Mümtaz Yalman, 1904 yılında Kastamonu’da doğmuş, 1923 yılında öğretmen okulunu bitirdikten sonra on iki yıl Kastamonu’nun değişik yerlerinde öğretmenlik yapmıştır. Bu sürede memleket işleriyle de yakından ilgilenmiştir. 1930 yılında Kastamonu’da C.H.P tarafından çıkarılan “Doğruluk” gazetesinin idareciliyle beraber bazı İstanbul gazetelerinin Kastamonu muhabirliğini yapmıştır. Kastamonu da bulunduğu zamanda 1935 ‘de “Kastamonu Tarihi” adlı eseri de yazarak bastırmıştır. 1940 yılında yarım kalan eğitimine tamamlamak ve memlekete daha faydalı bir elemen olarak çalışmak için, Ankara’ya giderek Dil Tarih Fakültesini bitirmiştir. Diyarbakır, Hatay ve Zonguldak illerinde Milli Eğitim Müdürlüklerinde bulunmuştur.1950 yılında Kastamonu Lise müdürü iken görevinden alınmca ticarete atılmış ve 1975 yılında vefat etmiştir. Aziz Demircioğlu, *100 yıllık Kastamonu Basınında Kim Kimdir?* Kastamonu;1980, s.61

²¹⁹ BCA,849.358.1 nolu belge, s.9

²²⁰ BCA, 972.761.2 nolu belge, s.7 Muhittin Ece 1944 yılında da şubenin başkanı seçilmiştir. **Doğru Söz**, 19 Mart 1944,s.1

²²¹ BCA, 999.861.1 nolu belge, s.47

* Ahmet Nuri tarafından yazılan bu eserde, komedi yoluyla dolaylı olarak Osmanlı hukuku eleştirilmekte ve yeni Türkiye Devleti hukukuyla karşılaştırılmaktadır. Nurhan, Karadağ, age,s.141

²²² BCA,957.706.1 nolu belge, s.129

piyes almıştır.²²³ Bu piyeslerin yanında; Akın (birkaç defa oynanmıştır), Devrim Yolcuları, Atatürk Köyünde Uçak Günü, Yaşayan Ölü, Kartal piyesleri oynanmıştır. Şube, bu yıl içinde ayrıca spor kulüpleri tarafından oynanan “Kör” piyesine ve Tosya Halkevi’nin, Temsil Şubesinin sahnesinde oynadığı “Ana” piyeslerinin oynanmasında yardımcı olmuştur.²²⁴

1938 yılında Temsil şubesine başkan olarak, Hacer Dicle (Daimi Encümen Üyesi),delege olarak Muhittin Ece (PTT Makinisti) seçilmiştir.²²⁵

Kastamonu Halkevi, Temsil Şubesi ve Güzel Sanatlar Şubesinin iştirakiyle merkez kaza ve köylere gezi tertip etmiştir. Bu gezilerden birisi Devrekâni kazasına yapılmıştır. Halkevi, Devrekâni’de R. Nuri’nin “İstiklal” piyesiyle “Şeriye Mahkemesi” adlı komedi piyesini temsil etmiştir. Her iki piyeste büyük bir muvaffakiyetle oynanmış; piyes, köy halkı tarafından büyük alaka ve heyecanla takip edilmiştir. Özellikle gezi kabile başkanı Muhittin Ece’nin, temsilden önce halka vermiş olduğu Osmanlı İmparatorluğu, Kapitülasyonlar, İstiklal, Kurtuluş Savaşı, Daha Önceki Mahkemelerle Cumhuriyet Mahkemeleri hakkındaki söylevi, oldukça yerinde olmuştur.²²⁶ Kastamonu Temsil Şubesi, Devrekâni yanında İnebolu, Taşköprü, Tosya ve Kargı kazalarına giderek buralarda da temsil vermiştir.²²⁷

Çankırı Halkevi’nin Temsil Şubesi, Kastamonu Halkevi’nin salonunda bir müsamere vermiştir. Müsamereye, Halkevi bandosunun çaldığı İstiklal Marşı ile başlanmış, daha sonra kabile başkanı Saim Bey, bu mesut ziyaret ve müsamere programı hakkında bilgi vermiştir. Çankırı Halkevi’nin Temsil Şubesinin vermiş olduğu temsil, büyük bir muvaffakiyetle oynanmıştır. Bu temsilden sonra küçük Teoman Ozanoğlu tarafından İhsan Ozanoğlu’nunda iştirak ettiği mahallî türküler çalınmıştır. Bu müsamerede, Şeriye Mahkemeleri adlı komedi piyesi ve milli danslarda oynanmıştır. Çankırı Halkevi’nin Temsil Şubesi, Kastamonu halkına eğlenceli bir gece yaşatmıştır.²²⁸

1941 yılında idare heyetine, İsmail Oral (Sıhhiye Kâtibi), Ali Çetin (Marif Katibi), Şükriye Uğurlu (Öğretmen) Ziya Termen (Öğretmen), Sakine Baltacı (Öğretmen) seçilmiştir.²²⁹

²²³BCA, 490.1/837.308.2, s.74

²²⁴ BCA,957.706.1 nolu belge, s.120

²²⁵BCA, 972.761.2 nolu belge, s.5

²²⁶ **Doğru Söz**, 13 Eylül 1938, s.2

²²⁷ **Doğru Söz**, 13 Eylül 1938, s.2

²²⁸ **Doğru Söz**, 6 Ağustos 1940,s.1

²²⁹ **Doğru Söz**, 14 Şubat 1941, s.2

Edebiyat komitesinden muallim Cahide Başol ile temsil komitesinden İsmail Oral'ın, 1941 yılında oynanan Yanlış Yol piyesin hazırlanmasın da büyük katkıları olmuştur. Bu müsamerede Ali Tümtürk (baba rolünde), Şükriye Uğurlu (anne rolünde), Kemal Ateşen, Sabahattin Berkmen (Kerim rolünde), Aziz Demircioğlu (Emirber rolünde), Nihat Uzer(Doktor), Kadir Ecevit(Uşak), Cahit Yahşi(Çocuk), Kadir Erbil (Polis) isimli gençler görev almıştır. Gençlerin muvaffakiyet için çok çalıştığı bu temsil, daha sonra Halkevi'nde yine gösterilmiştir.²³⁰

Halkevi Temsil Şubesinin Cumhuriyet'imizin on dokuzuncu yıl kutlamaları için hazırlanmış olduğu, 4 perdelik "Mavi Akın" * piyesi daha sonra iki defa temsil edilmiştir. Bu piyeste; Ayşe (Türköz rolünde), Aziz Demircioğlu (Yalçın rolünde), Ali Çetin (Tuncer rolünde), Vecihi Araslı (Firtüz rolünde), Şükriye Uğurlu (Aysel rolünde), Niyazi Karatay (imam hafız rolünde), Kazım Şerbetçi (Hancı rolünde), Kadir Erbil (I. Köylü), Recep (II.köylü), Aziz Ataoğlu (Kaya), İsmail Oral (Nuri), Aziz Ataoğlu (Mehmet onbaşı), Suat Güryuva (Mahalle İmamı), Fahri (komser), Necdet Ünel (Tercümen), Rüştü (Ecneb zabıt) isimli gençler oynamıştır.²³¹

1942'de Temsil Şubesi, 9'u bayan 36'sı bay olmak üzere toplam 45 üyeden oluşmaktadır. Bu şube, 1942 yılı içinde 6 tane temsil vermiştir. Yıl içinde en az ikişer defa tekrarlanan bu temsillere, 9000 kişi izlemiştir. Temsil Şubesi, daha önceki yıllarda olduğu gibi 1942 yılında da okulların yapmış olduğu müsamerelere yardımcı olmaya devam etmiştir.²³² Kastamonu Halkevi, şartlar gereği çok tesir edici faaliyetlerde bulunamasa da 1942 yılı müfettiş raporuna göre yapılan çalışmalara karşı halkın ilgisinin memnuniyete şayan olduğu belirtilmiştir. Bu durum, halkın Halkevleri'nin ve odalarının lüzum ve faydalarını tamamen idrak ettikleri hakikatinin anlaşılması açısından oldukça önemlidir.²³³

II. Dünya Savaşı'nın en çetin geçtiği ve dünyanın büyük bir karanlık yaşadığı bu süreçte, Halkevleri'nin yapmış olduğu bu etkinlikler yöre insanlarına, savaş dışı kalmış Türkiye'de farklı bir soluk olmuştur.

²³⁰ **Doğru Söz**, 12 Ağustos 1941, s.2

* Kemalizm ve Kemalistliği öğretmek amacıyla hazırlanmış bir tiyatro çalışmasıdır. Nurhan Karadağ, *age*, s.125

²³¹ **Doğru söz**, 2.Teşrin 1941, s.2

²³² **Doğru söz**, 25 Şubat 1943, s.3

²³³ BCA, 999.861.nolu belge, s.22

Temsil Şubesinin idari heyetine, 1942 yılında Hüseyin Avni Uzer başkan olarak, Hüseyin Coşkun ve Şükriye Uğurlu ise aza olarak seçilmiştir.²³⁴

Halkevi Temsil Şubesi, Gölköy Köy Enstitüsünün daveti üzerine merkezde büyük alaka uyandıran “Himmetin Oğlu” piyesini temsil için Gölköy’e gitmiştir. Gece düzenlenen müsamerede Halkevliler piyeslerini oynamış, Enstitü talebeleri de millî oyunlar ve mahallî türkülerle geceye iştirak ederek beraberce güzel bir vakit geçirmişlerdir. Kalabalık bir köylü, talebe ve öğretmen grubu, bu müsamereye katılmıştır.²³⁵

Aynı ideal yolunda olan Halkevi şubeleri, birbirleriyle ortak etkinlikler gerçekleştirmişlerdir. Örneğin Halkevi Temsil Şubesi, Sosyal Yardım Şubesi yararına 1942’de Şekspir’in Hamlet piyesini²³⁶, 1946’de fakir çocuklar yararına “Attila’nın Düğünü” piyesini Halkevi’nde temsil etmiştir. 1949 yılında Venedik’e gidecek olan Karayılan ve Zurnacı Kastamonululara davullarını yine Halkevi yararına verilen bu müsamere de çalmışlardır. Bu geceyi Kenan Güler tiyatro gurubu sanatkârları , monolog gösterileriyle süslemişlerdir²³⁷. Halk, Halkevi’nde verilen temsillerde oldukça eğlenceli zaman geçirmiştir.

1944 yılında “Devrin Yolcuları”,”Bir Gönül Masalı”, “Şeriye Mahkemesi”, “Beş Devir”, “Kanun Adamı” “Çoban”²³⁸ adlı piyesler Halkevi sinema salonun da ikişer defa temsil edilmiştir.²³⁹

Halkevi Temsil Şubesi, 1946 yılında Halkevi’nde kız ortaokul öğrencileriyle güzel bir müsamere vermişlerdir. Bu müsamerede piyesler oynanmış, kızlar tarafından jimnastik gösterileri yapılmış ve türküler söylenmiştir.²⁴⁰Kastamonu kız ortaokulu öğrencileri, aralarında hazırladıkları özel bir piyes ile mahallî oyunlarını, Ankara Halkevi’nde göstermek için başvuruda bulunmuşlardır. Bu istekleri Ankara Halkevi tarafından kabul edilen kız ortaokulu öğrencileri,16–17 Mayıs akşamları gösterileri için Ankara’ya davet edilmiştir.²⁴¹

²³⁴ **Doğru söz**, 27 Mart 1942, s.3

²³⁵ **Doğru Söz** 4 Ağustos 1942, s.1

²³⁶ **Doğru söz**, 1 Mayıs 1942, s.3

²³⁷ **Kastamonu Gazetesi**,9 Mart 1946, s.1

* Kurtuluş Savaşını ve savaşın zor şartlarda kazanıldığını anlatılmaktadır. Nurhan Karadağ, age, s.143

²³⁸ **Kastamonu Gazetesi**, 2 Haziran 1945, s.1 Halkevi Temsil Şubesi bu temsil için Kargıya ve Tosya ya gitmiş ve buralar dada başarılı olarak temsil etmiş ancak Tosya da deprem olmasından dolayı ertelenmiştir. **Kastamonu Gazetesi**, 2 Haziran 1945, s.1

²³⁹ **Doğru Söz**, 7 Mart 1945,s.3

²⁴⁰ **Doğru Söz**, 2 Nisan 1946,s.2

²⁴¹BCA, 490.1024. 1, nolu belge s.10

XV. yıl dönümünde Halkevleri ve Halkodaları raporuna göre, Kastamonu Halkevi, temsil çalışmaları bakımından başarılı gösterilerek, çalışmalarından dolayı tebrik edilmiştir.²⁴²

Halkevi'nin salonunda zaman zaman öğrencilerin de müsamereleri olmuştur. Örneğin İsfendiyaroğlu İlköğretim Okulu öğrencileri, 1948 yılında Halkevi salonunda bir müsamere vermiştir. Bu müsamerelerdeki öğrencilerin başarıları, öğretmenlerin çocukları itina ile yetiştirdiklerini göstermektedir.²⁴³ Maarif Vekâleti de eğitim için Halkevleri'nin yararlı faaliyetlerini dikkate alarak Maarif Müdürlüklerine birer tebligat göndermiştir. Bu tebligatta, bütün mekteplerin Halkevleri ile ilgilenmeleri ve buralara giderek her hususta onlara yardımcı olmaları istenmiştir.²⁴⁴ Halkevleri'ne göre; okullar halk eğitiminde birinci derece rol oynamalıydı. Her okul halkın evi, her öğretmen evin eğitmeni olmalıydı. Bu amaç gerçekleştirildiği gün, gerçek halk eğitimi amacına ulaşmış sayılacaktı. Gündüzleri okullardaki küçükler, geceleri ise Halkevi çizgisindeki büyükler okullarda yetiştirmeliydi²⁴⁵

Kastamonu'ya sayısız eğlenceli geceler yaşatan Halkevi Temsil Şubesi, 1949'da köyden büyük şehre İstanbul'a giden bir köy çocuğunun uçuruma yuvarlanarak, okumayıp sefahat âleminde babasının paralarını yiyerek köyünü nasıl sattırıldığını ve sonradan babası ihtiyar Himmet'in oğlunu evden kovmasıyla oğlunun üç sene içinde çalışıp zengin olmasını anlatan "Himmetin oğlu" piyesini temsil etmiştir. Bu temsilin ana temasını namuslu ve dürüst çalışanların muhakkak bir gün muvaffak olacağı oluşturmaktadır.²⁴⁶

Daha önce de bahsedildiği gibi, Halkevleri'nin açılma sebeplerinde Kemalist ideolojiyi yaymak esas amaçlardan birisi olmuştur. Temsil Şubesi, sergilemiş olduğu etkinliklerinde özellikle Devrim İlkelerini anlatan piyesler seçilmiştir. Böylece Halkevi, Atatürk Devrimleri'ni toplumun tabanına yaymada tiyatroyu etkin araç olarak kullanmıştır.

²⁴² *XV. Yıl Dönümünde Halkevleri ve Halkodaları*, Ankara:1947, s.11

²⁴³ **Dikkat Gazetesi**, 3 Mayıs 1948, s.3

²⁴⁴ **Cumhuriyet**, 12 Teşrin evvel 1935, s.2

²⁴⁵ Nurcan Toksoy, age, 105

²⁴⁶ **Kastamonu Gazetesi**, 9 Mayıs 1949, s.1

2.4. SPOR ŞUBESİ

Talimatnameye göre; spor ve beden terbiyesi faaliyetleri yapmak Halkevleri'nin bu Şubesinin görevidir. Halkevleri, kendi mensuplarına ve arzu edenlere kapalı ve ya açık salonlarında jimnastik, eskrim, güreş, yürüyüş, salon oyunları ve milli rakslar gibi beden terbiyesi hareketlerini yaptırabilirlerdi. Dersler, Halkevi'nin bu şubesinde çalışan veya okulların beden eğitimi öğretmenleri vasıtasıyla verilirdi.²⁴⁷ Halkevleri'nin diğer şubeleri fikir terbiyesiyle ilgilenirken, bu şube beden terbiyesiyle ilgilenmiştir. Fikir ile beden, “sağlam kafa sağlam vücutta bulunur” atasözümüzden de anlaşılacağı gibi birbirinden ayrılamaz. Bunun için birisine ne kadar önem verirsen diğerini de o kadar önem verilmelidir. Halkevleri şubeleri arasında spor şubesinin yer alması, bu kurumun ikisini de önem verdiğini göstermektedir.

2.4.1.Şubenin İdari Yapısı ve Faaliyetleri

Ülkemizde Cumhuriyet dönemine kadar beden terbiyesine önem verilmemiştir. Cumhuriyet'ten sonra okul programlarında beden terbiyesine yer verildiği gibi hükümette bunu destekleyerek bütün vatandaşlarımızı bunu mecbur kılan bir kanun çıkarmıştır. Ancak Kastamonu da spor faaliyetleri, bu kanundan çok önce başlamış ve vali Avni Bey'in Kastamonu'ya gelmesiyle hızlanmıştır.²⁴⁸

Halkevi'nin Spor Şubesi diğer şubelerden daha sonra kurulmuştur. Şube,1932 yılında yeni kurulmasında dolayı imkânlarının az olmasına rağmen bir spor müsamesi vermiştir. Bu müsamerenin o zamana kadar olan müsamerelerden farkı, kimsenin davet edilmemesine rağmen beş yüzden fazla kişinin müsamereye izlemek için gelmiş olmasıdır. Bu müsamereye vali de katılmıştır. Şube faaliyetlerinde çalışan gençler, sık sık bu müsamereleri vereceklerini belirtmişlerdir. Müsamerede rol alan gençlerden bazıları şunlardır²⁴⁹:

Canlı İdman Tablosu:	Nazif, Sadi ve İbrahim Beyler (Yurt Azası)
Boks Maçı:	Muzaffer ve İbrahim Beyler (Aza)
Milli Raks (Çırlak):	Hakkı ve Mehmet Beyler (Yurt Azalarından)
Alafranga Güreş:	Nazif ve Niyazi Beyler (Yurt Azalarından)
Kafkas Dansı (Şeyh Şamil):	Ali Bey
Milli Rask (Sepetçioğlu):	Hakkı ve Mehmet Beyler (Yurt Azalarından)

²⁴⁷ Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 1940, s.16

²⁴⁸ Cumhuriyetin 15. 'inci yılı Anması Kastamonu Yılığ, s.110

²⁴⁹ Kastamonu Gazetesi, 17 İkinci Kanun 1932, s.1

Spor Şubesinin bu başarılı faaliyeti şubeyi temsil eden gençlerin ne kadar ciddi ve samimi çalıştıklarını göstermesi bakımında önemlidir.

Şube, aynı zaman da “Sınıf Arkadaşı” adında da bir piyes oynamış piyeste de Bedri bey (Müsteşar) Rasim Bey (Varidar Kâtibi), Kemal Bey (Uşak Kâtibi), Raife (Müsteşarın ailesi)²⁵⁰

1933’de Spor şubesinin komite üyeleri şunlardır²⁵¹.

Reis: Hüsnü Bey(İlk Mektebi Muallimi)
 Aza: Ekrem Bey(Tüccar)
 Aza: Ali Bey(Maarif Kâtibi)
 Aza: Lütfi Bey
 Aza: Münhal’dir

Spor Şubesi, 1933 yılında Kastamonu da tam bir spor teşkilatı olmamasından dolayı öncelikle bu konuda çalışmalar yapmaya yönelmiştir. Bunun için bazı spor kuruluşları ile takım oluşturmuş ve futbol için bir yer kiralamıştır. 1933 yılın da spor kolunun 3 tanesi kadın olmak üzere toplam 60 tane üyesi yer almaktadır.²⁵²

1934 yılı seçimlerine göre komite üyeleri şunlardır.²⁵³

Reis: Hüsnü Bey(ilk mektep Muallimi)
 Mümessil: Kemal Bey
 Aza: Mustafa Bey
 Aza: Kadir Bey
 Aza: Sami Bey

Atatürk stadı, 17 Ağustos 1934 yılında modern bir stat olarak açılmıştır. Bu stat; 2500 kişilik, yüzme havuzlu, atış poligonu, tenis kortu ve voleybol, basketbol, futbol sahasını kapsamaktadır.²⁵⁴ Stadın açılmasıyla, o zamana kadar kuvvet bulamayan bu Şube; futbol, voleybol, tenis, güreş ve binicilik gibi kara sporları ile stadın büyük havuzunda yüzme, kürek çekme sporları düzenleyerek aktif bir hal almıştır.²⁵⁵

Halkevi spor kulübünden önce Kastamonu’da Türk Spor Kurumuna bağlı Çam Spor, Kastamonu Spor, Dağ Spor ile İnebolu, Abana ve Taş Köprü kazalarında kulüpler

²⁵⁰ **Kastamonu Gazetesi**, 17 İkinci Kanun 1932, s.1

²⁵¹ BCA,1005.879.1 nolu belge, s.57-58

²⁵² BCA, 1005.879.1 nolu belge, s.60

²⁵³ BCA,837.308.2 nolu belge, s.89

²⁵⁴ *Kastamonu İl Yıllığı*1972,S.150

²⁵⁵ *Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporu Hulasası*, s.66

kurulmuştur. Bu kulüplerde milli sporumuz olan güreş, kayak, futbol, atletizm, denizcilik, bisiklet, tenis sporları yapılmıştır.²⁵⁶

Kastamonu sporcuları, atletizm de Türkiye birinciliğine iştirak etmişlerdir. Koşularda iyi derece almamakla birlikte atletizmde gülle atmada 14m ve 9cm ile birincilik almış ve atletizm de son Balkan Olimpiyatları'na da iştirak etmiştir.²⁵⁷

Spor Şubesi diğer Halkevi Spor Şubeleriyle de ortak faaliyetler de bulunarak hem sporu geliştirmiş, hem de Halkevleri arasında kaynaşmayı sağlamıştır. Bu spor faaliyetlerinden birisi de 1934 yılın da Çankırı Halkevi Spor Şubesi ile yapılan futbol maçıdır. Bu futbol maçına iki bine yakın seyirci katılmıştır. Bu maçta hem oynayan sporcular hem de seyirciler coşkulu anlar yaşamışlardır. Maçın sonun da Kastamonu Halkevi takımı, üçe karşı bir olarak Çankırı Halkevi'ne galip gelmiştir. Çankırı Halkevi takımına, maçın sonucun da hatıra olması amacıyla Kastamonu Kalesinin Yağlı boya tablosu hediye edilmiştir.²⁵⁸ 1937'de şehre gelen Ayancık Sporla bir maç yapılmıştır. Aynı yıl Orta Sanat Okulu ve lise takımları arasında atletik müsabakalar tertip edilmiştir²⁵⁹. Bu atletik müsabakalar şehirdeki spor hayatın da canlılık yaratmıştır.

Kastamonu Halkevi Spor Şubesi, Türkler'in birinci derece milli sporları olan güreş, binicilik ve at sevgisini sağlayan cirit oyununu büyük önem vermiştir²⁶⁰. Bu milli sporlarımız, özellikle ilk yıllarda spor salonlarının eksik olmasından dolayı açık hava sporu olarak tercih edilmiştir. Şube, spor kulüplerinin faaliyetlerinden ayrı güreş müsabakaları tertip etmiş ve güreş dersleri vermiştir. Şube, süre avlarına çıkarak, civar köy ve tarlalardaki zararlı hayvanların yok edilmesini de sağlamıştır.²⁶¹

1935 yılında Şube, birer tane at koşusu ve pehlivan güreşleri müsabakası tertip etmiştir.²⁶² Bunların yanın da bir yıl içinde Gazi Stadında sekiz tane spor toplantısı yapmış, bu toplantılara toplam 15.200 kişi katılmıştır.²⁶³

1936 yılın da Şubenin 3'çü bayan olmak üzere toplam 140 üyesi yer almaktadır.²⁶⁴ Şube 1936'da esiklerini gidermeye çalışmış, bunun için fazla aktif olarak çalışmamıştır. Bu yıl içinde sadece at yarışması ve pehlivan güreşi yapmıştır. Şube 1936'da eksiklikleri olan 22 adet futbol ayakkabısı, dizlik, futbol voleybol toplarını ve

²⁵⁶ *Cumhuriyetin 15. 'inci yılı Anması Kastamonu Yılığ*, s.110

²⁵⁷ *Cumhuriyetin 15. 'inci yılı Anması Kastamonu Yılığ*, s.114

²⁵⁸ **Kastamonu Gazetesi**, 5- 2 inci Teşrin 1935, s.1

²⁵⁹ BCA,957.706.1 nolu belge, s.120

²⁶⁰ *Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 1940*,s.17

²⁶¹ *Halkevleri 1935*,s.75

²⁶² *Halkevlerin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası*, s.69

²⁶³ **Ulus**, 10 Son Kanun 1935, s.3

²⁶⁴ BCA, 999.861.1 nolu belge, s.47

formalarını tamamlamış ve stat da futbol, voleybol, tenis faaliyetlerini devam ettirerek memleket gençlerine bu oyunları öğretmeye çalışmıştır. Şube, 23 Ağustos “Gazi Günü” şerefine spor karşılaşması düzenlemiş, 30 Ağustos Tayyare Cemiyeti için de il ve ilçelerden gelen pehlivanlar arasında güreş ve spor müsabakalar tertip etmiştir. Bu müsamerelerde kazananlara ödülleri verilmiştir. Bunun yanın da Şube, büyük bir faaliyet gösteren Kastamonu Spor Kulübü’nü açmak suretile çalışmalarını hız vermiştir.²⁶⁵ Bu Spor Kulübüne bağlı ayrıca avcılar kulübü yer almaktadır. Önceden “Kastamonu İdman Yurdu” adındaki kurum Halkevi’ne intikal edilmiştir. Bu kurumun mükemmel bir yüzme havuzu, tenis, voleybol ve futbol sahaları yer almaktadır.²⁶⁶

Halkevi emrine 1940 yılında 1500 cephanelik, bir nişan sehpa, bir hedef levhası ve bir atış tüfeği Ankara’dan gönderilmiştir.²⁶⁷ Gönderilen bu araçlar ülkenin savaşa girme tehlikesine karşı, Spor Şubesinin gençleri hazırladığını göstermektedir.²⁶⁸

Halkevi Spor Şubesi, 1941 yılın da atıcılık müsabakası düzenlemiştir. Bu müsabaka spor oyunları hakemliği altın da yapılmıştır. Müsabaka, iki ay devam etmiş ve otuz iki kişi katılmıştır. Müsabakanın birincisi İsmail Hasacı ikincisi Cemal Ecevitli olmuştur.²⁶⁹

Şube, başka illerdeki Halkevleriyle spor faaliyetleri yaptığı gibi kendi ilçelerindeki halkodaları ile de spor faaliyetlerinde bulunmuştur. Bu faaliyetlerden birisi de 1941 yılın da Küre Halkodasıyla yapılan voleybol maçıdır. Kastamonu Halkevi, voleybol maçında Küre’yi mağlup etmiştir.²⁷⁰

1942 yılın da 4’ü bayan 28’i baydan oluşan Spor Şubesi beş defa okullar arası da mukavemet koşusu yapmıştır. Bu koşulara 308 sporcu katılmıştır. Bunun dışında, Spor Şubesinin milli bayram ve törenlerde yaptığı jimnastik hareketleri 7500 kişi tarafından izlenmiştir. Eylül 1942’de bisikleti teşvik için 15 kişinin katıldığı 20 km bisiklet yarışması yapılmıştır. 1900 kişi bu yarışmayı heyecanla izlemiştir. Vali bey, yarışmaya izleyici olarak katılmış ve dereceye girenlere ödül vermiştir.²⁷¹

²⁶⁵ BCA, 957.706.1 nolu belge, s.129

²⁶⁶ BCA, 999.861.1 nolu belge, s.47

²⁶⁷ BCA, 1123.99.2 nolu belge, s.3

²⁶⁸ II. Dünya Savaşı yıllarında Halkevine bağlı olan bu şubelerde gençlere Türkiye’nin her an savaşa girme olasılığı karşısında, sivil savunma hizmetleri de öğretiliyordu. Bunun örneklerini Kastamonu Halkevinde de görmek mümkündür. bkz: Müslime Şen, “II. Dünya Savaşı Yıllarında İzmir’de Sivil Savunma Önlemleri”, *VI. Askeri Tarih Semineri*

²⁶⁹ **Doğru Söz**, 13 Mayıs 1941, s.1

²⁷⁰ **Doğru Söz**, 17 Ağustos 1941, s.3

²⁷¹ **Doğru Söz**, 25 Şubat 1943, s.2

1944 yılında Şubeye başkan olarak Hüsnü Tandoğan (Cumhuriyet İlkokulu Öğretmeni) seçilmiştir.²⁷² Halkevi Spor şubesi, bu yılda gençlerin spora olan ilgisini artırmak için futbol maçları düzenlemiş, Gazi Stadında ki havuzda büyüklere ve küçüklere yönelik yüzme yarışması yapmıştır.²⁷³

1945'de alaturkası daha önce yapılan pehlivanlar arasındaki güreşin alafrangası yapılmıştır. Bu güreş, halk arasında büyük ilgi toplamıştır. Özellikle Bursalı Hüseyin ile Eskişehirli Abdullah Gündüz'ün yaptığı güreş, Kastamonululara heyecanlı anlar yaşatmıştır.²⁷⁴ Bu spor müsabakalarına ilginin çok olması halkın bu tür etkinliklere ihtiyacı olduğunu göstermektedir.

Halkevleri'nin spor faaliyetleri özellikle 1940 yıllarında artmaya başlamıştır. Bunun sebebi kitlesel sportif etkinliklerle ve düzenlemiş olduğu müsabakalarla halk, ilan edilmemiş seferberlik kapsamında savaşa hazırlanmıştır. Halkevi'nin bu çalışmalarında genç nesil, canlı ve zinde tutulmaya çalışıldığı dikkat çekmektedir.²⁷⁵ Ayrıca çoğu Halkevi'ndeki Spor Şubeleri, mahalli spor kulüplerinin temellerinin atılmasında ve ülkeye mal olacak milli sporcularında yetişmesinde etkili olacaktır.

²⁷² **Doğru Söz**, 19 Mrt 1944, s.1

²⁷³ **Doğru Söz**, 7 Mart 1945, s.1

²⁷⁴ **Kastamonu Gazetesi**, 30 Ekim 1945, s.1

²⁷⁵ Müslime Şen, *agm*

2.5. İÇTİMAİ YARDIM ŞUBESİ

Talimatnameye göre Halkevleri'nin bu şubesinin ilgileneceği konular şunlardır.²⁷⁶

- 1-Kimsesiz okul çocuklarını elbise, yemek, yatmak ve bakımları ile ilgilenmek,
- 2-Tedavi kurumlarında yatırılarak bakılması zorunlu olan hastaların mahalli hastanelerde yada başka yerde tedavi görecektir hastalara, oraya göndererek çare aramak,
- 3-İşsizlerin iş bulmaları için yol göstermek ve zor durumda kalmış vatandaşların yardımına koşmak,
- 4-Bilhassa çocukların dilencilik etmemelerine çareler aramak,
- 5-Cezaevindeki muhtaçları gözetmek,
- 6-Halkın sağlık bilgisini artırıp kuvvetlendirecek konferanslar verdirmek ve afişler hazırlayıp sıhhi filmler göstermek,

Halkevleri yine talimatnameye göre, bütün bu vazifeleri yapabilecek kaynak aramak maksadıyla uygun zamanlarda balolar, gezintiler tertip eder. Temsil Şubesi bir yılda üç defaya geçmemek şartıyla Sosyal Yardım Şubesi için temsil verebileceği gibi Güzel Sanatlar Şubesi de bu maksatla konser tertipleyebilir. Ayrıca Halkevleri'nin uygun yerlerini yardım kutuları asılabilir. Bu kutuların asılması ve kullanılması genel sekreterlikçe yapılacak bir talimatname ile tespit edilir.²⁷⁷

2.5.1. Şubenin İdari Yapısı ve Faaliyetleri

1933 yılı belgelerine göre içtimai yardım şubesinin ilk kurucu üyeleri şunlardır.²⁷⁸

Reis:	Salim Bey(Belediye Doktoru)
Aza:	Ahmet Bey(Telgraf memuru)
Aza:	Şükrü Bey(Maliye Memuru)
Aza:	İzzet Bey(Hususi İdare Memuru)
Aza:	Nuri Bey(Mahkeme Zabıt Kâtibi)

Bu Şubenin kurulduğu dönemki üyeleri 3 tanesi kadın olmak üzere toplam 60 kişidir.²⁷⁹

İçtimai yardım Şubesi Kastamonu Halkevi'nin en faal şubelerinden birisidir. Şube, faaliyetlerinin çoğunu yoksul ve zavallıların parasız muayeneleri ile bunların bir kısmını ilaçlarını karşılamak olarak yapmıştır. Bu çalışmalardan birisi olarak Şube, 1932 yılında hafta da iki gün(Pazartesi Perşembe) parasız olarak yoksullar için Halkevin de muayene

²⁷⁶ Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 1940, s.20

²⁷⁷ Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 1940, s.22

²⁷⁸ BCA,1005.879.1 nolu belge, s.58

²⁷⁹ BCA,1005.879.1 nolu belge, s.58

açmıştır. Bu suretle 1933 yılı için de 364 hastanın muayenesi yapılmıştır. Bunların bir kısmının ilaçları ya belediyeden ya da Halkevi'nden temin edilmiştir.²⁸⁰

Sosyal Yardım ve Köycülük Şubeleri, şubeler arasında birlik ve beraberliği en iyi gerçekleştirebilen şubeler olmuştur. Örneğin 1933 yılı için de İctimai Yardım Şubesi, Köycülük Şubesiyle beraber düzenlediği bir köy gezisinin de 53 hasta köylüye muayene etmiştir. Bunlardan beş tanesini hastaneye yatırarak tedavisi yapılmış, bir kısmının da ilaçları Halkevi tarafından karşılamıştır. Şube, bunlardan başka 1933 yılında altı yoksul kişiye 36,5 liralık maddi yardımda bulunmuştur.²⁸¹

Kastamonu da Hilal-i Ahmer ve Hilal-i Eftal cemiyetinden sonra Halkevi İctimai Yardım Şubesi hayır kurumu olarak çalışmıştır.²⁸²

Şubenin 1934 yılı üyeleri²⁸³:

Reis:	Salim Bey (Belediye Doktoru)
Mümessil:	İzzet Bey (Avukat)
Aza:	Şükrü Bey (Maliye Memuru)
Aza:	İzzet Bey (Hususi İdare Memuru)
Aza:	Muharrem (Hususi İdare Memuru)

1934 yılında Şube, haftanın iki gününü daha önceki yıllarda olduğu gibi yoksul yurttaşların muayenelerini ayırmıştır. 1934'de 300 yurttaşı muayene ederek çoğunun ilaçlarını kendi bütçesinden karşılamıştır. Aynı zaman da Şube, Kastamonu da yapılmakta olan hastaneye 200 liralık yardımda bulunmuştur.²⁸⁴ Kastamonu tüccarlarından Koçoğlu Hamdi Bey, 1933 yılında Kastamonu Halkevinin Sosyal Yardım Şubesine 500 lira yardımda bulunmuştur. C.H.F. kâtipliğince bu örnek davranışı için kendisine teşekkür edilmiştir.²⁸⁵

1935 yılında da Şube tarafından Halkevi'nde muayene odası açılmıştır. Bu muayene saatleri ve doktorları, daha fazla kişinin yararlanabilmesi için yerel gazetede ilan edilerek halka duyurulmuştur. Muayeneyi pazar gününde dâhil olmak üzere doktorlar hafta da altı gün devam etmişlerdir.²⁸⁶ 1935 yılı için de Şube, muayenelerin yanın da

²⁸⁰BCA,1005.879.1, s.60

²⁸¹BCA,1005.879.1, s.60

²⁸²BCA,1005.879.1, s.60

²⁸³BCA,837.308.2 nolu belge, s.89

²⁸⁴Halkevlerinin 1934 senesi Faaliyet Raporu Hulasası, s.66

²⁸⁵Ayın Tarihi, Temmuz 1934; Ankara, sayı 7, s.67

²⁸⁶Kastamonu gazetesi, 28 son Kanun 1935, s.3

Halkevi Köycülük Şubesinde İsmail Bey'in yardımıyla 85 çocuğun sünnet düğünü yaptırmıştır.²⁸⁷

1936 yılın da bu Şube ikisi bayan olmak üzere 62 üye ile çalışmalarını devam ettirmiştir. Şubenin başkanı olarak Dâhiliye Mutahasisi Seyfi Bey yer almaktadır. İçtimai Yardım Şubesi, 1936'da kimsesiz ve fakirlere 352 lira dağıtmış, lise de okuyan talebelere yardım etmeye de devam etmiştir.²⁸⁸

Şube,1937 yılında ildeki kimsesiz kalmış ve dermandan düşmüş yoksullara 26 lira yardım da bulunulmuş. Liseye devam eden yoksul talebelerin yemek v.b ihtiyaçları için 80, ilkokuldaki talebelere 25, vazifesi başında ölen polis memurunun eşine 10, Lise pansiyonlarına 350 lira yardım da bulunulmuştur. Şube çalışanları memleketin fakir ve yoksul hastalarına yardımda bulunarak, vazifelerini başarmaya çalışmışlardır.²⁸⁹

Şubenin eğitim çalışmaları arasında dışarıdan gelen ve kalacak yeri olmayan köylü çocuklarına yurt sağlamak başta gelmektedir. Sosyal Yardım Şubesi tarafından öğrencilere yardım etmek için, 1939 yılında 50 kişilik bir yurt tesis edilmiştir. Halkevi'ne yapılan yardımlar öğrencilere hizmet için buraya aktarılmıştır.²⁹⁰ Şube, fakir ve yoksullara yardım çalışmalarına 1940 yılında da devam etmiştir. Şube, daha önceki yıllarda olduğu gibi 1940 yılında da kaza ve köylerden gelen ortaokul ve liseyi devam eden öğrencilerden 50 tanesini himayesine almıştır. 1940 yılında Halkevi İçtimai Şubesi tarafından açılan öğrenci yurdunda, okulların tatil olduğu dönemde tamir yapılarak yurdun, ders yılıyla beraber daha iyi bir durumda faaliyette başlaması kararı almıştır.²⁹¹ Şube bu öğrencilerin yemek, elbise, kitap gibi ihtiyaçları da karşılanmıştır.²⁹² İçtimai Şubesinin bu faaliyetleri halk desteğinin sağlanmasında etkili olmuştur.

Sosyal Yardım Şubenin belirli geliri olmadığı için kendi imkânlarıyla gelir sağlamıştır. Gelir sağlamak için yaptığı en önemli çalışmalardan birisi, biletli balolar düzenlemek olmuştur. Bu balolardan birisini 1941 yılın da yılbaşı balosu olarak düzenlenmiş, baloya başta vali olmak üzere birçok tanınmış şahsiyetler katılmıştır.²⁹³ Daha sonralardaki yıllarda da bu balolar devam etmiştir. Sadece bu Şube değil, merkezden fazla yardım alamayan şubeler kendi faaliyetleri için maddi gelir sağlamak amacıyla büyük çaba harcamışlardır.

²⁸⁷ **Kastamonu Gazetesi**, 27 Eylül 1935, s.2

²⁸⁸ BCA,999.861.1 nolu belge, s.48

²⁸⁹ BCA,957.706.1 nolu belge, s.120

²⁹⁰ **Doğru Söz**, 25 Şubat 1943, s.2

²⁹¹ **Ülkü**, İkinci Teşrin Sani 1940,cilt xvi, s.277-278

²⁹² **Doğru Söz**, 27 Eylül 1940, s.1

²⁹³ **Doğru Söz**, 3İkinci Kanun Evvel 1941, s.2

Şube, çalışmalarıyla düşenlerin elini uzatan bir şefkat yuvası olmuştur. Şubenin önemi ve vazifesi dünya harbi yıllarında daha da artmıştır. Çünkü ekonomik olarak sıkıntı yaşayan devlet, fiyatları artırmış, Halkevi ise fiyatlar karşısında yoksullaşan halkın yardımına koşmuştur.

1942 yılında ki yönetim üyeleri arasında Reis, Tahsin Öziş, Üye olarak veznedar Hacer Kafadar, Osman İlhan ve Mehmet Kahyaoğlu yer almaktadır.²⁹⁴ Şubede 1942 yılında üye olarak 6'i bayan 53 Bay olmak üzere toplam 59 kişi yer almaktadır.1942'de Halkevinde açılan muayene ile 454 hasta muayene edilmiştir. Fakir halk ve talebelere yapılan toplam yardım her yıl artarak 1648 lirayı bulmuştur.²⁹⁵ Şubenin güzel faaliyetleri halktan gelen yardımlarla daha da artmıştır. Kastamonu Dokumaları Kooperatifi, şubenin çalışmalarını en çok yardımda bulunan kuruluş olmuştur. Bu kuruluş 1943'de Sosyal Yardım Şubesine 3000 liralık yardımda bulunmuştur ²⁹⁶.Bu kurumların yardımları dışında özellikle doktorların öz veriyle çalışmaları şubenin daha işlevlik kazanmasını sağlamıştır.

1944 yılında Şube başkanlığına Tahsin Öziş (Tüccar) seçilmiştir.²⁹⁷ Tahsin Öziş dönemin de oldukça olumlu çalışmalar sergileyen bu şube daha önce yaptırılan 50 kişilik talebe yurduna yardım etmeye devam etmiştir. Şube, şehirli ve köylü ayrımı yapmadan haftada iki gün sağlık muayenesine ayırmıştır. Muayene edilenlerin bir kısmının ilaçları da ev tarafından karşılanmıştır. Şube, 1943'de merkezden 1500, tüccarlardan 757, Kastamonu Dokumacılar Kooperatifinden 500 lira yardım olmuştur.²⁹⁸

İçtimai Yardım Şubesi, daha sonraki yıllarda bu çalışmalarını devam etmiştir. Çalışmalarıyla Halkevi'ni en faal ve en çok takdir edilen şubelerinden olmuştur. Şubenin bu çalışmaları sonucunda Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde yok edilmesi için birçok tedbirin alındığı dilencilerin, bu dönemde sokaklarda yer almaması, bu yardım ve dayanışma örneğinin önemli sonuçlarından olduğunu söyleyebiliriz.

²⁹⁴ **Doğru Söz**, 27 Mart 1942, s.3

²⁹⁵ **Doğru Söz**, 25 Şubat 1943, s.2

²⁹⁶ **Doğru Söz**, 25 Şubat 1943, s.2

²⁹⁷ **Doğru Söz**, 19 Mart 1944, s.1

²⁹⁸ **Doğru Söz**, 7 Mart 1945, s.1

2.6. HALK DERSHANELERİ VE KURLAR

Talimatnameye göre; Halkevleri'nde Halk Dershanesi ve Kurslar Şubesi, halkın bilgisini yükseltecek her türlü okuma, yazma ve yetiştirme hareketlerinin ilerleyip, genişlemesine sağlamak ve korumak maksadıyla açılır. Bu dersane ve kurslar arasında en başta Türkçe okuma-yazma çalışmaları gelmektedir. Bunun yanında açılan kurslar arasında fizik, kimya gibi müspet ilimlerin herkesçe bilinmesi gereken kısımları ile dikiş, tütü kola, şapkacılık, çiçekçilik, mahalli ihtiyaç ve imkânlarla göre muhasebe, bağcılık, arıcılık, motorculuk ve elektrikçilik gibi pratik hayat sahasında kullanılacak kurslar gelmektedir. Bu kursların, okul tarzında devamlı değil de netice alınabilecek şekilde kısa devreli olmaları tercih edilir. Halkevi dersane ve kurslarından mezun olanların diplomaları, Halkevi azalarının bulunduğu bir törende verilirdi. Şube içerisinde bu işlerden anlayanlar, kendilerine hiçbir ücret ödenmeden bu kursları fahri olarak yaparlardı. Halk Dershaneleri Şubesi idaresi altında bu kurslar diğer şubedekiler tarafından da verilebilirdi.²⁹⁹ Bazı Halkevleri'nin açıldığı ilk yıllarda bu şube oluşturulamamıştır. Bu Şube'nin olmadığı Halkevleri'nde Şubenin görevine, genellikle Dil ve Edebiyat Şubesi ile Güzel Sanatlar Şubesi üstlenirdi.³⁰⁰ Aslında şubelerin hepsi halkı yetiştirmek amacıyla görev yaptıklarından dolayı, hepsi Halk Dershaneleri görevini üstlenmiş durumdaydı.

2.6.1. Şubenin İdari Yapısı ve Faaliyetleri

Kastamonu Halkevi'nin bu Şubesi, Halkevi'nin ilk açıldığı dönemde kurulan şubeler arasında yer almamış olup; daha sonra açılmıştır. Şubenin açılış zamanı tam olarak belli değildir, ancak Halkevi'nin Dil Tarih ve Edebiyat başkanı Osman Faruk Verimer'in Halkevleri'nin kuruluşunun IV. yıldönümü kutlama programındaki konuşmasından anlaşıldığına göre Şubenin kuruluş çalışmaları 1937 yılında devam etmektedir. Bundan dolayı muhtemelen 1937-38 yıllarında açılmıştır.³⁰¹ Şube üyeleri için ilk seçim 1938 yılında yapılmıştır; bu seçimlere göre Başkan Mithat İli (Lise Direktörü) Delege Tahsin Çulhagil (Sanat Okulu öğretmeni); Şubenin üyeleri Melahat Göçmen(Lise Yardımcı Öğretmen) yer almaktadır.³⁰² 1938 yılına kadar açılan okuma-yazma kursları Dil Tarih ve Edebiyat Şubesi, sanat alanında açılan kurslarda Güzel Sanatlar Şubesine bağlı olarak açılmıştır.

²⁹⁹ *Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 1940*, s.22-23

³⁰⁰ *Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 1940*, s.22-23

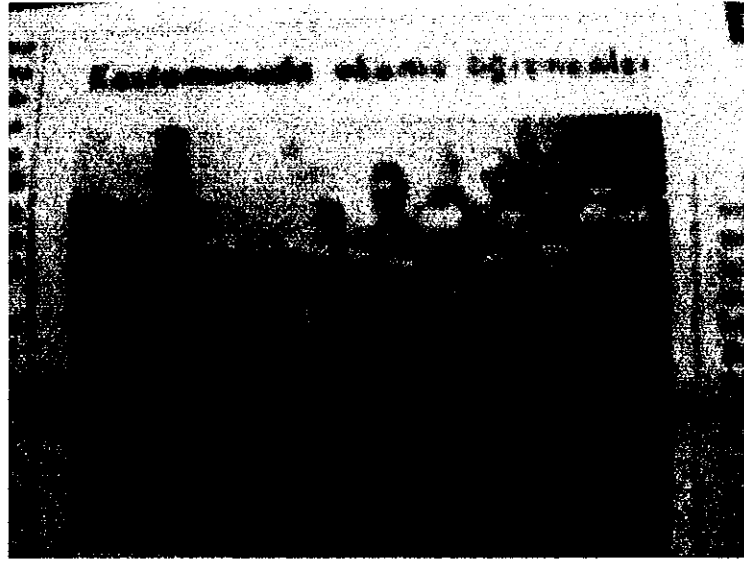
³⁰¹ BCA,957.706.1 nolu belge, s.126

³⁰² BCA,972.761.2 nou belge, s.5

1937 yılında da Halk Mektepleri Talimatnamesine uygun olarak, A ve B kursları açılmış. Bu kurslara 225 vatandaş devam etmiş, vatandaşların kursdaki her türlü ders ihtiyaçları kendilerine Halkevi tarafından dağıtılmıştır. Bunların kurstan okumayı öğrenerek mezun olmaları için her tür kolaylık Şube tarafından sağlanmıştır. 1937 yılında cezaevinde açılan kurslar da dâhil olmak üzere, toplam 375 vatandaş bu faaliyetten yararlanmışır.³⁰³

Şube, faaliyete başladıktan sonra her yıl okuma-yazma kursları açmaya özen göstermiştir.1938 yılında Halkevinin açmış olduğu A ve B gurubu okuma-yazma kursları sonucunda başarılı olan 67 kişinin diplomaları, vali ve belediye başkanının da katıldığı bir törenle verilmiştir.³⁰⁴ Halkevi çalışanları, bu kişileri okutmak ve daha çok bilgiye ulaştırmak için büyük gayret sarf etmişlerdir. Vali Bey'in de katıldığı bu diploma töreni, ulusal gazete olan Ulus gazetesinde de haber olarak verilerek, Kastamonu Halkevi çalışmaları örnek olarak gösterilmiştir.³⁰⁵

Resim 4:Kastamonu da okumayı öğrenen öğrencilere vali diploma verirken

Kaynak: **Ulus**,8 Nisan 1938,s.6

1939 yılında Halk Dersleri ve Kursları Şubesi, daha önceki yıllarda olduğu gibi yabancı dil kurslarını devam ettirerek, Fransızca dil kursu açmıştır. Kastamonu Halkevi'nin açmış olduğu kurslara ulusal basında da yer verilmiştir. Ulus Gazetesi, Halkevi'nin çalışmalarını E. Evrensel'in kalemıyla "*Kastamonu Halkevi Çalışmalarıyla Muhitte Büyük Bir Varlık Yaratıyor*" başlığıyla sunmuştur. Yazının içeriğinde ise Kastamonu Halkevi'nin Mart ayı içinde şapkacılık, çiçekçilik, resim, musiki ve okuma

³⁰³ BCA,957.706.1 nolu belge, s.118-119

³⁰⁴ **Kastamonu Gazetesi**, 20 Nisan 1938 s.1

³⁰⁵ **Ulus**,8 Nisan 1938, s.6

yazma kurslarını açıldığını ve bu kurslara devam edenlerin sayısının beş yüz kişiden fazla olduğunu belirtmektedir.³⁰⁶ Bu kurslardan çiçekçilik ve şapkacılık Zekiye ve Meliha hanımların idareciliğinde açılmış ve 4-5 ay devam etmiştir. Halkevi, çalışmalarını halkla paylaşmak amacıyla, kurs sonunda sergi açarak kursiyerlerin eserlerini sergilemiştir.³⁰⁷

Türkçe okuma-yazma kursları için Ankara'daki merkez Halkevi tarafından bir kılavuz hazırlanarak, bütün Halkevleri'ne yollanmıştır.³⁰⁸ Bu çalışmayla, Halkevleri arasında öğretim metotlarında da birlik sağlanmaya çalışıldığı görülmektedir.

1942 yılı çalışma devresini 5 bayan ve 21 bay ile tamamlayan bu Şube, kurslar açmaya devam etmiştir. Yaz tatilinde lise birinci ve ikinci sınıflar ile Kız Orta ve Sanat Okulu'nda bütünlemeye kalmış talebelerin yetiştirilmesine bir hizmet olması için bir ay devam eden kurslar açmıştır. Cezaevindekiler, için de 1942'de A ve B gurubu kurslar açılmıştır, Açılan bu kurslara 86 kişi devam etmiş ve 42'si kurs sonunda okuma –yazma belgesini almıştır.³⁰⁹

1944 yılı seçimlerin de Halk Dershanesi ve Kurslar Şube başkanlığına Zeki Tahıl (İlköğretim Müfettişi) seçilmiştir.³¹⁰ Zeki Tahıl Bey Halkevleri'nin başlattığı İlköğretim seferberliğini gerçekleştirmek için ciddi çalışmalar yapmıştır. Yaşları ilköğretim çağını geçmiş kadın ve erkeklere ayrı ayrı, cezaevindekilere de A ve B gurubu okuma dershaneleri açılmıştır. Yabancı dil kursu olarak Fransızca ve İngilizce kursları açılmıştır.³¹¹ Yabancı dil kursları ile cezaevindekilere okuma-yazma kursları, daha sonraki yıllarda da Halkevi tarafından verilmeye devam edilmiştir.

Daha önceki yıllarda olduğu gibi 1945 yılında dördüncü defa ilkokulu bitirme sınavı açılmış, bu sınavda başarılı olan 84 kişinin diplomaları törenle verilmiştir.³¹² Bu diploma töreninde vali bey, kısa ve çok önemli bir konuşma yapmıştır. Vali Bey konuşmasında; *“Takdir ediyorsunuz ki bu günkü dünya bilgi, bilgisi üstün olan olanların çalışmalarıyla ilerliyor. Hayatta devlet olarak millet olarak var olabilmenin biricik çaresi, mutlak üstün bilgiye sahip olmaktır. Az bilgiye sahip olanlar için kazanmak yoktur. Cahillik bilemezlik sadece şahıslar için değil mensup olduğu devlet ve millet için de felakettir. Bu savaş döneminde Milli şefimiz ilk olarak okuma –yazma*

³⁰⁶ E. Evrensel, “Kastamonu Halkevi Çalışmalarıyla Muhitte Büyük Bir Varlık Yaratıyor” *Ulus*, 1 Mart, 1939, s.6

³⁰⁷ Ülkü, Ağustos 1939, cilt XIII, s.564

³⁰⁸ Nurcan Toksoy, age, s.470

³⁰⁹ *Doğru Söz gazetesi*, 25 Şubat 1943, s.3

³¹⁰ *Doğru Söz Gazetesi* 19 Mart 1944, s.1

³¹¹ *Doğru Söz gazetesi*, 7 Mart 1945, s.1

³¹² *Kastamonu Gazetesi*, 13 Haziran 1945, s.1

seferberliği düzenlemiş ve bu seferberlik sonucunda 10 yıl içinde okulu olmayan köy ve okuma yazma bilmeyen kalmayacaktır. lke genelinle mekteplerde okuyamayanlar için de Halkevleri vasıtasıyla okuma yazma ğretme Halkevlerinin en önemli davası haline getirilmiştir. Bu ilk kursta 84 mezun verilmiştir. Bu sayılar bize kafi gelmemektedir, bu mezunların sayısını 184,284'lere çıkarmak istiyoruz.” ³¹³Szleriyle Halkevleri'nin eğitime verdiği önemi belirtmiştir.

Halkevleri'nin şubeleri amaç ve görevleri doğrultusunda canla başla çalışmışlardır. şubelerde görev alan kişiler akşamları geç saatlere kadar şevkle işlerini yapmışlardır. Özellikle yabancı ülkede okuyan aydınlar, öğrendikleri dili başkalarına öğretmek amacıyla ülkelerine olan borçlarını ödemek istemişlerdir. Halkevinde alınan her görev milli bir borç olarak kabul edilmiştir.³¹⁴

Halkevi'nin Halk Dershaneleri ve Kurslar şubesinin faaliyetleriyle ilgili kaynaklarda fazla bilgi yer almamaktadır. şubenin, çalışmalarında özellikle okuma – yazma kurslarına ağırlık verdiği görülmektedir. Toplumun o dönemde yediden yetmişe çoğu kesimini ilgilendiren, okuma yazma alanındaki eksiklikleri giderilmeye çalışılmıştır. Değişen dünya şartlarında gelişmeleri yakalayabilmek için öncelikle okuma-yazma oranımızı yükseltmek gerektiğini farkına varan Halkevi'nin, bu süreçte önemli çabalar sergilendiği görülmektedir.

Halkevi'nde açılan kursların kişileri daha sonra bir meslek sahibi yapacak veya sahip olduğu meslek hayatında gerekli olacak nitelikte olması Halkevleri'nin halk eğitimine vermiş olduğu önemi göstermektedir.

³¹³ **Kastamonu Gazetesi**, 13 Haziran 1945, s.1

³¹⁴ *1935 Halkevleri*, Ankara;1936, s.97

2.7. KÜTÜPHANE VE YAYIN ŞUBESİ

Kütüphaneler halk bilgisinin ilerlemesinde başlıca etkindir. Bu sebeple her Halkevinde bir kütüphane ve okuma odasının bulunması Halkevi'nin ilk kurulma şartlarından birisi sayılmıştır. Talimatnameye göre; Halkevleri, kendi kütüphane ve okuma odalarını kendi binalarından ayrı yerde de açabilirlerdi. Bulunduğu yerde başka açık kütüphane varsa, okuma zevk ve ihtiyacını yayma bakımından bunlarla işbirliği yapabilirlerdi. Halkevleri kütüphanelerinde dini içerikli, Türk İnkılâbı ideolojisine uymayan, realist düşünce dışında hurafeler içeren kitap ve mecmualara yer verilmezdi. Halkevi'ne girecek kitap ve mecmualar; vekillikler, Türk Tarih Kurumu gibi umuma hizmet etmekte olan kurumlardan, C.H.P genel sekreterliğinden gönderilen ve Halkevleri'nin kendi bütçeleri ile alınanlardan oluşurdu. Halkevleri, köylerde okuma odaları açarak ve seyyar kütüphaneler tertip ederek, hizmet alanını genişletmiştir. Ayrıca Halkevleri'nin bütün yayınlarını bastırmak bu Şubenin görevidir.³¹⁵

Kastamonu'da ilk teşkilatlı kütüphane, 1340 yılında Memleket Kütüphanesi olarak açılmıştır. Bu kütüphanedeki kitaplar; vilayet bütçesiyle alınan kitaplardan, Atatürk'ün Kastamonu'ya geldiği zaman verdiği 500 lira ile alınan kitaplardan ve Kültür Bakanlığı'nın gönderdiği kitaplardan oluşuyordu. Memleket kütüphanesinden sonra Merkez Kütüphanesi kurulmuştur. Bu iki kütüphane 1928 yılında Memleket Kütüphanesi olarak birleşmiştir.³¹⁶ Bu kütüphane daha sonra Halkevine nakledilecektir.³¹⁷

2.7.1. Şubenin İdari Yapısı ve Faaliyetleri

Bu şube 19.02.1933 yılında açılmış ve kurulduğu zamanki idari yapısı şöyledir³¹⁸.

Reis: Abdullah Bey(İlk Mektebi Muallimi)

Aza: Faik Bey(Lise İdare Memuru)

Aza: Hilmi Bey(Maliye Memuru)

Şubenin kurulduğu yıl olan 1933'de bir tanesi kadın olmak üzere toplam 140 üyesi yer almaktadır.³¹⁹Bu Şube, üye sayısı bakımından Halkevi'nin kurulduğunda en kalabalık şubesini oluşturmaktaydı.

³¹⁵ *Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 1940*, s.24-26

³¹⁶ *Cumhuriyetin 15. 'inci Anmasına Kastamonu Yıllığı*, s.98

³¹⁷ BCA, 999.841.1 nolu belge, s.57

³¹⁸ BCA, 1005.879.1, s.57

³¹⁹ BCA,1005.879.1, s.56-57

Vilayetteki Memleket Kütüphanesi de Halkevi'ne nakledilmiştir. Burada çalışanlar kitaplarının kullanımına itina göstermiş ve kütüphane defterini uygun olarak tutmuşlardır.³²⁰

Resim 5:Kastamonu halkevi kütüphane salonu

Kaynak: **Ulus**,1 Mart 1939,s.6

1934 yılında 350 cilt kitabı bulunan kütüphaneden, bu yıl içinde 712³²¹, 1935 yılında 1500³²² okuyucu okuyarak yararlanmıştır.³²³ Halkevi kütüphanesine çok sayıda okuyucunun gelmesi, halkın kütüphaneye karşı ilgisinin oldukça iyi olduğunu göstermektedir. Ayrıca resimden de anlaşıldığı gibi kütüphane, oldukça modern bir yapıya sahiptir.

1936'da Şubenin üye sayısı olarak 23 kişi bulunmaktadır. Kütüphanede ise aynı yıl toplam 811 kitap almaktadır.³²⁴

1942 yılındaki üyeleri arasında, başkan Tahsin Öziş, üye olarak veznedar Hacer Kafadar, Osman İlhan ve Mehmet Kahyaoğlu yer almaktadır. Şubenin üye sayısı 1942 yılında 28'e yükselmiş olup, üyelerinin hepsi bayanlardan oluşmaktadır. Şube, kütüphanedeki kitapları muntazam bir çalışmayla kayıt ederek halkın ihtiyacına sunmuştur. Kütüphaneye 1942 yılına kadar dışarıdan yardım olarak, 223 kitap verilmiş ve okuyucu sayısı 11411'i yükselmiştir. Bu Şube, aynı zaman da Yayın Şubesinin

³²⁰ BCA, 999.861.1 nolu belge, s.57

³²¹ *Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporu Hulasası*, s.67

³²² *Halkevlerin 1935 Senesi faaliyet Raporları Hulasası*, s.69

³²³ BCA,999.861.nolu belge, s.48

³²⁴ BCA,999.861.nolu belge, s.48

çıkardığı İhsan Ozanoğlu'nun* "Efe Yüreği" adlı piyesin bastırılmasına da 25 lira yardımında bulunmuştur.³²⁵

1944 yılında Şube başkanlığına Nasih Güngör (Kütüphane memuru) seçilmiştir.³²⁶ Bütçenin müsaadesi ölçüsün de kitapların daha iyi korunması için ciltlenmesine önem verilmiştir. 1944 yılında kütüphanedeki kitapların ciltli kitap sayısı beş bini bulmuş, devam eden ciltleme çalışmalarıyla ciltli kitapların sayısı artırılmıştır. Okuyucularının çoğunluğunu talebelerin oluşturduğu kütüphane, okuyucu sayısını günden güne artmaya devam ettirmiştir. Çalışmalarından olumlu sonuç alarak, okuyucu sayısının artması Şube üyeleri arasında da oldukça zevk ve sevinç yaratmıştır. Okul talebeleri özellikle okulda bulamadıkları kitapları burada rahatça bularak bunlardan yararlanmışlardır. Kütüphanede Ankara radyosundan ara ara canlı yayın yapılmasına da devam edilmiştir.³²⁷

Kastamonu Halkevi'nin kütüphanesinin kitap sayısı 1946 yılında 2543 olup, bunlardan 2538 âdeti Türkçe eserdir.³²⁸

Kastamonu Halkevi, C.H.P Genel Sekreterliği İstatistiklerine göre, 10 tane okuma odası açmıştır.³²⁹ Halkevi Kütüphanesi, maksada uygun olarak çok iyi işler yapmıştır. Kütüphanede kitapların ciltlenmesine, tasnifine, iyi muhafazasına dikkat edilmiştir. Okuyucunun çoğunluğu gençlerden oluşmuştur.³³⁰ Özellikle gençleri kütüphaneye teşvik etmek için Halkevlerinde başlıca tedbirler alınmıştır. Bunlar içinde kütüphanede gençlerin birinci derece de ilgisini çekecek eserler bulundurmaya gelmektedir. Ayrıca bu eserler üzerinde konferanslar, sohbetler düzenleyerek, gençlerin bilgilerini tartışıp, paylaşabildikleri bir ortam hazırlamak da gençleri kütüphaneye teşvik çalışmaları içinde yer almaktadır. Gençleri yabancı ideolojiler hakkında olumsuzluk içeren kitaplar Halkevinde yer almamıştır.³³¹ Böylece gençler kendileri ve ülke için zararlı olabilecek ideolojilerden uzak tutulmuştur. Boş zamanlarını sokaklarda zararlı alışkanlıklarla

* Ozan İhsanoğlu, 1907'de Kastamonu'da doğmuştur.1928 yılında İstanbul öğretmen okuluna bitirerek öğretmen olmuştur.1938 yılına kadar köylerde öğretmenlik yaptı. Daha sonra Kastamonu merkezde görev yaptığı sürede yerel gazete olan Doğru Söz gazetesinde yazılar yazdı1946'de Kastamonu Kütüphanesine müdür oldu ve 1963 yılında bu görevden emekli oldu. Büyük bir bilgi sahibi olan İhsanoğlu aynı zamanda birçok aşıkla muâşerete bulunmuş bir saz şairidir. Basılmış basılmamış eserlerinin toplamı 1600'ü bulmaktadır. Aziz Demirci oğlu, *age*, s.32

³²⁵ **Doğru Söz**,25 Şubat 1943,s.2

³²⁶ **Doğru Söz**,19 Mart 1944,s.1

³²⁷ **Doğru Söz**,7 Mart 1945,s.1

³²⁸ BCA,1047.1023.2 nolu belge, s.2

³²⁹ Nurcan Toksoy,*age*,s.330

³³⁰ BCA, 999.841.1 nolu belge, s.33

³³¹ Nurcan Toksoy,*age*,s.316

geçiren gençler, Kütüphanenin açılmasından sonra burada vakit geçirmeye başlayan gençler, bu kötü alışkanlıklardan da vazgeçmeye başlamıştır.

Kütüphaneler bir ülkenin geleceği olan gençlerin ilerlemesinde başlıca etken olarak düşünülmesinden dolayı, her yerde mutlaka Halkevleri tarafından kütüphane açılıyordu. Özellikle köylerde açılan okuma odalarında günlük gazete ve mecmuaların çoğunluğu yer almıştır. Günümüzdeki bazı köylerimize bir gazetenin bile girmediğini görmek, Halkevleri'nin önemini bir kat daha artırmaktadır.

2.7.2.Kastamonu Halkevinin yayınladığı Kitap ve broşürler

Kastamonu Halkevi, kuruluşundan kapatılışına kadar aşağıdaki kitap ve broşürleri çıkarmıştır.³³²

<u>Kitabın adı:</u>	<u>Müellifi:</u>	<u>Basıldığı yer ve yılı:</u>
Kastamonu Aşık Kemali'	Talat Mümtaz Yaman	Kastamonu 1935
Kastamonu Tarihi	„ „ „ „	İstanbul 1935
Kastamonu'da Toplanmış Maniler	„ „ „ „	„ „
Göklere Doğru	İhsan Ozanoğlu	Kastamonu 1938
Atatürk Devrimi Destanı	„ „	„ „
Kastamonu Bilmeceleri	İhsan Ozanoğlu ve Nasih Güngör	„ „
Aşık Edebiyatı Methal	„ „ „ „	Kastamonu 1940
Kastamonu Ninnileri	Nasih Güngör	Kastamonu 1945

Kastamonu Halkevi yayın bakımından ikinci sırada yer alan Halkevleri arasında yer almaktadır.³³³

Kastamonu Halkevinin yayınlamış olduğu kitap ve dergilerden ulaşılabilenler hakkındaki bilgilere kısaca aşağıda yer verilmiştir.

Kastamonu Tarihi:

Kitap Kastamonu'nun yetiştirmiş olduğu önemli tarihçilerden birisi olan, aynı zamanda Kastamonu lisesinde öğretmenlik yapan Talat Mümtaz Yalman tarafından kaleme alınmıştır. Talat Mümtaz Yalman öğretmenlik yaptığı dönemlerde Halkevi'nde çalışmalarda bulunmuştur. Eser 1935 yılında İstanbul'da Ahmet İhsan Matbaasında Kastamonu Halkevi'nin Dil Tarih Şubesi tarafından bastırılmıştır.³³⁴

³³² BCA,837.309.1 nolu belge, s.5

³³³ Nurcan Toksoy, age, s.265

³³⁴ BCA,837.309.1 nolu belge, s.5

Kitap iki ciltten oluşmaktadır. I.ciltte Kastamonu tarihinin en eski zamanından XV asrın sonuna kadar, yani Osmanlı egemenliği dönemine kadar anlatılmaktadır. II. cilt ise, Osmanlı Devleti egemenliği dönemine anlatılmaktadır. Ancak II. Ciltte Osmanlı sicillerinin elden geçirilmesinin zor olmasından dolayı o zaman hazırlanamamıştır.

Talat Mümtaz Yalman, kitabı yazma amacını kitabın giriş kısmında büyük tarihi devirler geçermiş olan Kastamonu'nun o zamana kadar yazılmış bir tarihinin mevcut olmaması olarak belirtmiştir. Yazarın kitabında belirttiğine göre bu eseri yazma çalışmaları altı yılda tamamlanmıştır. Talat Mümtaz Yalman, kitabını yazarken İstanbul ve Anadolu'nun birçok kütüphanelerini dolaştığını belirtmektedir. Ayrıca Kastamonu hakkında doğu ve batı dillerinde yazılmış eserlerinde incelendiğini vurgulamaktadır.³³⁵

Kitabın sonunda Kastamonu resimleri (Heykeller, paralar, türbeler, camiler, tarihi yerler vb.) yer almaktadır. Eserin I. cildi 197 sayfadan oluşmaktadır.

Kastamonu 'da Toplanmış Maniler:

Tarihçi Talat Mümtaz Yalman tarafından ele alınan bu eser 1935 yılında İstanbul da basılmıştır. Eserde Kastamonu manilerinin şeklini ve okunuşunu yer verilmiştir.³³⁶ Kitapta Kastamonu manileri, söyleme zamanı ve tarzlarına göre dört grupta incelenmiştir. Bunlar şunlardır.³³⁷

- 1-Tarladaki söylemeler
- 2-Yüzük oyunlarındaki söylemeler
- 3-Kına gecelerinde erkeklerin söyledikleri
- 4-Hidrellez manileri

Kitapta o zaman kadar o yörede söylenmiş manilerin bibliyografyası da yer almaktadır. Eserin içeriğini adından da anlaşıldığı gibi Kastamonu manilerinin örnekleri oluşturmaktadır.

Âşık Kemali Hayatı ve Eserleri:

Talat Mümtaz Yalman tarafından yazılan bu eser Kastamonu Vilayet Matbaasında 1935 yılında bastırılmıştır.³³⁸ Âşık Kemali XIX. Yy da (1821) Kastamonu da doğmuş ve hayatının büyük bölümünü Kastamonu da geçirmiştir. Asıl adı Mustafa'dır. Kemali mahlasını saza başladıktan sonra almıştır.³³⁹ Talat Mümtaz Yalman bu eserde öncelikle Âşık Kemali'nin hayatından bahsetmiştir. Daha sonra eserleri olan divanından,

³³⁵ Talat Mümtaz Yalman, age, s.6-8

³³⁶ Talat Mümtaz Yalman, *Kastamonu 'da Toplanmış Maniler*. Kastamonu:1935,s.3

³³⁷ Talat Mümtaz Yalman, age,s.6-15

³³⁸ BCA,837.309.1 nolu belge, s.5

³³⁹ Talat Mümtaz Yalman, *Kastamonulu Âşık Kemalinin Hayatı*, Kastamonu:1935,10-25

semaisinden, koşmalarından, müstezatlarından, methiyelerinden, münacat ve şarkılarından örnekler verilmiştir. Kitap 62 sayfadan oluşmaktadır.

Kastamonu Ninnileri:

M. Nasıh Güngör tarafından kaleme alınan eser Kastamonu 1945 yılında basılmıştır.³⁴⁰

Yazar kitabının önsözünde maddi şartların müsait olmamasından dolayı hazırladığı eserlerin bazılarının Halkevi tarafından neşredilmesini, Halkevi'nin ulusal kültüre bir hizmeti olduğunu, aynı zamanda kendisi gibi bu yoldaki kişilerin daha azimle daha çok eser verme yolunu sevk etmekte olduğunu belirterek halkevlerinin rolünü vurgulamıştır.³⁴¹

Yapmış olduğu derlemeler Kastamonu merkez, merkeze bağı Akaya, Kuka, Göl ve Devrekâni nahiyelerinden derlenmiştir. Ninniler bütün merkez ve merkeze bağı kazalarda ninni söylemekle meşhur kadınlardan bizzat dinlenmek suretiyle toplanmıştır. Müstakil olarak söylenen 203 parça ninni derlenmiştir.

Kitabın içeriğine öncelikle ninninin tanımıyla başlanmış, sonrasında ninni örneklerine yer verilmiştir. Bazı ninniler (Taş bebek, İncili bebek) notalarıyla verilmiştir. Bazı türkü, şarkı, ilahi olarak söylenen ninnilerinde yer aldığı kitap, 126 sahifeden oluşmaktadır.

Ninniler, maniler toplumun yaşantısından ortaya çıkan eserlerdir. Kitapta yer alan ninniler, Kastamonu halkının yaşama bakışı, sıkıntıları, duygu ve düşünceleri hakkında bize bilgi vermektedir. Halkevleri'nin folklor ve derleme çalışmalarının, Türk kültürünün tanıtılmasında ve korunmasındaki hak ettiği rolünü, bu eserler ortaya koymaktadır.

³⁴⁰ BCA,837.309.1 nolu belge, s.5

³⁴¹ M. Nasıh Güngör, *Kastamonu Ninnileri*, Kırıl Matbaası, Kastamonu;1945,s.3-5

2.8. KÖYCÜLÜK ŞUBESİ

Talimatnameye göre; Köycülük Şubesinin esas vazifesi, köylerin sosyal, sıhhi, bedeni gelişmelerini ve köylü ile şehirli arasında karşılıklı sevgi ve saygı duygularının kuvvetlenmesine çalışmaktır. Şube, yakın köylerdeki halka, imkân olduğu kadar hazırlanacak olan kır bayramlarına çağırarak suretiyle, şehir ve köy halkının kaynaşmasını sağlar. “Halkevi mensuplarına göre köylüler ne zaman Halkevi azalarının ziyaretlerini zevkle beklerse Halkevinin bu şubesi, o zaman muvaffak olmuş sayılır”.³⁴² Ayrıca Halkevi'nin Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi ile çalışma birliği yapmak suretiyle, imkân olan köylerde köylüğü okutmaya çalışmak, 15 günde bir yazı bilmeyen köylülerin mektubunu yazmak ve Sosyal Yardım Şubesiyle hasta köylülerin tedavileri ile meşgul olmak şubenin görevleri arasındaydı.³⁴³ Köycülük Şubesinin faaliyetleri bahar aylarında artmaya başlamıştır. Çünkü zirai ve sıhhi bilgilerin bahar döneminde köylüye verilmesi, daha uygun ve verimli olacağı göz önünde bulundurulmuştur.

Talimatnameye göre, bütün köy öğretmenleri ve eğitimcileri hayat ve varlıklarını köylünün yükselmesine adanmış olduklarından dolayı, Köycülük Şubesinin tabii azalarıydı. Şube, tertip edilen seyyar sergilerle köylüye yerli mallarını tanıtmaya, onların görgü ve bilgi seviyelerini yükseltmeye çalışmıştır. Şube, diğer şubelerle olduğu gibi Temsil Şubesiyle de iş birliği yapmış ve beraber temsil vererek, karagöz, kukla oyunlarını oynatarak, milli raklar söyleyerek köylerde neşenin artmasını çalışır.³⁴⁴

“Halkevi köy işlerinin kendisi için başta gelen mevzuu olduğunu kanidir. Köye ve köylüğe faydalı olmak bu gütmekte olduğumuz amaçlardan birisidir”³⁴⁵ ifadesiyle Halkevlerinin kuruluş yıl dönümünün de konuşan Ömer Kemal Açar Halkevlerinin köye verdiği önemi vurgulamaktadır. Halkevleri'nin köylüye verdiği önem, dokuz koldan birisinin “Köycülük Şubesi” olmasından da görülmektedir.

2.8.1. Şubenin İdari Yapısı ve Faaliyetleri

Köycülük Şubesi, Kastamonu Halkevi'nin ilk açılan ve çalışmalarıyla beğeni kazanan şubelerinden birisidir. Şubenin kurucu komitesinde aşağıdaki kişiler yer almaktadır.³⁴⁶

Reis: Enver Bey(Maliye Maaş Müdürü)

³⁴² Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 1940, s.26

³⁴³ Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 1940, s.27-28

³⁴⁴ Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 1940, s.29

³⁴⁵ Doğru Söz, 7 Mart 1945, s.1

³⁴⁶ BCA,1005.879.1 nolu belge, s.58

Aza: Emin Bey(Maarif Memuru)
 Aza: Mehmet Bey(Nüfus Kâtibi)
 Aza: Şükrü Bey(Çiftçi)
 Aza: Mahir Bey

Şube, İhtimai Yardım Şubesiyle beraber çalışmalarda bulunmuştur. 1933 yılında bu Şubeyle düzenlediği köy seyahatinde 10 tane köyü dolaşarak, 53 tane hasta muayene edilmiştir. Şube, bunların bir kısmının ilaç giderlerini de karşılamıştır.³⁴⁷

Şube, köylerde okuma-yazma odaları açmaya önem vermiş, on tane köyde okuma odaları açarak, bu odalara kitap yollamıştır. Köycülük Şubesi, yapmış olduğu idari toplantılarda da özellikle köylerde okuma ve yazma sorununun çözümü için köylere kitap gönderilmesi konusunda kararlar almıştır. Resmi işlemler için şubeye gelenlerin işleriyle, yakından ilgilenmişlerdir. Şube, köylerdeki okuma-yazma işlerini muallimler ve kâtipler vasıtasıyla gerçekleştirmiştir. Şube, seyahate gittiği köylere sebze ve meyvecilikle ilgili kitaplar da götürerek, köylünün tarım alanında da modern olmasına yardımcı olmuşlardır³⁴⁸.

1934 yılı şubenin üyeleri³⁴⁹:

Reis: Enver Bey (Vilayet Komitesinden)
 Aza: Şükrü Bey
 Aza: Mahir Bey
 Aza: Ahmet Bey (Maliye Kâtibi)

Şube, 1934 yılında 11 tane köyde okuma odaları açmış, buralara gönderdiği kitap, gazete, mecmuaları muallimler vasıtası ile köylülere okutulurak, onların fikren yükselmesine çalışmıştır. Bu Şube, Halkevleri'nin ulusal bayramlara verdiği önemi göz önünde bulundurarak köylerde ulusal bayramların kutlanması için önyak olmuştur. Köylü ve kentli arasında karşılıklı sevgi ve saygının doğması için elinden geleni yapmıştır.³⁵⁰

1936 yılın da üye sayısı 162 olan³⁵¹ bu şube çevre köylere yaptığı gezileri sürdürerek, kimsesizlere muayene etmeye devam etmiştir.1936'daki köy gezisinde 50 tane çocuk sünnet ettirilmiş, bunun yanında Şube, tahsil yaşını geçmiş ama okuma-yazması olmayanlara okuma-yazma öğretmek amacıyla da gittiği yerlerde faaliyet

³⁴⁷ BCA,1005.879.1 nolu belge, s.61

³⁴⁸ BCA,1005.879.1 nolu belge, s.58

³⁴⁹ BCA,837.308.2 nolu belge, s.90

³⁵⁰ Halkevlerinin 1934 senesi Faaliyet Raporu Hulasası, s.67

³⁵¹ BCA, 999.861.1 nolu belge, s.48

göstermiştir. Köycülük Şubesi bu çalışmalarıyla köylünün sevgisini kazanmıştır.³⁵² Halkevi, kırsal kesimde okuma-yazma oranının az olmasından dolayı bu eksikliği gidermek için köylere yönelik çalışmalarına daha öncelik verdiğini görüyoruz.

Köycülük Şubesi, daha önceki yıllarda olduğu gibi 1937 yılında da yine sıhhi ve içtimai amaçlı bir seyahat düzenlemiştir. Bu seyahatte doktor, diş doktoru ve hukukçularda da yer almıştır. On beş köy dolaşarak 150 kişinin muayene edildiği, 60 kişinin de dışının çekildiği bu gezi, iki gün devam etmiştir.³⁵³ Bu yıl içerisinde de ayrıca Göl nahiyesine bir gezi düzenleyerek onlara kendirciliğin ıslahı ve temiz ürün yetiştirilmesi hakkında öğütlerde bulunularak pratik çareler verilmiştir.³⁵⁴

Şube, 1942 yılında 4'ü bayan 170'i erkek olmak üzere toplam 174 kişiyle faaliyet göstermiş, köy gezilerini ve gittikleri yerde halkı aydınlatmayı devam etmiştir. 1942 yılında Köycülük Şubesi, Tarih ve Müze Şubesiyle beraber kasaba kasaba tarihi eserlere tetkik etmek için gezi düzenlemiştir. Bu gezi esnasında "ekim faaliyetler" hakkında bir konferans verilmiş ve 20 hasta muayene edilmiştir. Son zamanlarda vasıta ücretlerin artması olayıyla ikinci gezi yapılamamıştır. Bunda II. Dünya Savaşının en yoğun yaşandığı süreçte Türkiye'de uygulanan savaş ekonomisi uygulamalarının ve bundan kaynaklanan sıkıntılardan olduğu hiç kuşkusuzdur. Bütçedeki noksanlık ve halkın bu aylarda ekim işleriyle meşgul olması hasebiyle ilk Teşrin 1942'de yapılması planlanan "Yerli Mallar ve Topak Mahsulleri Sergisi"nin yapılmasına imkân bulunamamıştır. İmkân bulunduğu takdirde bu serginin yapılması sağlanacağı köylülere belirtilmiştir.³⁵⁵

1944 yılında şube başkanı Niyazi Yücebıyık (Rumsındıkı okulu Başöğretmeni) seçilmiştir.³⁵⁶

Köylünün ihtiyaçlarını karşılayıp onları aydınlatarak ilerlemesini sağlayacak olan bu Şube, amacına ulaşmakta zorluklar ve engellerle de karşılaşmıştır. Ancak şube çalışanları köylünün dileklerini gerçekleştirmek için, yılmadan elinden geleni yapmaya çalışmışlardır. 1944 yılında örnek köy olarak "Emirler Köyü" seçilmiş ve bu köye bir gezi yapılmıştır. Köyün insan ve hayvan hastalıkları bakımından incelenmesi yapılmış, eczane ve kitap dolabı verilmiştir. Bundan başka bu yıl için de on altı köye gezilmiş ve

³⁵² BCA, 957.706.1 nolu belge, s.130

³⁵³ **Doğru söz**, 11 Haziran 1937, s.4

³⁵⁴ BCA, 957.706.1 nolu belge, s.120

³⁵⁵ **Doğru söz**, 25 Şubat 1943, s.1

³⁵⁶ **Doğru Söz**, 19 Mart 1944, s.1

buralarda ziraat, kültür, sıhhat ve veterinerlik bakımından köylünün aydınlatılmasına çalışılmıştır.³⁵⁷

Köycülük Şubesi, köylünün yükseltilmesinde almış olduğu sorumluluğu bilerek, köylünün sadece tarım ve hayvancılık alanındaki gelişimini değil, açmış olduğu okuma odaları ve vermiş olduğu konferanslarla eğitim ve kültürel kalkınmasını da sağlamıştır. Aydınlar, köylere kadar giderek köylü ile şehirli arasındaki kaynaşmayı sağlamıştır. Şube, köylünün eğitim ve kültür alanındaki eksikliklerini gidererek köylüyü, milletin efendisi olma yolunda ışık tutmuştur.

³⁵⁷ **Doğru söz**, 7 Mart 1945, s.1

2.9. TARİH VE MÜZE ŞUBESİ

Bu Şube görevi; milli, mahalli tarihle, tarihi mevzular üzerindeki hakikatleri, yazırlarla ve konferanslarla geniş halk kitlesine duyurmak, mahalli tarih hakkında kendi muhitlerinde yapılacak araştırmalarla, yeni vesikalar elde etmeye ve bunları ilmi şartlarda uygun olarak yayınlamaya çalışmaktır. Şube, bölgesinde ki tarihi eserleri korumak, Halkevi'nin kurulduğu yerde müze varsa arkeolojik eserlerle müzeleri zenginleştirmek ve eksiklerini tamamlamakla da yükümlüdür.³⁵⁸

2.9.1. Şubenin İdari Yapısı ve Faaliyetleri

Emsalsiz tarihimizin gizli köşelerini aydınlatmaya çalışan Halkevi'nin bu Şubesine, Kastamonu gibi tarihi değerleri oldukça fazla olan bir yerde önemli işler düşmüştür.

1935 yılı Halkevleri faaliyet raporlarına göre; şehrin umumi tarihi yazılıp bitirilmiş ve Kastamonu Halkevi resmi daireler sicilini incelemek suretiyle tarih çalışmalarına hizmet etmiştir.³⁵⁹

Şube 1940 yılında kurulmuş ancak çalışmalarını hemen başlayamamış,³⁶⁰ çalışmalarına ağırlıklı olarak 1942'den sonra başlamıştır. Şube, 1942 yılında tatil ayında Maarif Müdürlüğü ve Evkaf Memurluğunun belediye sınırı içindeki mevcut eserlerini tarihi ve mimari kıymetlerini tespit ettirmek amacıyla, bir komisyon oluşturulmuştur. Aynı zaman da bu yıl içinde Köycülük ve Sosyal Yardım Şubesiyle beraber köylere dolaşarak, buralardaki tarihi eserlerin tespit edilmesi çalışmalarında bulunmuştur. 30 Ağustos Zafer Bayramı'nda Halkevi'nin bir salonunda Kastamonu yerli işlemleri ile yazırlarından oluşan bir sergi açmıştır. Bu sergiye 1000 vatandaş katılmıştır.³⁶¹

Kastamonu Halkevi'nde bu Şube'nin açılışı geç olsa da Kastamonu için gerekli bir Şube olduğu Halkevi çalışanları tarafından biliniyordu. Nitekim Kastamonu'nun için bu Şubenin önemini, Halkevlerinin on üçüncü kuruluş yıldönümünün de konuşan Ömer Kemal Açar "*Kastamonu tarih ve tabiat zenginliklerini koynunda taşıyor. Bunları incelemek ve yarın için çok gerekli etütler yapmak bir vazife halini almıştır. Memleketi içinden tanımanın yolu bu zenginliklerle karşılaşmak ve incelemektir*"³⁶² ifadeleriyle ortaya koymuştur.

Faaliyetlerine 1940 yılında başlayan şubenin, 1944 yılındaki çalışmaları oldukça canlı ve verimli geçmiştir. Şubenin 1944 yılındaki toplantısında Kastamonu'nun tarih,

³⁵⁸ *Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 1940*, s.29

³⁵⁹ *1935 Halkevleri*, s.28-31

³⁶⁰ BCA 999.861.1,nolu belge, s.36

³⁶¹ **Doğru söz**, 25 Şubat 1943, s.3

³⁶² **Doğru söz**, 9 Mart 1945, s.1

coğrafya, arkeoloji ve jeoloji bakımından incelenmesine karar verilmiştir. Bu inceleme içinde uzman kişiler görevlendirilmiştir. Temmuz ayında, Halkevi adına üç kişilik bir heyet Ilgaz, Tosya, Kargı, Boyabat, Sinop'a gezerek İnebolu yolu üzerinden Kastamonu'yu dönmüşlerdir. Heyet bir aya yakın zamanda buralarda inceleme yapmıştır. Geziler için ciddi masraflar ödenmesine rağmen, bu gezilerin gelecek aylarda devam edeceği belirtilmiştir.³⁶³

Halkevleri Tarih ve Müze Şubesinin faaliyetlerinden en önemlisi tarih ve folklor alanındaki eserlerin, dergi yayınları dışında ayrı eser olarak yayımlanmasıdır. Kastamonu Halkevinin, 1940 yılında bu konudaki çalışmaları takdirle karşılanmıştır.³⁶⁴

1941 yılında ilmi tarihi tetkikatta bulunmak üzere misafir olarak Kastamonu'ya gelen Doçent Ekrem Bey Halkevi salonunda Türk Tarihi Eserlerinin Menşesinin kısa bir tarihçesini anlatmıştır. Bu ilim adamından sonra da Ankara Etnografya Müzesi Müdürü Osman Ferit, Kastamonu'daki tarihi eserler hakkında yapmış olduğu incelemelerin sonuçlarını halkla paylaşmıştır. Osman Bey, Kastamonu'daki Türk Tarihi eserlerinin birincisi olarak İsfendiyar Oğullarından İsmail Bey'in tesis ettiği cami ile medreseler, türbeler, misafirhaneler ile külliyelerden bahis etmiştir. Özellikle İsmail Bey Türbesin deki mezar taşındaki yazının Türk sanatının mükemmelliğini gösterdiğini vurgulamıştır. Taş oymanın yanında ağaç oymanın da örneği olarak buradan örnekler vermiştir.³⁶⁵

1941–1945 yılları arasında müzede, arkeolojik, etnografik ve sikke olmak üzere toplam 832 adet tarihi eser bulunmaktadır. Devam eden çalışmalar sonucunda, 1945–1950 yılları arasında da bu sayıya 772 adet eser daha katılmıştır.³⁶⁶

1945 yılında Kastamonu tarihinin aydınlatılmasında oldukça önemli olan “Şeriye Mahkemesi Sicilleri”nin 75 tanesinin okunmasını başlanmıştır. Bunun 41 tanesi okunarak, özetleri çıkartılmış ve daktiloyle yazılmıştır.³⁶⁷ Kastamonu abideleri, hüyükleri, tümülüsleri, kaya mezarı, kaya meskeni gibi tarihi eserler üzerinde durulmuştur.³⁶⁸

Halkevlerinin ve Halk odalarının XV. yıldönümü raporuna göre, Kastamonu Halkevi, müze çalışmaları bakımından ileride olan Halkevleri arasında yer

³⁶³ **Doğru Söz**, 9 Mart 1945, s.1

³⁶⁴ **Ulus Gazetesi**, 1 Teşrin 1940, s.2

³⁶⁵ **Doğru Söz**, 2 Eylül 1941, s.1

³⁶⁶ **Kastamonu İl Yıllığı**, s.152

³⁶⁷ **Doğru Söz**, 9 Mart 1945, s.1

³⁶⁸ **Doğru Söz**, 9 Mart 1945, s.1

almaktadır.³⁶⁹Bu Şubesinin görevlerinden biriside, Halkevi çevresinde bir tarihi müze oluşturmak olmuştur.1942 yılına gelindiğinde Kastamonu Halkevi müze oluşturabilen otuz Halkevi arasında yerini almıştır.³⁷⁰

Tarih Şubesi aynı zamanda Türk Tarih Kurumu'nun incelediği ve yaydığı “Türk Tarih Tezi”ne katkı sağlamıştır. Uygarlığı kuran ve kökeni Orta Asya'ya dayananların Türk olduğunu ve atın evcilleştirilmesi, demirin kullanımı gibi birçok medeniyetin Türkler tarafından çevreye yayıldığını ispatlamaya çalışan Türk Tarih Tezi, Halkevleri'nde verilen konferanslarla anlatılmaya çalışılmıştır.³⁷¹

Kastamonu Halkevi, toplamış olduğu arkeolojik eserleri müze oluşturulmadan önce eski Türk Ocağında toplamıştır.³⁷² Kastamonu, Sinop, Zonguldak, Çankırı ve çevreden toplanan müzelik eserler bu binaya getirilerek burada korunmuştur.³⁷³Daha sonra 30 Ekim 1950 tarihinde özellikle Tarih kolu başkanı ve arkeolog Ahmet Gökoğlu'nun çabalarıyla bu depo bazı tadilatlar yapılarak Kastamonu Müzesi olarak hizmete açılmıştır.³⁷⁴ Şube, milli kültür ve tarihin keşfedilerek müze haline getirilmesiyle yetinmemiş; gençlerin kültür ve tarih zenginliğinin korunması, bilincine ulaşması konusunda da oldukça önemli aşamalar kaydetmiştir.

³⁶⁹ *XV. Yıl Dönümünde Halkevleri ve Halkodaları*, Ankara:1947,s.11

³⁷⁰ Nurcan Toksoy, age,s.209

³⁷¹ Suavi Aydın “Türk Tarih Tezi ve Halkevleri” Kebikeç,1996,yıl:2sayı:3, s.107-108

³⁷² Kemal Kutgün Eyüpgiller, age, s.222

³⁷³ Mehmet Önder, *Türkiye Müzeleri*, Türkiye İş Bankası Yayınları, Şubat 1999, Ankara, s.266

³⁷⁴ **Doğru Söz**,1 Kasım 1950, s.1

2.10.KASTAMONU HALKEVİNİN DÜZENLEDİĞİ VE KATILDIĞI TÖREN VE KUTLAMALAR

Halkevlerinin milli bayramlarda ve özel günlerdeki kutlama programlarını, Halkevi'nin Dil-Edebiyat şubesi hazırlamıştır. Şube hava müsait olduğu zamanlarda kutlama şenliklerini Halkevi bahçesinde yaparak halkın daha fazla katılımını sağlamıştır.

2.10.1. Halkevlerinin Kuruluş Yıldönümü Kutlamaları

19 Şubat 1932 yılında yurttaki büyük bir coşkuyla kurulan Halkevleri, önemli işlevleri sonucunda halkın sevgisini kazanan kurumlar olmuştur.

Kastamonu Halkevi'nde, kuruluş yıldönümleri bütün Halkevleri'nde olduğu gibi sevinç ve coşku içinde geceli gündüzlü kutlanmıştır.

Kastamonu Gazetesine göre, Halkevlerinin kuruluşunun birinci yıldönümü kutlamalarında Kastamonu'daki tören öncesinde, radyodan Ankara'da verilen nutuklar dinlenmiştir. Daha sonra Kastamonu Halkevi'nin hazırladığı kendi tören başlamıştır.³⁷⁵ Gazeteye göre kutlama programı aşağıdaki gibi olmuştur.³⁷⁶

1-İstiklal Marşı

2-Halkevi reisi Baki Bey'in konuşması

3-Diğer halkevlerinden gelen telgrafların okunması

4- Lise musiki heyetinin çalacağı parçaları

5-Şiirler

6-Halkevi Temsil kolunun hazırladığı "Beyaz Kahraman" adlı piyesin temsil edilmesi

Yerel basına göre, Halkevleri'nin 3. yıldönümünde daha önceki kutlamalarda olduğu gibi Ankara'da ki nutuklar radyodan dinlenmiş, arkasından Halkevi'nin kendi kutlama programı yapılmıştır. Gündüz ki kutlamada Halkevi başkanı Baki Tümtürk bir konuşma yapmış, konuşmasında Kastamonu Halkevi'nin bir yıllık faaliyetlerinden bahsetmiştir. Bunun yanın da şiirler okunmuş ve müzikler söylenmiştir. Akşam ise Halkevi'nde bir toplantı yapılmış, toplantıda Doktor Seyfettin tarafından "boğucu gazlar ve korunma çareleri" hakkında konferans verilmiştir. Konferans sonrasında Temsil Şubesi tarafından bir temsil verilmiştir.³⁷⁷

³⁷⁵ Kastamonu Gazetesi, 26 Şubat 1933, s.3

³⁷⁶ Kastamonu Gazetesi, 26 Şubat 1933, s.2

³⁷⁷ Kastamonu Gazetesi, 25 Şubat 1935, s3

Halkevleri'nin yıldönümü kutlamalarından en coşkulu geçenlerden birisi 5. yıl dönümünün kutlandığı 21 Şubat 1937 yılında olmuştur. Daha önceki yıllarda olduğu gibi Halkevi süslenmiş ve kutlamanın yapılacağı yerel basında önceden halka duyurularak Halkevine davet edilmiştir.³⁷⁸

Gündüz yapılan törende, Halkevi radyosundan Ankara'daki Dâhiliye Vekili ve Parti Genel Sekreteri Bay Şükrü Kaya'nın açılış nutku dinlenmiştir. Nutuktan sonra Dil Tarih Ve Edebiyat Şube Başkanı Osman Faruk Verimer konuşmasını yapmıştır. Osman Bey konuşmasında öncelikle yeni açılan Halkevleri'nin açılışlarını gururla selamlamış ve faaliyette olan Halkevleri'nin de yeni bir yıla girişlerini kutlamıştır³⁷⁹. Osman Bey, konuşmasın da Halkevlerinin işlevi ve önemini şöyle belirtmiştir. *“Halkevleri açıldığı gündün beri Muhitin ve elemanlarını müsaadesi nispeti de gayeyi başarma ve üzerine aldıkları vazifeyi bitirmek gibi bir zafere hız alarak koşuyorlar. Halkevleri bir kalp olan bütün bir memleketin kalp hücrelerini benzerler Hücreden hücreye akan kan ayrı kuvvet, aynı tertip aynı yaratıcı kudreti vermek enerjisine hasip bir kandır. O, aktığı ve geçtiği yerleri kültür usaresiyle sulayarak, yeni bir gelişmeye kuvvet hazırlar. Kuvvet ise İstikbale bakan ve ona hakim olan yegane egemendir. İşte Halkevleri bunun için gaye de bir faaliyette bir bu gaye için yürüdükleri yolda birdir. Bu birlik bir kalp olan Türkiye'nin zaten bir lazımıdır. İşte Halkevlerinin gayesi de bu birliği şuurlu bir hale getirmektir. Onun için bu halkevlerinin gayesi Türk Milletinin İstiklali kadar geniş ve uzun vazifesi de herkesi bu şerefli istikbale hazırlamak, kültürünü yükseltmek ve ruhi gelişimini temin etmektir.”*³⁸⁰

Gece yapılan törende Temsil Şubesi tarafından Faruk Nafiz Çamlıbel'in “Akın” adlı piyesi canlandırılmıştır. Bu piyes halkın beğenisini kazanmasından dolayı daha sonra tekrar temsil edilmiştir.³⁸¹

Halkevlerinin açılışının altıncı yıl dönümünde gündüz ki tören saat 15.30'da C.H.P Genel Sekreteri Şükrü Kaya'nın Ankara'da yaptığı konuşmanın dinlenmesiyle başlanmıştır. Ardından Dil Tarih Edebiyat Şubesi başkanı Osman Faruk Verimer'in heyecanlı ve coşkulu nutku dinlenmiştir³⁸². Faruk Verimer konuşmasında Halkevleri'nin asıl manasını *“Halkevleri en geniş ve şümüllü manasıyla halkın evi ve halkın malıdır. Sınıf farkı gözetmeyen inkılâp inancıyla yanan her ferdi bu çatı altında*

³⁷⁸ BCA, 937.706.1 nolu belge, s.123

³⁷⁹ BCA, 937.706.1 nolu belge, s.123

³⁸⁰ BCA, 937.706.1 nolu belge, s.125

³⁸¹ BCA, 937.706.1 nolu belge, s.123

³⁸² BCA, 937.706.1 nolu belge, s.114

cemiyete, Türk Camiasına faydalı olması için çalışacağı biricik yuva demektir. Çünkü artık ferdin saadeti bir ferdin kendisi için çalışması değil, cemiyet için çalışmasıyla ölçülür ve buna göre mana almaktadır. Kendisini düşünen egoist bir görüş ve düşünüşün temellerini sarsan ve sarsacak olan bu müesseslerdir”³⁸³ cümleleriyle vurgulamıştır.

Gece Temsil Şubesi tarafından düzenlenen törende, yerli oyunlar oynanmış ve halk şairleri tarafından sazlar çalınmıştır. Halkevi bandosu da canlı müzikleriyle törene şenlendirmiştir.³⁸⁴

Doğru Söz Gazetesi'nin haberine göre Halkevleri'nin altıncı yıldönümü münasebetiyle Halkevi, bir halk gecesi düzenlemiştir. Bu gecede Kastamonu halk şairlerinden Ozanoğlu ve Hakkı Çavuş'un sözlü atışmaları büyük ilgi görmüştür.³⁸⁵

Halkevleri'nin 10. yıl kutlamaları için Ankara parti merkezinden Kastamonu yöresine ait halk oyunlarını ve türkülerini göstermek amacıyla, 25 kişilik bir ekip istenmiştir.³⁸⁶ Halkevi tarafından belirlenen bu ekipte, aşağıdaki kişilere ve şubelere görev verilmiştir.³⁸⁷

Güzel Sanatlar Şubesi:

Mehmet Altun

Emrullah Demirkaya

Halid Cebeci

Kemal Aydınlı

Spor Şubesi:

Hüsnü Tandoğan

Kitap Sarayı:

Nasıh Güngör

Köycülük Şubesi:

Emin Cebeci

Şükrü Uğurlu

Bu ekip Ankara'daki gösterilerinde önemli başarılar sergilemiştir. Bu muvaffakiyetlerinden dolayı CHP Genel Sekreterliğinden kendilerine kutlama telgrafı gönderilmiştir. Halkevi Reisi tarih öğretmeni Ali Güteryüz bu kutlama telgrafına verdiği

³⁸³ BCA, 937.706.1 nolu belge, s.115

³⁸⁴ BCA, 937.706.1 nolu belge, s.113

³⁸⁵ **Doğru Söz** 23 Şubat 1938 s.3

³⁸⁶ BCA, 957.706.1 nolu belge, s.90

³⁸⁷ BCA, 957.706.1 nolu belge, s.82

cevaptaki“*Bize bu memleket parçasına; sesimizin ve sazımızın büyüklerimize gösterilmesine vasıta olan partimizin yüksek şahsiyetlerine teşekkür eder onların huzurunda hürmetle eğilirim. Vatan ve Millet vazifelerinde üstüne düşün her türlü vazifeyi yapmayı and içmiş olan bizler daha pek çok yüksek emirlerinizi beklemekteyiz*”³⁸⁸ sözleriyle Halkevi çalışanlarının görevini ne kadar istek ve şevkle yaptıklarını belirtmektedir.

2.10.2. Çanakkale Zaferi Kutlamaları

18 Mart Çanakkale Zaferi ve Şehitlerini Anma etkinlikleri Kastamonu Gazetesi'nin haberine göre 1937 yılında Halkevi salonunda yapılmıştır. Bu etkinliği Kastamonu Gazetesi şu şekilde okurlarına duyurmuştur.“*18 Mart Çanakkale Zaferi Dün gece Halkevinde hareketli olarak kutlanmıştır. Halkevi salonu oldukça kalabalık olmuş ve muharebede yaralanan gazilerimiz için ön tarafta yer ayrılmıştır. Programda önce bando eşliğinde İstiklal Marşı ardından parti başkanı Avni Doğan'ın konuşması ve saygı duruşunda bulunulmuş; daha sonra Piyade Albay Komutanı Ferit İldeniz muharebeyi ayrıntılı olarak anlatmıştır. Mehmet Akif'in Çanakkale Şehitlerine şiiri bir talebe tarafından okunmuştur*”³⁸⁹

2.10.3. 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı Kutlamaları

Halkevleri ulusal sevinç günlerinin kutlanmasına büyük önem vermiştir.

1935 yılındaki 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'ndaki Halkevi'nin kutlama programı yerel basından öğrenilen bilgilere göre;³⁹⁰ bayramın birinci günü lise Jimnastik salonun da müsamere verilecektir. Yine I. günü Halkevi Temsi Şubesi gündüz 15.30 da çocuklara, gecede saat 20.00 de halka temsil verecektir. Bayramın ikinci günü Halkevinde saat 14.00 de çocuklara ve velilerine müsamereler verilecektir. Bu müsamereler üçüncü ve dördüncü gün de devam edecektir. Bayramın dördüncü günü ise Çocuk Esirgeme Kurumunca bakılan çocuklara Halkevi tarafından temsil verilecektir.

1946 yılındaki kutlamalarda da Halkevi, Sosyal Yardım Şubesi tarafında bakılan çocuklara ve büyüklere bir müsamere vermiştir. 24 Nisanda da öğleden önce büyüklere, öğleden sonrada küçüklere olmak üzere iki müsamere verilmiştir.³⁹¹

2.10.4. Toprak Bayramı Kutlamaları

Toprak Bayramı, topraksız çiftçiye toprak vermek için yapılan kanunun TBMM'den geçmesiyle olarak yurt genelinde kutlanmaya başlanmıştır.³⁹² 1945 yılında yapılan tören

³⁸⁸ BCA, 937.706.1 nolu belge, s 86

³⁸⁹ **Kastamonu Gazetesi**, 19 Mart 1937, s.2

³⁹⁰ **Kastamonu Gazetesi**, 22 Nisan 1935, s.5

³⁹¹ **Doğru Söz**, 26 Nisan 1946, s.2

saat 14. 00 de Halkevi önünde İstiklal Marşıyla başlamış, ardından Halkevi reisi ve tarım müdürü tarafından Toprak Bayramının önemini belirten iki söylev verilmiştir. Törende Gölköy Enstitüsü öğrencileri milli şarkı, türkü ve oyunlar ile halka coşkulu ve sevinçli bir bayram yaşatmışlardır.³⁹³

2.10.5. Lozan ve Montrö Boğazlar Antlaşmasının Yıldönümü Kutlamaları

Cumhuriyetimizin temel değerlerini halka aktarmayı görev bilen Halkevleri, Türkiye Cumhuriyet'tin başarı kazandığı siyasi gelişmeleri de kutlamıştır. Kastamonu Halkevi'de diğer Halkevleri'ndeki gibi 24 Temmuz 1923 yılında imzalanan Lozan Antlaşması ile 1936'da imzalanan Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nin yıldönümlerini kutlamıştır.

Kastamonulular, 1941 Yılında Lozan Antlaşması'nın yıldönümünü Halkevi'nin bahçesinde toplanıp, davullar çalarak ve milli danslar yaparak kutlamıştır. Gece kutlaması ise saat 21.00 de Halkevi'nde başlamıştır. Vali Mithat Altıok, verdiği nutukta *“Türk Milleti bu zamana kadar ne diz çökmüş, ne avuç açmıştır. Kılıncının hakkıyla kazandığı istiklalle, istiklal varlığını insanıyet medeniyetini göstermiştir. Türk Milleti Lozan ile hem istiklaline hem de istikbalini temin etmiştir”*³⁹⁴ sözleriyle Lozan Antlaşması'nın Türk Milleti açısından tarihi dönüm noktası olduğunu vurgulamıştır. Lise Edebiyat öğretmeni Cahide Başol'da heyecanlı bir söylevle Lozan Antlaşması hakkında halka bilgi vermiştir.³⁹⁵

1941 yılında Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nin yıldönümü etkinlikleri de saat 21.00 de Halkevi'nde başlanmış. Törende lise tarih öğretmeni Cengiz Bey boğazların önemiyle ilgili konuşma yapmıştır. Konuşmadan sonra halk, mahalli ve milli oyunlar oynanarak eğlenmiştir.³⁹⁶

24 Temmuz 1942 yılındaki Lozan Antlaşması'nın yıldönümü kutlamaları, Halkevi'nin coşkulu etkinliklerinden birisi olmuştur. Bu kutlama için yapılan program, Kastamonu'nun yerel gazetesi olan Doğru Söz Gazetesi'nde önceden halka duyurulmuştur. Gazetenin haberine göre; sabah saat 8.00'den itibaren her tarafın bayraklarla süslenecek, cadde ve Halkevi'nde davul ve zurnalar çalınacaktır. Gece ise Halkevi önünde davul ve zurnalar çalınmaya devam edecek, Halkevi salonun da günün anlamıyla ilgili konuşma yapacak olan lise tarih öğretmeni Adnan Ertuna'nın sesi

³⁹² **Kastamonu Gazetesi**, 16 Haziran 1945, s.1

³⁹³ **Kastamonu Gazetesi**, 20 Haziran 1945, s.1

³⁹⁴ **Doğru Söz**, 25 Temmuz 1941, s.1

³⁹⁵ **Doğru Söz**, 25 Temmuz 1941, s.1

³⁹⁶ **Doğru Söz**, 24 Temmuz 1941, s.1

dışarıya verilerek halkında duyması sağlanacaktır. Ardından Halkevi Temsil Şubesi tarafında “Himmetinoğlu” piyesi temsil edilecektir.³⁹⁷

1949 yılında da Lozan Antlaşması ve Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nin yıl dönümleri beraber kutlanmıştır. Büyük bir coşkuyla yapılan kutlamada lise tarih ve coğrafya öğretmeni Ömer Kemal, günün önemini belirten bir konuşmayla zaferin nasıl zorluklarla kazanıldığı hakkında halka bilgilendirmiştir.³⁹⁸

2.10.6. 23 Ağustos Atatürk (Gazi) Günü Kutlaması

Gazi Mustafa Kemal Atatürk 23 Ağustos 1925 yılında Kastamonu'yu şerefliendirerek şapkayı ilk defa burada tanıtmıştır. Kastamonu halkı Ata'sına Kurtuluş Savaşındaki bağlılığını göstererek, bu yeniliği sahip çıkmıştır. Kastamonu halkının, Gazi'ye bağlılığı daha sonraları da devam etmiştir. Kastamonu Halkevi'de bu şerefli günü “Gazi Günü” olarak her yıl kutlanmıştır. Kastamonulular, Gazi Günü'nü her yıl 23 Ağustos 1925 yılını yeniden yaşar gibi, o günün özlemi içinde kutlamışlardır.

1934 yılındaki kutlamalara Halkevi'nin bandosunun çaldığı İstiklal Marşı ile başlanmış ve hep beraber Cumhuriyetin 10. Yıl Marşı söylenmiştir. Halkevi başkanı Baki Tümtürk tarafından bir nutuk verilmiş ve Gazi adına yazılmış bir şiir okunmuştur. Gündüz ki tören, Halkevi bisiklet ve süvari kolu tarafından hazırlanan resmi geçitle sona ermiştir. Gece ise geç vakitlere kadar eğlenceler yapılmış ve müsamereler verilmiştir.³⁹⁹ Yine bu günün şerefine ertesi gün Gazi Stadında kadın erkek binlerce kişinin huzurunda, Halkevi Spor Şubesi tarafından tertip edilmiş olan, muhtelif spor eğlenceleri yapılmıştır. Halk, özellikle yüzme müsabakasını derin bir alaka ile takip etmiş, çocuk bahçesi kısmında da çocuklar oyuncaklar arasında neşeli bir gün geçirmiştir.⁴⁰⁰

Yerel basına göre;1936 yılındaki kutlamalar Atatürk'ün şehre ayak bastığı saat olan 17.00'da başlamıştır. Ancak saat on ikiden itibaren halk kutlamanın yapılacağı Gazi Stadına gelmeye başlamıştır. Tören İstiklal Marşı ile başlamış ve Doktor Fazıl Berki Tümtürk, Atatürk'ün Kastamonu'ya şeref edişinin büyük yıldönümünü anlatan bir nutuk vermiştir. Çok beğenilen nutuktan sonra hep beraber 10.Yıl Marşı söylenmiştir. Burada bulunan kalabalık hak kitlesi ile Atatürk'ün anıtına gidilmiş, orada da Mümtaz Yalman, Kastamonu'nun Atatürk'e olan bağlılığını heyecanlı bir konuşmayla ifade etmiştir. Gece Halkevi'nin iştirakiyle bir fener alayı düzenlenmiştir. Halkevi'nde ayrıca

³⁹⁷ **Doğru Söz**, 21 Temmuz 1942, s.1

³⁹⁸ **Doğru Söz**, 26Temmuz 1949, s.1

³⁹⁹ **Kastamonu Gazetesi**, 27 Ağustos 1934, s.1

⁴⁰⁰ *Ayın Tarihi*, Eylül;1934, sayı:9, s.81

bu gecenin adına bir müsamere verilmiş, halk msamereden sonrada milli oyunlar oynayarak eğlenmiştir.⁴⁰¹

1946 yılındaki Gazi Günü kutlamaları yerel gazetenin haberine göre; Halkevi'nde aşağıdaki programa uygun olarak kutlanacağı duyurulmuştur.⁴⁰²

1-Saat 17.00de Halkevi önünde merasime başlanacak

2-Sporcu ve mektepliler Ebedi şef'in misafir kaldıkları evin önünde toplanacak ve Gazi'nin şehrimize geldiği saat de, bu günün hatırasını taşıyan bir bayrakla Halkevine gelecekler.

3-Saat 18'30 da bu hatıra bayrak valiye verilecek

4-İstiklal Marşı

5- Valinin Hitabeti

6-Bir şiir

7-Cahide Başol'un Ebedi şef Hakkındaki Hitabeti

8-Bir şiir

9-Belediye Reisi Cemal Bey, Ebedi şef'in Kastamonu da yaptığı inkılâp hakkında bilgi verecek.

10-Bir şiir

Saat 21'30 kadar Halkevi bahçesinde saz ve bando eşliğinde milli oyunlar oynanacak sonrasında

1-"Atatürk Nasıl Gelmişti" ile ilgili röportaj

2- Atatürk'ün inkılâp nutkundan parçalar

3- Kastamonular namına Almanca Muallimi Cemal Bey tarafından o zaman söylenen nutuklar

4- Gençlerin hisleri

Saat 10.30'dan sonra fener alayı düzenlenecektir.

Yapılan etkinlikte konuşan Cahide Başol, Ata'nın Kastamonu'ya gelişini yaşamış olmanın heyecanıyla, O'nun Kastamonu'da gezdiği yerleri o zamanın heyecanı içinde anlatmıştır. Cahide Başol "*Güzel Kastamonu sen günlerce Atatürk' bağrında taşıma zevkini tattın. şapka, Kıyafet inkılâplarını, tekke ve tarikatların ilgasını hazırlayan bu seyahatin hatırasıyla ne kadar oğnsen azdır. Zaten bütün Türkiye'nin ve Türklerin*

⁴⁰¹ **Kastamonu Gazetesi**, 25 Ağustos 1936, s.3

⁴⁰² **Doğru Söz**, 22 Ağustos 1941, s.1

*O'nun hatırasıyla iftihar etmeleri en büyük hakları değil midir*⁴⁰³ gibi çok heyecan verici cümlelerle sözlerini tamamlamıştır.

2.10.7. 30 Ağustos Zafer ve Tayyare Bayramı

30 Ağustos Zafer Bayramı, Tayyare Bayramıyla beraber kutlanmıştır. 30 Ağustos Zafer ve Tayyare Bayramı kutlamalarında gündüz askeri bir kutlama yapılmıştır. Halkevi, özellikle akşam programlarındaki müsamereler, nutuklar, şiirler ve eğlencelerle kutlamalara farklı bir heyecan katmıştır.

1933 yılında Halkevi, 30 Ağustos Zafer ve Tayyare Bayramı gecesi bir müsamere vererek kutlamalara katılmıştır.⁴⁰⁴ Yurdun ve Türklüğün kurtuluşu olan bu bayrama, bütün Kastamonulular en içten duygularıyla katılarak, bugünlere ulaştıran büyüklerimize ve Gazi'ye olan sevgi ve saygılarını bir kez daha sunmuşlardır.

1935 yılındaki Kastamonu'daki Tayyare Bayramı kutlamaları, ulus gazetesinde yer almıştır. Gazetenin haberine göre bu bayram Kastamonu da parlak bir törenle kutlanmış, akşam müsamereler verilmiştir. Ertesi gün ise Tayyare Kurumu için Gazi stadında pehlivan güreşleri ve spor şenlikleri yapılmıştır.⁴⁰⁵

1941 yılında da gündüz askeri kutlama töreninden sonra gece saat 21.30'da Halkevi'nde lise tarih öğretmeni Ali Oğuz tarafından 30 Ağustos Zafer'i hakkında konuşma yapılmış, ardından şiirler okunan kutlama, milli oyun ve rakslarla devam etmiştir.⁴⁰⁶

1942 yılında Halkevi'nin duyurduğu kutlama programına göre; sabah saatlerinden itibaren Halkevi Türk bayrakları ile donatılacak ve davullar çalınmaya başlayacaktır. Askeri kutlamadan sonra saat 15.00'da Halkevi salonunda Gazi Terbiye Enstitüsü'nün son sınıf talebesi Niyazi Aksoylu ile Halkevinin ortaklaşa düzenlediği sergi gezilecektir. Akşam ise Halkevi önünde milli oyunlar oynanarak halk eğlenecektir.⁴⁰⁷ Yerel basından duyurulan bu kutlama, hava yağmurlu olmasına rağmen heyecanlı ve coşkulu bir halk tarafından kutlanmıştır.⁴⁰⁸

⁴⁰³ **Doğru Söz**, 25 Ağustos 1941, s.2-3

⁴⁰⁴ **Kastamonu Gazetesi**, 31 Ağustos 1933, s.1

⁴⁰⁵ **Ulus**, 1 Eylül 1935, s.3

⁴⁰⁶ **Doğru Söz**, 2 Eylül 1941, s.1

⁴⁰⁷ **Doğru Söz**, 28 Ağustos 1942, s.1

⁴⁰⁸ **Doğru Söz**, 1 Eylül 1942, s.1

2.10.8. Dil Bayramı

Türk Dilini özleştirmek için başlatılan dil savaşı, ilk olarak 26 Eylül 1932 yılında “Dil Kurultayı”nın toplanmasıyla başlamıştır. Dil Bayramı olarak ilk kez kutlamalara da 1932 yılında başlanmıştır. Ulusal değerlere ve halkın bu konuda eğitimini önemli ilke edinen Halkevleri, bu kutlamalarda da aktif olarak yer almıştır.

Kastamonu Gazetesi'nin haberine göre; Dil Bayramı, Kastamonu Halkevi tarafından ilk kez 1934 yılında kutlanmıştır. Halkevi'nin Güzel Sanatlar Şubesi de hazırlanmış olduğu ilk resim sergisini, böyle milli bir güne denk getirerek, kalplerde silinmez bir hatıra bırakmıştır. Gecesinde ise önce büyük ilim adamlarının nutukları radyodan dinlenmiş ve sonrasında lise muallimlerinden Faruk Bey'in vermiş olduğu Dil Savaşı ve inkılâbı hakkındaki konferansı, Kastamonu halkının üzerinde çok derin etkiler bırakmıştır.⁴⁰⁹

1936 yılında açılan ve dört gün süren Dil Kurultayı münasebetiyle Kastamonu'da etkinlikler düzenlenmiştir. Buna göre; kurultayın açıldığı gün radyolardan açılış nutku dinlenmiş ve gecesi Halkevi'nde tarih öğretmeni Talat Mümtaz Yalman tarafından “Dil Devrimi” ve “Güneş-Dil Teorisi” hakkında konferans verilmiştir. İkinci günün gecesi ise Halkevi'nde İl Daimi Encümen üyesi Hacer Dicle tarafından aynı mevzu üzerine konferans verilmiştir. Talebelerin dil ile ilgili şiirler okumasıyla kutlamalara son verilmiştir.⁴¹⁰

1942 yılındaki Dil bayramı kutlamalarını da Doğru Söz gazetesi “*Dil Bayramı Şehrimiz de Halkevi salonunda Kutlandı*” başlığı ile verilmiştir. Buna göre, *Tören İstiklal Marşıyla başlamış ve Maarif Müdürü B.Kadri Güney “Dilimizin kökü ve diğer dillerle münasebeti”* hakkında bir konuşma yapmıştır. Maarif Müdürü konuşmasında birçok dil bilgininin Türk Dili hakkındaki görüş ve düşüncelerini anlatmıştır.⁴¹¹ Halkevinin Dil Bayramı kutlamaları daha sonraki yıllarda da devam etmiştir.

2.10.9. 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı

Yerel basından tespit edilen programa göre, Cumhuriyetimizin 10.yıldönümünün 1. günü hükümet önündeki Cumhuriyet Meydanında merasim yapılmıştır. Merasime saat 10'da başlanmıştır. Bütün okullar, askeri kıtalar, polis ve jandarma, esnaf ile kadın ve erkeklerden oluşan halk tören alanına toplanmıştır. Şehir halkından başka kadın ve

⁴⁰⁹ **Kastamonu Gazetesi**, 27 Eylül 1934, s.2

⁴¹⁰ BCA,1168.104.2 nolu belge, s.2

⁴¹¹ **Doğru Söz**, 30 Eylül 1941, s.1

erkek olmak üzere binlerce köylü kutlama törenine gelmiştir. Cumhuriyet Meydanında kutlamalar için toplanan halkın sayısı on bini geçmiştir.⁴¹²

Gazeteye göre; merasime başlamadan evvel şehrin muhtelif yerlerine konulan radyodan Ankara'dan Mustafa Kemal'in nutukları dinlenmiştir. Ankara'daki merasimin dinlenmesinden sonra şehirdeki kutlama başlamıştır. Merasimde önce bütün halkın katılımıyla İstiklal Marşı söylenmiştir. İstiklal Marşının ardından Halkevi Reisi Baki Bey tarafından bir nutuk verilmiştir. Bunu takiben lise talebesi tarafından bir günün anlamıyla ilgili bir konuşma yapılmış ve tören geçit resmiyle son bulmuştur. Törenin son bulmasıyla halk, çarşıda ve semtlerde milli marşlar söyleyerek eğlenmişlerdir.⁴¹³ Gece ise herkes Cumhuriyet Meydanında toplanarak, Ankara Radyosu'ndan Cumhuriyetin nasıl ilan edildiğine bildiren bir konferans dinlenmiştir. Konferanstan sonra fener alayı düzenlenmiştir.⁴¹⁴

Bayramın 2. günü gündüz açılış merasimleri yapılmış, öğleyin Vilayet Kutlama Komitesi tarafından köylülere ve yoksullara Cumhuriyet Meydanında ziyafet verilmiştir. Gece ise saat 21.00'de belediye binasında çok neşeli geçen bir balo verilmiştir.⁴¹⁵

Bayramın 3. günü saat 10.00'da Cumhuriyet Meydanında binlerce halkın ve öğrencilerin katılımıyla birlik, beraberlik ve bütünlüğü ifade edecek bir toprak alma merasimi yapılmıştır. Merasimde önce İstiklal Marşı söylemiş ardından Talat Mümtaz tarafından bir konuşma yapılmıştır. Konferanstan sonra meydandan alınan topraklar, bir kutuya konularak Ankara'ya gönderilmek üzere Cumhuriyet Halk Fırkasında saklanmıştır.⁴¹⁶

Halkevi Spor Şubesi, bayramın üçüncü günü hazırlamış olduğu spor hareketleri, cirit ve güreşlerden oluşan etkinliklerini sergilemiştir. Bayram boyunca okullarda sergiler açılmıştır. Bunlardan başka Nasrullah Meydanına konulan halk kürsüsünde, birçok konuşmacı tarafından halka, Cumhuriyetin feyizli işleri güzel bir dille anlatılmıştır. Kaza ve köylerde de Cumhuriyetin 10. uncu yılı üç gün boyunca canlı etkinliklerle kutlanmıştır.⁴¹⁷

⁴¹² **Kastamonu gazetesi**, 2-2. Teşrin 1933, s.3

⁴¹³ **Kastamonu gazetesi**, 2-2. Teşrin 1933, s.3

⁴¹⁴ **Kastamonu Gazetesi**, 2-2. Teşrin 1933, s.3

⁴¹⁵ **Kastamonu Gazetesi**, 2-2. Teşrin 1933, s.3

⁴¹⁶ **Kastamonu Gazetesi**, 2-2. Teşrin 1933, s.3

⁴¹⁷ **Kastamonu Gazetesi**, 2-2. Teşrin 1933, s.3

Kastamonu yerel basınından elde ettiğimiz bilgilere göre; Cumhuriyetin 18. yıldönümü aşağıdaki kutlama programı dâhilinde yapılmıştır.⁴¹⁸

Süsleme ve donatma:

- 1- Bayram gününden önce evler ve binalar süslerle donatılacak ve süslemede inkılâbımızın veciz sözlerini taşıyan levhalarla kullanılacak ve bayramın başladığı, 28 Ekim öğleden sonra kaleden atılan topla ilan edilecek.
 - 2- Muayyen yerlere tanklar yapılacaktır
 - 3- Gece daireler ve milli müesseseler önünde havai fişekler atılacaktır
29. birinci Teşrin sabahı yapılan tören:

- 1- Devlet adına hükümet konağında yapılan tören saat 9: 15 de başlamıştır.
- 2-Topun atılmasıyla Halkevi bandosu çalınmıştır.
- 3-Parti, Halkevi ve okullar adına birer tane söylev verilmiştir.
- 4- Öğleden sonra belediye ve Halkevi bahçesinde eğlenceler yapılmıştır. Ayrıca akşamında Halkevi tarafından balo verilmiştir. Bu baloya vali Nihat Altıok'da katılmıştır.

Bayramın üçüncü gününde Halkevi'nde ve okullarda eğlenceler devam etmiştir.

Cumhuriyetimizin 19. yılı kutlamaları ile ilgili bilgileri yine yerel basından öğreniyoruz, Buna göre;⁴¹⁹

28. Teşrin Programı

- 1-Birçok yere tanklar kurulacak ve tanklar bayrak ve ışıklarla süslenecektir.
- 2-Bütün binalar bayraklarla süslenecektir.
- 3- Gece meydanda davullar çalınacak, yerli ve yabancı oyunlar oynanacak, havai fişekler atılacak bu günün önemiyle ilgili söylevler verilecektir.

29. Teşrin Programı.

- 1- Bütün dükkânlar kapatılacaktır
- 2-Katılacak kurum ve kuruluşlar Cumhuriyet Meydanının da toplanacaktır
- 3-Kutlama saat 10 00 da Halkevi Bandosunun İstiklal Marşını çalmasıyla başlayacaktır.
- 4-Vali ve Askeri yetkili halkın bayramını kutlayacaktır
- 5-Geçit resmi yapılarak tören sona erecektir.

⁴¹⁸ Doğru söz, 28 ilk Teşrin 1941, s.6

⁴¹⁹ Kastamonu Gazetesi, 28 ilk Teşrin 1942, s.4-5

6-Halkevi önün de konuşmacılar, daha önceki kutlamalarda olduğu gibi günün önemini anlatan konferanslar verecektir. Akşamında Halkevi tarafından balo verilecek fener alayı düzenleyecektir.

30.Teşrin:

1- Hava müsait olursa saat 15 de spor hareketleri yapılacaktır

2-Vilayetin güvenliği emniyet ve jandarma tarafından sağlanacaktır.

2.10.10. Ulusal Ekonomi Ve Biriktirme Kurumu Haftası:

1934 yılında kutlanmaya başlanan Ulusal Ekonomi ve Biriktirme Haftası içinde Kastamonu Halkevi etkinlikler yapmıştır. Bu hafta içinde Halkevi'nde Temsil Şubesi tarafından bir müsamere verilmiştir. Hafta boyunca ilkokullar ve sanat okulları Halkevi'nde müsamere vermişlerdir. Ayrıca bu hafta boyunca Halkevi'nde ulusal ekonomi hakkında konferanslar verilerek Ankara'daki konuşmalar dinlenmiştir.⁴²⁰ 1935 yılında beşinci Ekonomi ve Biriktirme haftası da için Halkevi'nde müsamereler ve temsiller verilerek kutlanmıştır.⁴²¹

⁴²⁰ **Kastamonu Gazetesi**, 10 ilk Kanun 1934, s.3

⁴²¹ *Ayin Tarihi*, İkinci Kanun;1935, sayı:13, s.5

2.11 KASTAMONU HALKEVİ'NİN KAPATILMASI

Kastamonu Halkevi, kendi yöresinin birçok tarihi ve kültürel değerlerini ortaya çıkararak, bunların gelişmesinde ve bütün memlekete mal olmasında etkili olmuştur. Nitekim DP'nin iktidara gelmesiyle, diğer Halkevleri gibi Kastamonu Halkevi için de zor günler başlayacaktır. Ulusal sevinçlerin yükseldiği bu evde, artık yok edilişin burukluğu görülmeye başlayacaktır.

Kastamonu Halkevi, kendisine yöneltilen eleştiriler sonucunda, maddi olarak sıkıntıya girmiştir. Halkevi, kendi çabalarıyla bu sıkıntıyı yenmek için, Halkevi'nin salonundaki sinema makinesinde paralı film göstermeye başlamıştır. Bunun yanında dışarıdan gelen tiyatro heyetlerinden, %25 hisse almak kaydıyla, maddi olumsuzlukları yenmeye çalışmıştır. Kastamonu Halkevi'nin idari heyetinin tamamı öğretmenlerden oluşmasından dolayı hepsi 1951 yılında istifa etmiştir.⁴²² Çok partili hayata geçilmesiyle, başka bir partinin iktidara gelme olasılığı olmasından dolayı, Halkevi etkinliklerine, özellikle memurların katılımı azalmaya başlamıştır.

Kastamonu Halkevi bütün bu olumsuz gelişmeler sonucunda 22 Ağustos 1951 yılında mühürlenmiş ve sinema faaliyetine son verilmiştir. Halkevinin kapatıldığını, yerel gazete: "*Bugün Halkevi mühürlenmiş ve sinema da faaliyetini tatil etmiştir*" haberiyle halka duyurmuştur.⁴²³ Halkevinin mühürlendiği dönem de Halkevi başkanı olarak, tüccar Şerafettin Sabir'in yer almaktaydı.⁴²⁴

⁴²² BCA,837.309.1 nolu belge, s.6

⁴²³ **Doğru Söz**, 22 Ağustos 1951, s.1

⁴²⁴ BCA, 837.309.1 nolu belge, s.6

3. BÖLÜM

KASTAMONU'DA FAALİYETTE BULUNAN DİĞER HALKEVLERİ

3.1. İNEBOLU HALKEVİ

Kastamonu'nun doğal güzellik bakımında en şirin ilçelerinden olan İnebolu, bu özellikleriyle turizm açısından da gelişmiştir. İnebolu Halkevi, Kastamonu'nun kazalarında ilk önce açılan Halkevi olması ve faaliyet bakımından diğer Halkevleri'nden daha aktif çalışması yönüyle dikkat çekmektedir.

İnebolu Halkevi, 24 Şubat 1933 yılında Halkevleri'nin birinci kuruluş yıldönümünde açılan Halkevleri arasında yer almaktadır. İnebolu Halkevi, sahil kenarında kasabanın iyi bir yerinde, Türk Ocağı'ndan kalma büyük ve güzel bir binada faaliyete başlamıştır. Halkevi salonu sahneli ve 200 kişiyi alabilecek büyüklüktedir. Bu binada Hilal-i Ahmer ve Himaye-i Etfak cemiyetlerinin de şubeleri yer almaktadır. Binanın bazı daireleri kiraya verilerek gelir elde edilmektedir.⁴²⁵

Kastamonu'nun yerel gazetesi Halkevi'nin açılış merasiminin şehir bandosu eşliğinde, kalabalık bir halk katılımıyla gerçekleştiğini belirtmektedir. Gazeteye göre; törende öncelikle Ankara'daki konuşma dinlenmiş, ardından konuşmalar yapıp; şiirler okunarak açılış neşeli bir şekilde gerçekleşmiştir.⁴²⁶

3.1.1. Teşkilat Yapısı ve Faaliyetleri

İnebolu Halkevi'nin 1933 yılında Güzel Sanatlar, Temsil, Spor, İhtimai Yardım, Halk dersleri ve Kursları, Kitap ve Neşriyat, Köycülük olmak üzere toplam yedi şubesi ile faaliyette bulunmaktadır. Daha sonrasında Dil Tarih Edebiyat şubesi açılmış Müze şubesi ise Halkevinin açılmayan Şubelerinden birisidir.⁴²⁷ Halkevi'nin 1933 yılı şube idari dağılımı aşağıdaki gibidir.⁴²⁸

Halkevi reisi Mustafa Rahmi (Tüccar)

Güzel Sanatlar

Reis: Recep Bey(işçi)

Azalar: Sabri Bey(tüccar), Cemal bey

Temsil Şubesi:

Reis: Şükrü Bey (mahkeme zabıt kâtibi)

⁴²⁵ BCA,1005.879.1 nolu belge, s.47

⁴²⁶ **Kastamonu Gazetesi**, 26 Şubat 1933, s.1

⁴²⁷ BCA,1005.879.1 nolu belge, s.48

⁴²⁸ BCA,1005.879.1 nolu belge, s.48

Azalar: Selahattin Bey (acente kâtibi), Cemal bey (maliye memuru)

Spor Şubesi:

Reis: münhaldır.

Aza: Şevket Bey(maliye müdür)

İçtimai Yardım Şubesi:

Reis: Rıfat Bey (jandarma Yüzbaşı)

Azalar: Sabri Bey (eczaneci), Münhaldır.

Halk dersaneleri ve Kursları:

Reis: Mehmet Bey (muallim)

Azalar: Hasan Bey (muallim), Lütfi bey (müfettiş)

Kitap ve Neşriyat:

Reis: Fehmi Bey(Muallim)

Azalar: Mustafa Bey, Ahmet Bey

Köycüler Şubesi:

Reis: Cemal Bey (Ceza Hâkimi)

Azalar: Burhan Bey (icra memuru), Ahmet Bey (noter memuru)

1935 yılında Halkevi'nin şube komite üye olarak yer alan kişiler şunlardır:⁴²⁹

Dil Tarih Edebiyat Şubesi:

Reis: Ragıp Durusu (Hukuk Hakimi),

Mümessil: Hilmi Evyapan (doktor),

Aza: Kemal Bey

Güzel Sanatlar:

Reis: Recep Durusu (manifaturacı),

Mümessil: M.Gürsoy (Fener memuru),

Aza: Hamit Kutay (karantina memuru)

Temsil Şubesi:

Reis: Selahattin Bey (Deniz yolları İnebolu Acentesi),

Aza: Yusuf Bey (karantina gardiyanı)

Spor Şubesi:

Reis: Rıza Dinçer (jandarma Komutanı),

Mümessil: M.Ergüven (manifaturacı tüccarı),

Aza: Ş.Gürel (Maliye memuru)

⁴²⁹ BCA, 972.761.2, s.8-9

İçtimai Yardım Şubesi:

Reis. R.Altunezen,

Mümessil: Sabri Talı (eczacı),

Aza: Hamdi Çolakoğlu (tüccar)

Halk Dershaneleri ve Kurslar:

Reis: Hasan Bey (Maarif Memuru),

Mümessil: Saadettin Paksoy (muallim),

Aza: Mehmet (muallim)

Kütüphane ve Yayın:

Reis: Ahmet Erdoğan (gümrük Muayene memuru),

Mümessil: N. Yücebıyık,

Aza: Ferdane (mualli)

Köycüler Şubesi:

Reis ve Mümessil: Cemil Bey (Ceza Hâkimi)

Azalar: Hilmi Bey (noter), Orhan Bey (ziraat memuru)

Tablo 3. 1: İnebolu halkevinin 1933 yılındaki üyelerinin mesleki dağılımı şöyledir.

Meslekler	Sayısı
Esnaf ve zanaatkâr	57
Memur	44
Muallim	20
Tüccar	11
Amele ve İşçi	3
Doktor	2

Kaynak: BCA,1005.879.1 nolu belge, s.48

Halkevi'nin kapatıldığı tarih olan 1951 yılında İnebolu Halkevi başkanı Selahattin Tümer (tüccar), Dil Edebiyat ve Tarih başkanı Muammer Balta (öğretmen), Temsil şubesi başkanı Şükrü Yaşar (Tahrirat Kâtibi), Sosyal Yardım Şube başkanı Mustafa Karadeniz (Kırtasiyeci), Spor Şubesi başkanı Hüseyin Gümüş (Komisyoncu), Kütüphane ve Yayın şube başkanı Ahmet Uzun (Manifaturacı), Dershane ve Kurslar

Şube başkanı Mehmet Fergan (öğretmen), Köycülük Şubesi başkanı Mehmet Ormanlı (Esnaf) olarak yer almaktadır.⁴³⁰

İnebolu Halkevi, 1933 yılında Halkevi Talimatnamesinin kendilerine ulaşmamasından ve muallimlerin ilgisizliğinden dolayı fazla faal olamamıştır. Sonraki yıllarda çalışmalarını ilerleterek, Kastamonu’da kurulan Halkevleri içinde en aktif çalışanlarından birisi olarak halkın ilgi ve alakasını toplamaya başarmıştır.⁴³¹

Halkevi’nin Güzel Sanatlar Şubesindeki azaların hepsi musikiye heveskâr kişiler olmasından dolayı musiki çalışmaları daha faal olmuştur. Türk Ocağının bando aletlerinin noksanları giderilerek 16 kişilik bir bando oluşturulmuştur. Bandodan başka ud, keman, kanun ve ince saz heyeti bulunmaktadır. Bir keman ve iki piyano bulunmasına rağmen bunları çalan olmadığından sadece öğrenilmiştir. Şube musiki severler için bir tane de kurs açmış, bu kursa hepsi erkek olmak üzere 23 talebe katılmıştır.⁴³²

Güzel Sanatlar Şubesi, 1933 yılında Halkevi’nin açıldığı gün alaturka, daha sonra da alafranga olmak üzere iki konser vermişti. Bu yıl içerisinde Şube’nin birisi kadın olmak üzere 25 üyesi yer almaktadır.⁴³³

Güzel sanatlar Şubesi, Halkevi’nin en faal çalışan şubesidir. Şube başkanı ortaokul resim öğretmeni Lütüfî Aytacıoğlu tarafından, 1945 yılında amatör resim ve heykel kursu açılmıştır. Lütüfî Bey özellikle yağlı boya, suluboya resimleri ile tablo ve heykel üzerinde oldukça değerli bir sanatçı olup; eserleri Halkevi salonunda da sergilenmiştir.⁴³⁴

1933 yılında şubenin birisi kadın olmak üzere 16 üyesi bulunmaktadır. Şubenin kadın üyesinin az olmasından dolayı bazı temsillerin verilmesinde zorluklar yaşanmıştır.⁴³⁵

Halkevi’nin ilk açılan şubelerinden olan Temsil Şubesi, 1933 yılındaki 23 Nisan bayramında “Cehennem” adlı bir temsil vermiştir.⁴³⁶

Dil Tarih Edebiyat Şubesi, Halkevi’nin ilk açıldığı zaman faaliyette bulunamamış daha sonra 1934 yıllarında faaliyette geçmiştir.⁴³⁷

⁴³⁰ BCA, 837.309.1, s.38

⁴³¹ BCA, 1005.879.1 nolu belge, s.48

⁴³² BCA, 1005.879.1 nolu belge, s.51

⁴³³ BCA, 1005.879.1 nolu belge, s.48

⁴³⁴ **Doğru Söz** 19 Haziran 1945, s.1

⁴³⁵ BCA, 1005.879.1 nolu belge, s.51

⁴³⁶ BCA, 1005.879.1 nolu belge, s.51

⁴³⁷ BCA, 1005.879.1 nolu belge, s.51

İnebolu Halkevinin Köycülük Şubesinin çalışmaları, Ulus Gazetesinde “ İnebolu Halkevinin Köy Geceleri ve Köy Gezileri” başlığıyla okuyucularına duyurmuştur. Haberin devamında ise “*Halkevi bilhassa köycülük işlerine önem vermektedir. Bu sene köylerin muhtarları ve mümesilleri Halkevi'ne davet edilmiş, Halkevi tarafından köylülere faydalı konferanslar ve müsamereler verilemiştir. Halkevi'nin köy gezileri bilhassa köyün ve köylünün yeni rejimi anlamasında çok mühim bir yer almakta, köylü şehirli arasındaki mesafeyi gittikçe kısaltmaktadır*” şeklinde İnebolu Halkevi çalışmalarından övgüyle söz ermiştir.⁴³⁸

Resim 6:İnebolu Halkevinde Abdülhak Hamit'in yıldönümünde (21-4-1937)

Kaynak BCA,978.793.1 nolu belge

Spor Şubesi, bir spor sahası olmamasından dolayı pek faaliyet gösterememiştir.⁴³⁹

İçtimai Yardım Şubesi, maddi sıkıntılardan dolayı pek faaliyette bulunamamış.⁴⁴⁰ Şube,1934 yılında kimsesiz talebelere birer gün ara ile günde 75 talebeye sıcak yemek dağıtmaya başlamıştır.⁴⁴¹ Çocuklar, kendilerine yapılan bu güzel davranıştan dolayı Halkevi yöneticilerini teşekkür etmişlerdir. Halkevinin bu çalışmaları halkın Halkevi'ne karşı güzel duygular kazanmasını sağlamıştır.⁴⁴²

⁴³⁸ **Ulus**,25 Ocak 1938, s.6

⁴³⁹ BCA,1005.879.1 nolu belge, s.51

⁴⁴⁰ BCA,1005.879.1 nolu belge, s.51

⁴⁴¹ **Kastamonu Gazetesi**,10 ilk kanun 1934,s.3

⁴⁴² *Ayin Tarihi*,2.Kanun 1935;Ankara, sayı:13,s.9

Resim 7:İnebolu Halkevi tarafından himaye edilen çocuklar

Kaynak: **Cumhuriyet**,30 ikinci Kanun 1935,s.4

Halk Dershaneleri Şubesi, iki nahiyeye ve bir köy olmak üzere üç köyde okuma salonu açarak, köylünün okuma ihtiyacını gidermiştir.⁴⁴³

Halkevi'nin Türk Ocağı'ndan kalma bir kütüphanesi vardır.1933 yılında İnebolu Hukuk Hâkimi Ragıp Bey de 436 adet kitabını Halkevi kütüphanesine hediye etmiştir. Bu kitaplarla beraber Halkevi'nin kitap sayısı 1000' ne yükselmiştir.⁴⁴⁴ 1949'da bu sayı 4000 olmuştur.⁴⁴⁵ Bu sayı Halkevi'nin kapatıldığı tarih olan 1951 yılına kadar 5292'ye yükselmiştir. Halkevi'nin kitaplığında tarih ve sanat bakımından değerli el yazma eserler yer almamaktadır. Halkevi herhangi broşür veya kitap yayınlamamıştır.⁴⁴⁶ Bu kitaplar, Halkevi'nin kütüphane ve okuma odası olarak itihaz edilmiş bir odasında, muntazam camlı dolaplarda muhafaza edilmiştir. Okuma odası için Hâkimiyeti Milliye, Cumhuriyet, Akşam ve Akbaba gazeteleriyle Ülkü ve Kadro mecmuaları bulundurulmuştur.⁴⁴⁷ Özellikle ulusal gazete ve yayınların köylere kadar ulaşması köylünün aydınlanmasında önemli araç olmuştur.

İnebolu Halkevi, 1934 yılında 25 kişilik bir heyetle Çanakkale şehitliklerine ziyarette bulunmuşlardır. Bu heyet, 8 Temmuz 1934'de Çanakkale'ye gelerek üç gün burada kalmışlardır. Heyet burada sırasıyla Hamidiye ve Dardanos Tabyaları ile Truva,

⁴⁴³ **Kastamonu Gazetesi**, 18 Şubat 1934, s.2

⁴⁴⁴ BCA,1005.879.1 nolu belge, s.52

⁴⁴⁵ **Doğru Söz** 24 Haziran 1949, s.1

⁴⁴⁶ BCA,837.309.1, s.37

⁴⁴⁷ BCA,1005.879.1 nolu belge, s.52

Seddülbahir'i gezmişlerdir. Bu heyet, daha sonra İstanbul'u gezerek 27 Temmuzda İnebolu'ya dönmüşlerdir. Bu geziye katılan heyet reisi tarafından Mustafa Kemal'e telgraf çekilmiştir. Mustafa Kemal telgrafa verdiği yanıtta "*Asil ruhunuza yüksek heyecanınızı gösteren telgrafınızı memnun oldum. Hepinizi teşekkür ederim*" demek suretiyle iltifatta bulunmuştur.⁴⁴⁸

1935 yılında İnebolu Halkevi bir kış programı hazırlamıştır. Programa göre; Temsil Şubesi; yeni birkaç piyes hazırlamaya, Sosyal Yardım Şubesi; yoksul çocuklar için kitap, elbise, kundura teminiyle uğraşma, Güzel Sanatların musiki kolu da bandonun yanına, ilave olarak bir caz takımı satın almaya karar vermiştir. Bundan başka hafta da üç gün halka sinema gösterilmesine, Tarih ve Edebiyat Şubesi tarafından öz dilimiz ve soyadları hakkında konferanslar verilmesine kararlaştırılmıştır.⁴⁴⁹

3.2.TOSYA HALKEVİ

Tosya, Kastamonu'nun iç kesiminin de denizden uzak bulunun kazalarından birisi olmasına rağmen kalabalık bir nüfusa sahiptir.

Tosya Halkevi, İnebolu Halkevi'nden sonra 1937 yılında açılmıştır. Halkevi'nin kendine ait bir binası bulunmamaktadır. Belediye tarafından tahsis edilmiş, bir bina olması Tosya Halkevi'nin faal olarak faaliyet gösterememesinde etkili olmuştur.⁴⁵⁰

Tosya Halkevi, açıldığı yıl olan 1937 tarihinde bir aylık gezi hazırlamış; bu gezinin 10 Temmuzda Tosya'dan başlayıp Çankırı, Ankara, Kütahya, Afyon, Uşak, İzmir Bergama, Çanakkale, Bursa, Yalova, İstanbul ve Edirne gezildikten sonra İnebolu yolundan dönülmesi planlanmıştır. Bu gezi planı yerel basın ile halka duyurulmuştur.⁴⁵¹

Beş şube ile faaliyet gösteren Tosya Halkevi'nin başkanı 1939 yılında Ziraat Bankası müdürü Kadir Uslu'dur. Halkevi İdare Heyeti'ni temsil edenlerin çoğunluğu ilkokul öğretmenleridir. Bunlar vazifeleri dışındaki zamanlarını Halkevi çalışmaları için ayırmışlardır. Ancak Halkevi, bina durumu ve maddi sıkıntılardan dolayı beklenen yararı tam olarak verememiştir. Ama halkın Halkevine karşı ilgi ve alakasını yükseltme de başarılı olmuştur.⁴⁵²

⁴⁴⁸ *Ayın Tarihi*, Ağustos 1934; Ankara, sayı:8, s.4-10

⁴⁴⁹ *Ayın Tarihi*, İkinci Kanun 1935; Ankara, sayı:13, s.2

⁴⁵⁰ BCA,847.352.1 nolu belge, s.2

⁴⁵¹ Doğru Söz,25 Mayıs 1937, s.2

⁴⁵² BCA,999.861.1 nolu belge, s.39

Tosya Halkevi'nin Sosyal Yardım Şubesi, 1939 yılında her gün fakir 110 talebeye sıcak yemek vermeye başlamıştır.⁴⁵³

Halkevi'nin Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi, 1939 yılında ikisi "A" biri "B" olmak üzere üç okuma-yazma dershanesi açmıştır. Okula gidememiş 13-14 yaşlarından 40 yaşlarına kadar olan yurttaşlar geceleri bu dershaneye devam etmişlerdir. Dershanede 100-120 kişi arasında devamlılık sağlanmıştır.⁴⁵⁴

Tosya Halkevi'nde diğer Halkevlerin de olduğu gibi Halkevleri'nin kuruluş yıldönümleri coşkuyla kutlanmıştır. Halkevleri'nin 14. yıl kutlamaları için 1 Şubat'tan itibaren Halkevi'nin bandocuları çalışmaya başlamıştır. Temsil Şubesi ise müziğe hevesli gençleri; halk türküleri, milli oyunlar ve koşmalar öğretilerek onlara, kutlamaya için hazırlamıştır. 14 Şubatta yapılacak kutlamalar için halk davet edilmiştir. Kutlama töreni saat 15.00'de Halkevi bandosunun çaldığı İstiklal Marşıyla başlamış, ardından Ankara'daki konuşma radyodan dinlenmesiyle devam etmiştir. Davetlilere çay ikram edilmiş ve günün anlamıyla ilgili konuşmalar yapılmıştır. Akşam saat 19.00'da Halkevi'nde yapılan aile toplantısında Halkevleri gençleri, halk türküleri ve yerli Tosya havalardan oluşan bir konser verilmiştir. Gençler ayrıca "Şemsiye Hırsızı" adlı bir monolog gösterisinin yer aldığı törene, bando da marşlarıyla katılmıştır.⁴⁵⁵

Halkevi salonu 120 kişilik olup, sahne kurmaya müsait olmamıştır yapılan etkinlikler sahnesiz yapılmasına rağmen halkın büyük beğenisini kazanmıştır.⁴⁵⁶

Tosya Halkevi başkanı Mal Müdürü Reşit Yılmaz, Halkevi'nin Temsil Şubesinin sahnesinin yapılmasını saylayarak, Halkevine önemli bir gelir kazandırmıştır. Reşit Yılmaz, Tosya Halkevin de bir yıldan fazla başkanlık yapmış olup; halk tarafında sevilen kişiler arasında yer almıştır.⁴⁵⁷

Tosya Halkevi'nin kütüphanesinde 1946 yılında 830 adet kitap yer almaktadır. Bu kitaplardan 814'nu Türkçe ve 16 tanesi Arapçadır. Kütüphanede el yazması ve yabancı dil kitaplar yer almamaktadır.⁴⁵⁸

⁴⁵³ **Doğru Söz**, 7 Nisan 1939, s.2

⁴⁵⁴ **Doğru Söz**, 7 Nisan 1939, s.2

⁴⁵⁵ BCA, 957.706.1 nolu belge, s.48

⁴⁵⁶ BCA, 957.706.1 nolu belge, s.48

⁴⁵⁷ **Kastamonu Gazetesi**, 10 Ocak 1949, s.2

⁴⁵⁸ BCA, 1047.1023.2 nolu belge, s.2

3.3.TAŞKÖPRÜ HALKEVİ

Taşköprü Halkevi de Tosya Halkevi gibi 1937 yılında faaliyete başlamıştır. ⁴⁵⁹ Taşköprü Halkevi, açılmasından sonra 1949 yılına kadar kira olarak şahsa ait binalarda faaliyet göstermiştir. 1949 yılında Halkevi'nin gelirinin azalmasından dolayı kirayı karşılayamamıştır. İktidar değişince Halkevine baskıların artmasıyla C.H.P binasının iki odası Halkevi'nin çalışmalarını ayrılmıştır. Halkevi,1950 yılında bu iki odanın da partiye ait olmasından dolayı başka yere kaldırılmak zorunlu olunca faaliyetine son vermiştir. ⁴⁶⁰

Taşköprü Halkevi'nin bir kütüphanesi yer almaktadır. 1939 yılında Halkevi'nin kitaplığında 1298 adet kayıtlı ve 60 adette kayıtsız olmak kitap ve mecmua yer almaktadır. El yazması ve sanat bakımından değerli eser yoktur. Halkevi'nin kütüphanesindeki Ulus, Cumhuriyet ve Hürriyet gazetelerinin okuyucuları oldukça fazla olmuştur. ⁴⁶¹

Taşköprü Halkevi Temsil, Halk Dershaneleri ve Kursları, Kütüphane ve Yayın ile Köycülük olmak üzere dört şube ile faaliyette bulunmuştur. Bu dört şube muhitin ihtiyaçları açısından yeterli olmuştur. ⁴⁶²

Salonu ve sesli sinema makinesi olmayan Taşköprü Halkevi, çok iyi faaliyette bulunamasa da halkın rağbeti oldukça iyi olmuştur. Binanın yetersiz olmasına rağmen Halkevi idare heyeti ve hükümet amirleri muhitte mümkün olan tedbirleri alarak Halkevi'nin devam ettirmeye çalışmışlardır. ⁴⁶³

1940 'da Halkevi başkanlığında Tahsin Güvenli bulunmaktadır. ⁴⁶⁴

1950 yılında Halkevi'nin başkanı Milli Eğiti Müdürü Hasan Soyboğa, Temsil Şubesi Başkanı Öğretmen Hamdi Aparan, Halk Dershaneleri Şube Başkanı Öğretmen Nuri Ünal ve Kütüphane ve Yayın Şube Başkanı olarak ta Öğretmen Mustafa Sungurtekin yer almaktadır. Bu idare heyetinin çoğunun öğretmen olmasından dolayı istifa etmişlerdir. Bundan dolayı bir daha seçim yapılamamış ve Halkevi faaliyetine son verilmiştir. ⁴⁶⁵

⁴⁵⁹ BCA, 847.352.1 nolu belge, s.2

⁴⁶⁰ BCA,937.706.1 nolu belge, s.2

⁴⁶¹ BCA,837.308.2 nolu belge, s.53

⁴⁶² BCA,837.308.2 nolu belge, s.56

⁴⁶³ BCA,837.308.2 nolu belge, s.56

⁴⁶⁴ BCA,999.861.1 nolu belge, s.34

⁴⁶⁵ BCA,837.308.2 nolu belge, s.56

3.4. DADAY HALKEVİ

1939 yılında Kastamonu'ya teftiş için gönderilen Hikmet Işık burada bir Halkevi olmasa da Halkodasına duyulan ihtiyacı “*Şayanı dikkat bir nokta köy delikanlılarının pazara geldiği günlerde kendilerini meşgul edebilecek bir vasıta bulamamalarından, içki yerlerine akın etmeleri kasabanın hemen içki satılan yeri bu fena itiyada kapılan gençlerle dolmaktadır. Teftiş ettiğim günlerde tohum ekme mevsimi olduğu halde kasaba kahvelerinde pazaryerinde bu fena sahneyi gördüm. Pehlivanlık, atıcılık, binicilik gibi faydalı sporların yaşamasına çok elverişli bu kazada delikanlıların bu durumu alakamı çekmiştir. Bu itibarla her şeyden evvel bir halk odası kurmak ve gençlerin o vasıta ile bu kötü iptiladan kurtarılmasına uğraşmak çok lüzumludur*”⁴⁶⁶ sözleriyle ifade etmiştir. Nitekim daha sonraki teftiş de Halkevine karşı halkın alakasının iyi olduğuna dair ifadeler kullanılmıştır.⁴⁶⁷ Halkevlerinin gençleri zararlı alışkanlıklardan alıkoyarak boş vakitlerini kendilerini değer katacak faaliyetler içinde geçirmelerini sağladığını görüyoruz.

Bu ihtiyaçlar sonucunda Daday Halkevi, önce Halkevleri'nin VIII. yıldönümün de Halkodası olarak faaliyete başlamış, ardından 1941'de Halkevi'ne çevrilmiştir.⁴⁶⁸ Halkodası iken Belediye Dairesi altında küçük bir salonda faaliyet göstermiştir. Ancak daha sonra bina darlığından dolayı halkın rağbetinden memnun olmayan Halkevi Heyeti, müsait bir binaya geçmişlerdir.⁴⁶⁹

Halkodası iken 3 konferans,1 köy gezisi ve 1 temsil vermiştir. Daday Halkevi'nde de faaliyet gösterenlerin çoğunluğunu öğretmenler oluşturmuştur.⁴⁷⁰

Halkevleri amaçlarının memleketin en ücra köşelerine kadar ulaşmasında kazalarında kurulan Halkevleri'ne büyük görevler düşmüştür. Diğer ilçelerde kurulan Halkevleri gibi Kastamonu'nun ilçelerinde kurulan Halkevleri'nde de dokuz şube kurulmasa da muhitin ihtiyacını karşılayacak şubelerin kurulmuş olduğu görülmektedir. Bu Halkevleri'nin özellikle okuma odaları halkın aydınlanmasında etkili olmuştur. Halkevleri'nin okuma odalarına baktığımızda yerel ve ulusal basından birçok gazete ve mecmuaların bulunduğu görülmektedir. Fazla olmasa da verilmiş olan temsillerle; inkılâp ilkeleri, demokratik yaşam düzeni, yurttaşlık bilgisi muhittin en uzak yerlerine kadar ulaşmıştır. Bu Halkevleri'ne halkın ilgi ve alakasının oldukça fazla

⁴⁶⁶ BCA, 999.861.1 nolu belge, s.38

⁴⁶⁷ BCA, 999.861.1 nolu belge, s.20

⁴⁶⁸ BCA, 847.352.1 nolu belge, s.2

⁴⁶⁹ BCA, 999.861.1,nolu belge, s.28

⁴⁷⁰ BCA, 999.861.1 nolu belge, s.20

olması bu tür etkinliklere duyulan ihtiyacı da göstermektedir. İşte bu Halkevleri bu ihtiyaçları imkânları doğrultusunda gidererek, Halkevleri'nin ışığını en kentin ücra yerlere kadar yaymışlardır.

4. BÖLÜM

KASTAMONU HALKEVİ VE HALK EĞİTİMİ:

4.1 KASTAMONU HALKEVİ VE HALK EĞİTİMİ

Kastamonu'da halk eğitiminin etkin hale getirilmesi için, günümüze kadar birçok çalışmalar yapılmıştır. Ancak birçok kentte olduğu gibi buradaki halk eğitimi çalışmaları yeterince kurumsallaşamamıştır. Halk eğitiminde kurumsallaşma 1932-1951 yıllarında Halkevleri, sonrasında 1950'li yıllarda devlet tarafından Halk Eğitim Merkezleri kurma girişimleriyle başlamıştır. Bunların dışındakiler çoğunlukla kişisel girişimler olarak kalmıştır.⁴⁷¹

Halk eğitimi, sadece okuma-yazma bilmeyenlere veya okula gitmeyenlere yönelik bir çalışma olmayıp; bireylerin ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda ekonomik, kültürel ve toplumsal gelişmelerini sağlayıcı nitelikte hayat boyu yapılan çalışmaları içerir.⁴⁷² Halkevleri'nin halk eğitimindeki rolünü anlayabilmek için halk eğitiminin ana görevlerinden kısaca bahsedilmesi yararlı olacaktır. Halk eğitiminin başlıca görevleri:⁴⁷³

- 1- Boş zamanları yararlı faaliyetlerle değerlendirme alışkanlığı kazandırmak
- 2- Köylü ve aydınlar arasındaki ayrılığın giderilmesi
- 3- Halka Türk devrimlerinin taşıdığı ruh ve manayı benimsetmek ve demokratik yaşayış düzenini yurt ölçüsünde kökleştirmek⁴⁷⁴
- 4- Halka manevi değerlerimizle daimi surette beslemek⁴⁷⁵
- 5- Yurttaşların hayatlarını kolaylaştırıcı ve başarılarını artırıcı bilgi ve beceriler kazandırmak
- 6- Halkın değişimlere uyum sağlamasını sağlamak
- 7- Milli kültürümüzü besleyici, geliştirici toplum eğitimi etkinlikleri düzenlemek

Geray halk eğitimini; kapsama alanı, uygulama alanı ve araç-gereçler olarak ayırmıştır.⁴⁷⁶ Kapsama alanında yer alan, akademik halk eğitimi (diploma vermeye yönelik), temel eğitim, yurttaşlık eğitimi, güzel sanatlar eğitimi Halkevleri'nin işlevlerini içermektedir. Halkevleri, halk eğitiminin uygulama alanı olarak, düz

⁴⁷¹ *Yurt Ansiklopedisi*, s.4648

⁴⁷² Erol Turgut, *Halkevleri ve Halk Eğitimi (1932-1952)*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Programları Ve Öğretim Bilim Dalı, Ankara; 1998 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s.67

⁴⁷³ Şerafettin Turan, *agm*, s.206-207

⁴⁷⁴ Cevat Geray, *Halk Eğitimi*, Ankara:1978, s.8-11

⁴⁷⁵ Necip Alpen, İsmail Gün, *Halk Eğitimi*, İzmir:1961, s.11

⁴⁷⁶ Necip Alpen, İsmail Gün, *age*, s.15

⁴⁷⁶ Cevat Geray, *age*, s.12

konuşma ve beceri edinmeyi kullanmıştır. Halkevleri, halk eğitim araçları olarak ta sinema, kitap-dergi, tiyatro, müze, tarih ve folkloru kullanmıştır.⁴⁷⁷

Halkevleri, halk eğitiminin yukarıda bahsedilen, köylü ve aydınlar arasındaki ayrılığın kopukluğun giderilmesi, demokrasi eğitimi ve boş zamanlarının değerlendirilmesi, devrimlerin benimsetilmesi, yurttaşların hayatlarını kolaylaştıracak bilgi ve becerilerin kazandırılması, milli ve manevi değerleri besleyerek, toplum eğitimini sağlamak görevlerini cevap vermiştir. Halkevleri'nin, halk eğitimindeki işlevinin daha iyi ortaya koyulması için, Kastamonu Halkevi'nin faaliyetlerinin halk eğitimindeki rolü, örneklerle incelenmesi uygun görülmüştür.

Cumhuriyetin ilk yıllarında Türkiye genelinde olduğu gibi Kastamonu'da da köylü ile aydınlar arasında kopukluk yer almaktaydı. Halk eğitiminin ana görevlerinden olan köylü ile aydınlar arasında kopukluğu giderme görevi, Halkevleri'nin genelinde olduğu gibi Kastamonu Halkevi'nde de Köycülük Şubesi üstlenmiştir. Köycülük Şubesi sayesinde aydın insanlar, köylere kadar gitmiş, bilmedikleri konularda onları aydınlatarak, arada ki kaynaşmayı sağlamıştır. Örneğin bu şube Halkevleri'nin ulusal bayramlara verdiği önemi göz önünde bulundurarak, köylerde ulusal bayramların kutlanması için, önyak olup; köylü ile kentli arasında karşılıklı sevgi ve saygının doğması için elden geleni yapmıştır.⁴⁷⁸ İşleri için şubeye gelenler köylülerle, yakından ilgilenmişlerdir. Köylülere tarım ve hayvancılık alanında konferanslar vermiştir.⁴⁷⁹

Halkevi'nin Sosyal Yardım Şubesi, halkın sosyal yardım olgusuyla bütünleşmesini sağlamıştır. Köycülük Şubesi ile Sosyal Yardım Şubesi, 1937 yılında sıhhi ve içtimai amaçlı bir seyahat düzenlemiş ve bu seyahatte doktor, diş doktoru ve hukuk adamları yer almıştır. Bu gezide on beş köy dolaşmış, 150 kişi muayene edilerek, 60 kişinin de dışı çekilmiştir.⁴⁸⁰ Bu geziler sayesinde, köylü kendisine verilen değeri anlamış ve köylü ile kentli arasında bir bütünlük sağlanmıştır.

Kastamonu Halkevi, temsiller ve konferanslar yoluyla okuma yazma bilmeyen yurttaşlara Cumhuriyeti ve devrimleri tanıtarak, halk eğitimindeki demokrasi eğitiminin bir parçasını gerçekleştirmiştir. Halkevi'nde bu amaçla İstiklal,⁴⁸¹ İnkılâp Çocukları,⁴⁸² Devrim yolcuları,⁴⁸³ Bir Ülkü Yolu⁴⁸⁴ gibi temsiller verilmiş, Daha Önceki

⁴⁷⁷ Erol Turgut, agt, s.67

⁴⁷⁸ *Halkevlerinin 1934 senesi Faaliyet Raporu Hulasası*, s.67

⁴⁷⁹ BCA,1005.879.1 nolu belge, s.58

⁴⁸⁰ **Doğru söz**, 11 Haziran 1937, s.4

⁴⁸¹ **Doğru Söz**, 13 Eylül 1938, s.2

⁴⁸² **Kastamonu Gazetesi**,2-2. Teşrin 1933, s.3

⁴⁸³ **Doğru söz**,7 Mart 1945, s.3

Mahkemelerle Cumhuriyet Mahkemeleri,⁴⁸⁵ konulu konferanslarla da halk bu konuda bilgilendirilmiştir.

Halkevi, Kastamonu kültürünün gelişmesinde ve halka yeni kültürel gelişmelerin tanıtılmasında, önemli görevler başarmıştır. Özellikle Güzel Sanatlar Şubesi, açmış olduğu kurslar ve sergi etkinlikleriyle bu konuda etkin rol oynamıştır. Örneğin Kastamonu Halkevi'nin bu şubesi ilk olarak açtığı resim kursu sonunda yapılan 200 yağlı boya tablonun katıldığı sergiye, 1700 kişi ziyaret etmiştir.⁴⁸⁶ Halkevleri'nin ilk açıldığı yıllarda bu ilginin olması halkın bu tür faaliyetlere merak ve ihtiyaç duyduğunu göstermektedir. Bu rakam 1942 yılındaki sergide 3500⁴⁸⁷ kişiye yükselmiştir.

Kastamonu Halkevi'nin Spor Şubesi, halkın boş zamanlarını sağlıklı bir şekilde değerlendirmelerini sağlayarak halk eğitiminde rol oynayan şubelerinden birisidir. Örneğin 1933 yılında Spor Şubesi 60⁴⁸⁸ üye sayısı ile Köycülük, Güzel Sanatlar Şubesinden sonra üye sayısı bakımından üçüncü sırada yer alıyordu. Bu sayı 1936 yılında 140⁴⁸⁹ ulaşmıştır. Güzel sanatlar Şubesinin açmış olduğu kurslarda halkın boş zamanlarını değerlendirmesinde ve kendi becerilerini ortaya koyarak, onların meslek sahibi olmalarını sağlamada etkili olmuştur.

Kastamonu Halkevi'nin üye sayılarını baktığımızda en çok Köycülük, Güzel Sanatlar ve Spor Şubesi gelmektedir. Halk eğitiminde en çok etkili olan şubeler arasında bunların yer alması, halk eğitimine duyulan ihtiyacı ve Halkevi'nin bu ihtiyacı karşılamaya çalıştığı sonucunu ulaştırmaktadır.

Halk eğitiminin temelinde “akademik halk eğitimi” gelmektedir. Akademik halk eğitimi Geray'a göre; okul çağında belli bir örgün eğitim kurumundan yararlanılmamış olanlara, belli bir öğrenim diploması kazandırmak amacıyla düzenlenen eğitimidir.⁴⁹⁰ Kastamonu Halkevi, Halk Dershanesi ve Kurslar Şubesi tarafından 1945 yılında önceki yıllarda yapmış olduğu çalışmalara ek olarak, dördüncü defa İlkokulu bitirme kursu açılmış ve bu kursu bitiren 84 vatandaşa diplomaları vali tarafından verilmiştir.⁴⁹¹

Okuma-yazma dışındaki halkın temel eğitimini de temsil şubesi üstlenmiştir. Bu şube temsiller yoluyla bireyi toplum hayatındaki değişikliklerden haberdar etmiş ve aydınlatmıştır. Örneğin 1942 yılında Kastamonu Halkevi Temsil Şubesinin vermiş

⁴⁸⁴ BCA,957.706.1 nolu belge, s.120

⁴⁸⁵ **Doğru Söz**, 13 Eylül 1938, s.2

⁴⁸⁶ **Kastamonu Gazetesi**,27 Eylül 1934, s.2

⁴⁸⁷ **Doğru Söz**,23 Haziran 1942, s.1

⁴⁸⁸ BCA,1005.879.1, s.56-57

⁴⁸⁹ BCA,957.706.1 nolu belge, s.129

⁴⁹⁰ Cevat Geray, *age*, Ankara;1978, s.13

⁴⁹¹ **Kastamonu Gazetesi**,13 Haziran 1945, s.1

olduğu temsillerden 9000 kişi yararlanmıştır.⁴⁹² Kastamonu nüfusu o yıllarda 61.000⁴⁹³ civarındadır. Buna göre yaklaşık olarak her 40 kişiden bir kişiye bu temsiller ulaşmıştır. Bu da o dönem şartlarına göre büyük bir başarıdır.

Halkevi'nin Güzel Sanatlar Şubesi koro, orkestra, bandonun kurulmasına ek olarak, bu alandaki yenilikleri halka öğreterek, halkın güzel sanatlardan haberdar olmasını sağlamıştır. Batı müziği tarzı halka öğretilmiş, fotoğrafçılık ve resim sergileriyle güzel sanatlar halka sevdirmeye çalışılmış ve yeni sanatçılar keşfedilmiştir. Örneğin 1946 yılında halkın batıdaki müzikal gelişmelerine takip etmeleri için, Güzel Sanatlar Şubesi tarafından bayanlara ve erkeklere nota kursları⁴⁹⁴ açılmıştır. Yine 1946 yılında fotoğrafçılık ve yağlı boya resim sergisi açılmış ve burada seçilen fotoğraf ve resimler Ankara'daki yarışmaya gönderilmiştir.⁴⁹⁵ Böylece sanat becerisi olan gençlerinde önünün açılmasına yardımcı olunmuştur.

Konferanslarla yöre halkının, sorunlara karşı nasıl hareket edecekleri yönünde bilgiler verilmiştir. Bu bilgiler ışığında halkın düşünce hayatında gelişmeler sağlanmış, böylece halk eğitiminin görevi olan toplum eğitimi, Halkevi tarafından sağlanmıştır. Kastamonu Halkevi, cezaevindeki vatandaşlarında her yönden devlete yararlı vatandaş olması için hafta da bir konferans vermiştir⁴⁹⁶.

Kastamonu Halkevi Köycülük Şubesi, 1946 yılı içerisinde Göl nahiyesine bir gezi düzenleyerek, buradaki kişilere kendirciliğin ıslahı, temiz mal yetiştirilmesi hakkında öğütlerde bulunmuştur. Onlara pratik çareler vererek,⁴⁹⁷ uygulamalı halk eğitimini yapmıştır. Bunun yanı sıra Köycülük Şubesi tarafından 1944 yılında örnek köy olarak, "Emirler Köyü" seçilmiştir. Köyün insan ve hayvan hastalıkları bakımından incelenmesine önem verilmiş, demirbaş olarak köye eczane ve kitap dolabı verilmiştir.⁴⁹⁸ Halkevi'nde uygulamalı halk eğitimi gerçekleştirilmesin de köylülere verilen ziraat, veterinerlik, sağlık konularındaki konferanslarında etkili olduğunu ekleyebiliriz. Bu bilgilendirme konferansları, köyün ve köylünün aydınlanmasında son derece önemli olduğu bilinen bir gerçektir.

Halk eğitiminde sinema ve sahnenin büyük rolü olduğu bilen Halkevi, sinema etkinlikleri için bir program hazırlanmıştır. Halkevleri sayesinde sinemanın ne kadar

⁴⁹² **Doğru söz**, 27 Mart 1942, s.3

⁴⁹³ *Yurt Ansiklopedisi*, s.4626

⁴⁹⁴ **Doğru Söz**, 1 Mart 1946, s.3

⁴⁹⁵ **Doğru Söz**, 31 Aralık, 1946, s.2

⁴⁹⁶ BCA,957.706.1 nolu belge, s.118

⁴⁹⁷ BCA,957.706.1 nolu belge, s.120

⁴⁹⁸ **Doğru Söz gazetesi**,7 Mart 1945,s.1

önemli bir iletişim aracı olduğu anlaşılmıştır.⁴⁹⁹ Kastamonu Halkevi, okuma-yazma bilmeyenleri ulaşabilecek bir araç olarak sinemayı, etkin bir biçimde kullanmıştır. Kastamonu Halkevi, sinema etkinliklerini genelde öğleden önce ilköğretim okulu öğrencilerine, akşamları ise halka yönelik yapmıştır. Böylece büyük küçük herkesin sinemadan yararlanması sağlanmıştır. 1941 yılında gösterilen Dumlu Pınar Abidesi'nin açılışı, Atatürk'ün Doğu Anadolu'ya seyahati, 1939 Cumhuriyet Bayramı, Kahraman Askerlerimize Yardım gibi Türk Tarihiyle ilgili filmler gösterilerek, okuma-yazma bilmeyenlere sinema yoluyla eğitim vermeye çalışmıştır.⁵⁰⁰ 1942 yılında Halkevi sinemasın da 22 film gösterilmiş, bu etkinliklere toplam 1270 vatandaş katılmıştır.⁵⁰¹

Toplumda özellikle okuma- yazma bilenlere kolayca ulaşabilecek halk eğitim araçları kitap, dergi ve gazetelerdir. Kastamonu Halkevi, halkın yaşamını kolaylaştıracak bilgiler içeren yayınlar yapmıştır.⁵⁰² Örneğin Kastamonu ketenciliği kitabını yayınlayarak halkın bilgisine sunmuştur. Ayrıca okuma odalarına getirilen gazete ve kitaplarla halk aydınlatılmıştır. Kastamonu'da maddi sıkıntılardan dolayı kitap, gazete v.b basın eğitim araçlarını ulaşamayanlar için Halkevi kütüphanesi devreye girmiştir. Halk kütüphaneleri şehrli köylü ayırımı yapmadan herkese yirmi dört saat açık tutulmuştur. İnsanlar ulaşamadıkları ya da satın alamadıkları kitap ve gazeteleri burada ulaşabilmişlerdir. Yerel ve ulusal basından birçok gazeteler, yabancı yayınlardan çeviriler, tarihi, ekonomik, kültürel içerikli kitaplar halkın hizmetine sunulmuştur. II. Dünya Savaşı sırasında maddi sıkıntılardan dolayı, fazla kitap ve gazeteler basılamamıştır. Halk, Halkevi kütüphanesine gelip, burada ulusal gazeteleri okuyarak Türkiye ve dünya açısından olayların gelişimini takip edebilmiştir. Özellikle Halkevlerinin Halk Odaları, hem kütüphaneciliğe hem de halk eğitimine katkı sağlamıştır. 1942 yılında Halkevi kütüphanesinden 14111 okuyucu yararlanmıştır.⁵⁰³

1930'lu yılların Türkiye'sinde yeni bir devlet, bu devlet yapısına bağlı yeni bir rejim kurulmuş, rejime uygun devrimler yapılmıştır. Yeni rejimin ve devrimlerin tanıtılmasında, yurttaşlık bilincinin verilmesi önemli yer tutmaktadır. Daha henüz yurttaş olmayı bilmeyen bir topluma, öncelikle bunun öğretilmesi lazımdır. Kastamonu Halkevi, halkın yurttaşlık eğitiminde, tiyatroyu araç olarak çok iyi değerlendirmiştir. Halkevi'nin Temsil Şubesi'nin vermiş olduğu İstiklal, İnkılâp Çocukları, Bir Ülkü Yolu

⁴⁹⁹ Nurcan Toksoy, *age*, s.53

⁵⁰⁰ BCA, 1039.997.2 nolu belge s.26-29

⁵⁰¹ **Doğru Söz gazetesi**, 25 Şubat 1943, 3

⁵⁰² Erol Turgut, a.g.e., s.78

⁵⁰³ **Doğru Söz gazetesi**, 25 Şubat 1943, s.2

gibi temsilleri, halka yurttaşlık bilinci verilerek, bu konularda eğitilmesini yönelik olmuştur.

Bilginin kazandırılmasında ve yaygınlaştırılmasında, eski yapıtların kültür aktarımı açısından, güçlü bir halk eğitim aracı oldukları kuşkusuzdur. Buna folklor çalışmaları da eklenebilir.⁵⁰⁴ Kastamonu Halkevi, bu etkin eğitim aracı olan eski yapıtlar ve folkloru, yörenin tarihini araştırarak, halka tanıtıcı eserler hazırlayarak kullanmıştır. Halkevi'nin müze, tarih ve folklor çalışmaları, halkta ortak bir tarih bilinci oluşmasına ve “ulus” bilincine ulaşılmasına sağlamıştır. Kastamonu da Halkevi için önemli çalışmalar yapan, Kastamonu’nu tarihçilerinden Talat Mümtaz Yalman, İstanbul ve Anadolu’daki birçok kütüphaneyi dolaşıp; batı ile doğu dillerindeki eserleri inceleyerek yazmış olduğu “Kastamonu Tarihi” adlı eseri, Kastamonu Tarihine ve daha sonra gelecek olan araştırmacılara lider olmuştur. Yine Ozan İhsanoğlu ve Nasih Güngör Kastamonu ninnilerine ve manilerini toplayıp, Kastamonu halkının hizmetine sunarak, Kastamonu kültürünün tanıtılmasına katkıda bulunmuştur. Kastamonu tarihi hakkında halka aydınlanmak için, aynı zaman da konferanslarda verilmiştir. Örneğin 1941 yılında Ankara Etnografya Müzesi Müdürü Osman Ferit, Kastamonu’daki tarihi eserler hakkında yapmış olduğu incelemelerin sonuçlarını halkla paylaşmıştır.⁵⁰⁵

Halkevleri, kentin kültürel yaşamına ve buna bağlı olarak eğitimine çağdaşlık ve canlılık getirmiştir.⁵⁰⁶ Süleyman Kazmaz’ın Ülkü Dergisinde “Kastamonu” başlığıyla kaleme aldığı yazısında yer alan “*Halkevlerinin Kastamonu’da kurulmasıyla dar ve karanlık şehir sokaklardan insanlar doğrudan hayat akını başlamıştır. Bu akın yıllarca kabına çekilen insanın bir dünya hayatına ne kadar susamış olduğunun ifadesidir. Artık caddeler Halkevi bahçesi ve havuzlu park akşamları hele Pazar günleri kadınlı erkekli bir insan kalabalığının gezindiği, dinlendiği yer haline gelmiştir. Bir zamanlar bir tekkenin mistik hayatıyla insanı kavradığı yerde Halkevi bahçesinde şimdi her nesilden insanların bir arada oturarak dinlenmeleri halkevleriyle aşılacak yolun büyüklüğünü anlatır. Halkevi bahçesinin akşamın geç saatlerine kadar yerli kadınlarını da içine alan kalabalığı içine çekmesi, açıklığı, aydınlığa duyulan ihtiyacı ifade etmektedir. Halkeviyle karanlık odalardan, loş ışıklardan, eğri büğrü yollardan açıklığa, genişliğe*

⁵⁰⁴ Erol Turgut, a.g.e., s.82

⁵⁰⁵ **Doğru Söz**, 2 Eylül 1941, s.1

⁵⁰⁶ *Yurt Ansiklopedisi*, s.4641

doğru koşulmaktadır".⁵⁰⁷sözleri Halkevi'nin Kastamonu halkı üzerinde yaptığı aydınlanmayı en iyi anlatan cümlelerdir.

Kastamonu Halkevi'nin halk eğitimi alanında yapmış olduğu çok önemli faaliyetlerin örneklerini çoğaltmak mümkündür. Bu konudaki örnekleri, Kastamonu Halkevinin faaliyetleri bölümündeki şube çalışmaları bölümünde çok detaylı incelenmesinden dolayı bu bölümde buna çok yer vermeyi gereksiz tekrarlar yapmamak amacıyla uygun görülmemiştir. Ancak yalnız Kastamonu Halkevi'nin değil Türkiye'de o dönemde açılan çoğu Halkevi'nin halk eğitimi konusunda ve halkın aydınlatılmasına, bilgi, kültür ve bilinç düzeyinin yükseltilmesine yapmış olduğu katkılar hiç kuşkusuz yansıtılamaz. Kastamonu Halkevi, ülke genelindeki Halkevleri gibi, halk terbiyesinde sınıf ayrımı yapmadan, herkesi kendi kabiliyeti ölçüsünde, en yüksek seviyeye yükseltmeye çalışmıştır.

⁵⁰⁷ Süleyman Kazmaz, "Kastamonu" *Ülkü*, I.Teşrin 1944,cilt 7,s.10

SONUÇ:

1932 yılında 14 şube ile açılan Halkevleri'nin, kısa zamanda kendisine olan ilgiyi arttırmasıyla kapatıldıkları yıl olan 1951'de şube sayısı 478'e ulaşmıştır. Halkevleri'nin halkın ihtiyacına yanıt verebilmesi, bu ilginin artmasının temelini oluşturmuştur. Halkevleri, Kurtuluş Savaşında bağımsızlık için birlik ve beraberlik örneği gösteren Türk Milletini, medeniyet ve çağdaşlaşma için tek çatı altında yeniden toplamayı başarmış kurumlardır.

Halkevlerinin bir halkası olan ve bu araştırmanın konusunu oluşturan Kastamonu Halkevi, 24 Haziran 1932 yılında 7 şube ile faaliyete başlamıştır. Daha sonra iki şubesi daha faaliyete geçerek dokuz şubesi de faaliyette bulunmuştur. Şubelerden Tarih ve Müze şubesi geç açılmasından dolayı diğerlerine göre fazla faaliyette bulunamamıştır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında Kastamonu kültürel olarak geleneksel topluma özgü nitelikleri büyük ölçüde korumaktaydı. Cumhuriyetin başlattığı dönüşümlerin etkisi merkezde biraz hissedilmesine karşın, kırsal kesimlerde uzun yıllar geleneksel yaşam sürmüştür. Dışarıya karşı kapalı bir kent olan Kastamonu'nun bu geleneksel yaşamının yıkılarak, yeni dönüşümlerin aşılabilmesi için Kastamonu Halkevi'ne diğer Halkevleri'nden daha çok görev düşmüştür.

Kastamonu Halkevi, faaliyet olarak 1938 yılına kadar fazla etkinlikte bulunamamıştır. Fazla etkinlik gösterememesinin nedenleri arasında 1938 yılına kadar binanın yeterli olmaması, parti mensupları ile Halkevi çalışanları arasında bazı anlaşmazlıkların olmasının etkileri olmuştur. Bunun yanı sıra, özellikle bayan memurların o dönemde sosyal hayata tam olarak katılmadıkları için Halkevleri'nin faaliyetlerinde aksamalar olmuştur. 1946 yılından sonra ise Çok partili hayata geçiş süreci diğer Halkevleri'nde olduğu gibi Kastamonu Halkevi'nin faaliyetlerinin azalmasına sebep olmuştur. Çünkü çok partili hayata geçişle birlikte özellikle devlet memurları Halkevinin faaliyetlerine katılmada tereddütlü davranmışlardır.

Kurulduğu ilk yıllarda tam etkili faaliyet gösteremeyen Halkevi, 1936-1942 yılları arasında etkin bir faaliyet göstermiştir. Halkevi'nin faaliyetlerine ait bilgilerin çoğunluğu yerel gazetelerde yer almasına karşın, ulusal basında bu bilgilere daha az rastlanmıştır.

Kastamonu Halkevi'nin faaliyetleri 1946 yılından sonra daha da azalmaya başlamıştır. Bunda DP'nin engelleyici tutumundan dolayı Halkevi yönetimindeki öğretmenlerin istifa etmek zorunda kalması etkili olmuştur. Çünkü Halkevleri'nin etkili olarak çalışanları arasında öğretmenler yer almaktaydı. Çok partili hayata geçildikten

sonra Kastamonu Halkevi'nin de faaliyetlerine Türkiye'deki diğer Halkevleri'nde olduğu gibi 1951 yılında son verilmiştir.

Cumhuriyet öncesinde Kastamonu, coğrafi yapısının da gereği olarak, kültür ve medeniyet yönünden dışarıya kapalı bir yaşam sürmüştür. Kastamonu Halkevi'nin getirdiği aydınlanma hareketi, Kastamonu halkının düşünsel yapısını derinden etkileyerek sosyal ve kültürel hayatında önemli gelişmelere zemin oluşturmuştur. Kastamonu Halkevi'nin kültürel alanda kente ve ülkeye en büyük hizmeti, yetiştirmiş olduğu sanatçı, edebiyatçı-yazar, sporcuları Cumhuriyet ilkeleri ışığında yönlendirerek, geleceğin idealist neslini yetiştiren temeli atmış olmasıdır. Kastamonu, Halkevi'nin yaymış olduğu ışıktan yararlanarak fikir hayatındaki karanlık sokaklarını aydınlığa çevirmeye başarmış önemli merkezlerimizden olmuştur.

Kastamonu Halkevi'nin faaliyetlerin en önemli ortak noktası, diğer Halkevlerinde olduğu gibi hedef alınan kitlenin toplumun tek kesimini oluşturmamasıdır. Halkevi çalışanları, yapılan faaliyetlerde toplumun her kesimine mesaj ve bilgi iletmeyi temel amaç olarak almıştır. Temsil Şubesi, vermiş olduğu temsillerle belki profesyonel tiyatrocuyu yetiştirmemiş ama; kişileri sosyal çevreye hazırlamış ve tiyatro kültürünü Kastamonu halkına tanıtmıştır. Bu Şube, vermiş olduğu temsillerde aynı zamanda Cumhuriyetin temel ilkelerini yörenin en uzak yerlerine kadar götürmüştür.

Halkevi, sinema ve konserlerle halkın birbiriyle kaynaşıp sosyalleşmesini sağlayan toplumsal kurum rolünü üstlenmiştir. Halkevi, sinema ve konserlerde sadece halkı kaynaştırma ve eğlendirmeye amaç almamıştır. Güzel sanatların eğitici ve yaratıcı yönünü kavrayan Halkevi, sahnelediği sinema, temsillerle bu sanatların gelişmesini sağlamıştır. Bunun yanında özellikle II. Dünya Savaşı yıllarında bu şube, etkinliklerini halkın savaş psikolojisini olumlu yöne çevirmede araç olarak da kullanmıştır.

Halk Dershanesi ve Kurslar Şubesi, açmış olduğu kurslarla halkın kendi becerilerini geliştirmelerini sağlamıştır. Bu becerilerin geliştirilmesi onların meslek hayatının şekillenmesinde kilit rol oynamıştır. Halkevi, sadece pratik beceri vermekle kalmamış, sanatın türlü dallarında çalışmalar yapmıştır. Şube, özellikle değişen dünya şartlarında, gelişmeleri yakalayabilmek için okuma-yazma oranının yükselmesi gerektiğinin farkına vararak, okuma-yazma kurslarına ağırlık vermiştir. Nitekim Halkevinin açıldığı yıllarda %11,4 olan okuma-yazma oranının 1950 yılında %22'ye çıkmasında Halkevi'nin bu kursları etkili olmuştur.

Kastamonu Halkevi'nin sürekli açık bulunan kütüphanesi ve okuma odaları, gençleri okumaya yönelten çalışmaları yanında, halkın memleket sorunlarının tartıştığı bir yer

olmuştur. Kütüphaneler, aynı zamanda öğrenciler için de birer araştırma yeri olmuştur. Kütüphane ve yayın Şubesi de Kastamonu'nun tarihini, kültürünü aydınlatan kitaplar yayınlarak, kent kültürünün tanıtılmasını ve gelecek nesillere aktarımını sağlamıştır.

Tarih ve Müze Şubesi, Türkiye'nin önemli tarih merkezlerinden olan Kastamonu'nun, tarihi birikimini gün ışığına çıkararak, bu kültürel mirasın gelecek nesillere aktarılmasında etkili olmuştur. Kastamonu Halkevi'nin Tarih ve Müze Şubesi, bu kültürel mirası tespit ve muhafaza ederek, sadece gelecek nesillere aktarmakla kalmamış, günümüzde oldukça ihtiyaç duyulan tarih bilincini aşlamaya da çalışmıştır.

Spor Şubesi, yaymış olduğu beden terbiyesiyle, beden ve fikir olarak sağlıklı nesiller yetiştirmiştir. Spor Şubesi ata sporlarımızın canlılığını yeniden kazandırmanın yanında, modern spor anlayışının kentte yerleşmesini sağlamıştır. Yapılan etkinlikler sonucunda, genç nesil sürekli zinde tutularak çevik ve zeki sporcular yetiştirmiştir. Ayrıca yapılan spor karşılaşmaları, Kastamonu'nun sosyal yaşamına canlılık ve hareketlilik katmıştır.

Kastamonu Halkevi, Halkevi'nin asli görevlerinden olan halk eğitimine ağırlık vermiştir. Örgün eğitimin eksiklikleri, halk eğitimiyle giderilmeye çalışılmıştır. Bunun için Halkevi, okuma çağı geçmiş olanlar için okuma-yazma, öğretim kursları düzenlemesi ile dikkat çekmektedir. Yetişkinlerin eğitiminde ise, araç gereç olarak sinema, kitaplar ve kütüphaneleri kullanmıştır. Halkevleri kütüphanelerinin okuyucu sayısı, araştırmada da belirtildiği gibi, her yıl artmıştır. Halkevinde yapılan spor karşılaşmaları, resim vb sergiler, sunulan piyesler, verilen konferanslar yetişkin halkın düşünce hayatının, sosyal ve kültürel hayatının gelişmesinde çok etkili olmuştur. Yapılan toplantı ve eğlencelerle, toplumun birbiriyle kaynaşması sağlanmıştır.

Kastamonu'da kurulan diğer Halkevleri ise, merkeze uzak yerlere Halkevi'nin aydınlanma ışığını götürmüştür. Bu yörelerde kurulan Halkevleri hakkında fazla bilgiye ulaşamamasından dolayı, faaliyetleriyle ilgili çok aydınlatıcı bilgi verilememiştir. Ancak elde edilen bilgiler ışığında, imkânları ölçüsünde bu kültürel kalkınma ve çağdaşlaşma yolunda, halkın yanında olmaya çalıştıkları görülmüştür.

Kastamonu Halkevleri ve Halk odaları, halk eğitimi davasına inanmış ve bunun heyecanını duyan kişilerin oluşturduğu bir kurum olmuşlardır. Nitekim bu dava insanları, ellerinde bulunan imkânlarla hazırladıkları küçük binalarda, duydukları bu heyecanla zor şartlarda çalışarak, az zamanda çok şey yapmayı başarmıştır. Sonuçta Halkevi, dilcileri, tarihçileri, edebiyatçıları, sanatçıları bir arada toplayarak, ulusal kültüre son derece önemli katkılarda bulunmuştur.

KAYNAKÇA:

Arşiv Belgeleri:

T.C.Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi: CHP Katalogu, dosya no,490.01

Dosya no,490.01. 837.308.2 nolu belge

Dosya no,490.01. 837.309.1 nolu belge

Dosya no,490.01. 847.352.2 nolu belge

Dosya no,490.01. 849.358.1 nolu belge

Dosya no,490.01. 937.706.1 nolu belge

Dosya no,490.01. 957.706.1 nolu belge

Dosya no,490.01. 972.761.2 nolu belge

Dosya no,490.01. 999.861.1 nolu belge

Dosya no,490.01. 1105.879.1 nolu belge

Dosya no,490.01. 1039.997.2 nolu belge

Dosya no,490.01. 1047.102.2 nolu belge

Dosya no,490.01. 1123.99.2 nolu belge

Dosya no,490.01. 1145.18.2 nolu belge

Dosya no,490.01. 1168.104.2 nolu belge

Dosya no,490.01. 1218.46.1 nolu belge

Resmî Yayınlar:

1935 Halkevleri

Halkevleri Senelik Faaliyet Raporları Hulasası 1934,Ulus basım evi Ankara:1935

Halkevleri Senelik Faaliyet Raporları Hulasası 1935,Ulus basım evi Ankara:1936

Halkevleri Öğreneği, Ankara;1938

Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesi, Zerbamat,Ankara;1940

C.H.P. 1940 Halkevleri ve Halkodaları, Ankara;1941

XV. YIL Dönümünde Halkevleri ve Halk odaları, Ankara:1947

Halkevlerinin Doğuşu, Ankara Halkevleri Genel Yayın Merkezi, Ankara:1971

Kastamonu il Yılığ 1972, Ankara: 1973

Sürekli Yayınlar:

Aydın Tarihi

Cumhuriyet Gazetesi

Dikkat Gazetesi

Doğru Söz Gazetesi

İlgaz

Kastamonu Gazetesi

Ulus

Ülkü

Araştırma ve İnceleme Eserler:

Alpen, N. Gün, İ. (1961) *Halk Eğitimi*, İzmir

Bezirci, A.(1989) *Rıfat İlgaz*, Çınar Yayınları, İstanbul

Çeçen, A.(2000) *Atatürk'ün Kültür Kurumu Halkevleri*, (Genişletilmiş 2. Baskı)

Cumhuriyet Kitapları, İstanbul

Cumhuriyetin 15.'inci yılı Anması Kastamonu Yıllığı (1938)İstanbul

Demircioğlu, A.(1980) *100 Yıllık Kastamonu Basının da Kim Kimdir?*,Doğru Söz

Matbaası,Kastamonu

Dünden ve Bugünden Kastamonu Görüntüleri(1874-1975),İl Turizm Müdürlüğü,1997

Eski, M.(2000) *Kastamonu Valileri (1838-200)*, Ankara

Erdoğan, A.(1991)*Kastamonu Folkrolü I*, Kastamonu

Eyüpgiller, K. K. *Bir Kent Tarihi: Kastamonu*, Eren Yayıncılık

Geray, C.(1978) *Halk Eğitimi*, Ankara

Güngör, M. N. (1945) *Kastamonu Ninnileri*, Kıral Matbaası, Kastamonu

Güz, N. (1995) *Tek Parti İdeolojisinin Yayın Organı Halkevleri Dergileri (1932-1951)*,

Ankara

Karadağ, N. (1988) *Halkevleri Tiyatro Çalışmaları(1932-1951)*,T.C Kültür Bakanlığı, Ankara

Odabaşı, A. (2003) *Muğla Halkevi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Muğla

Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim dalı), Muğla

Ölçen,A. N. (1988) *Halkevlerinin Açılışı ve Yok Edilişi*,Ankara

Özden, M. (1999), *Türkiye Müzeleri*, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara

Şen.M. (1992),*Manisa Halkevleri ve Faaliyetleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans

Tezi),Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlke ve İnkılapları Enstitüsü, İzmir

Taner, H.(1944), *Halkevleri Bibliyografyası*, Ankara

Toksoy,N. (2007) *Halkevleri*,Orion Yayınları,Ankara

Turgut, E. (1998)*Halkevleri ve Halk Eğitimi (1932-1952)*,Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Programları Ve Öğretim Bilim Dalı, Ankara; (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)

Yalman, T. M.(1935), *Kastamonu Tarihi I*, Kastamonu

Yiğit, R. (2001) *Mersin Halkevi*, (yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı, Nisan 2001)

Yurt Ansiklopedisi (1983)Anadolu Yayıncılık, cilt 6, sayı;83

Makaleler:

Akyüz, K. (1986)“Türk Ocakları”, *Belleten*, Türk Tarih Kurumu, sayı: 196, Ankara: ss.214

Arıkan, Z. (1999)“Halkevlerinin Kuruluşu ve Tarihsel İşlevi”, *Atatürk Yolu*, Cilt VI, Sayı:23,Ankara Üniversitesi, Ankara, ,s.264-267

Aydın, S.(1996),*Türk Tarih Tezi Ve Halkevleri*, *Kebikeç*,Sayı 3,ss.119-129

Çavdar, T. “Halkevleri” *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, İletişim Yayınları, Cilt 4, ss.878-884

Doğaner, Y. (2000),Atatürk İnkılabının yerleşmesinde Halkevlerinin Rolü,KÖK Araştırmaları,cilt II,sayı:2,ss.77-98

Evrensel, E.(1939) “Kastamonu Halkevi Çalışmalarıyla Muhitte Büyük Bir Varlık Yaratıyor” *Ulus*, 1Mart, ss.6

Güneş, G. (2002) “Türkiye’de Savaş Ekonomisi Uygulamaları ve Toplumsal Yaşama Etkileri” *Türkler Ansiklopedisi*,Yeni Türkiye Yayınları,Cilt 17,Ankara,ss.615-621

Güneş, G. “Çağdaşlaşma Sürecinde Aydın Halkevi ve Faaliyetleri (1932-1951)”, *CTAD*,Yıl 3,sayı;3,ss.141-192

Kaya, Ş.“Halkevlerinin Altıncı yıl Dönümü Nutku”, *Aydın Tarihi*, (1-28 Şubat 1938), sayı :51, ss.33

Kazmaz, S. “Kastamonu” *Ülkü*, I.Teşrin 1944, cilt 7, ss.10

Özacun, O. (1996), “Halkevlerinin Dramı” *Kebikeç*,Sayı: 3,ss.87-96

Şakiroğlu, M. (1996) “Halkevi Dergileri ve Neşriyatı”, *Kebikeç*,Sayı 3,ss.131-141

Tan, N. (1989) “Kastamonu’nun Turistik kültürel Donatımı” *Türk Kültüründe ve Tarihinde Kastamonu Tebliğler (19-21 Ekim 1988)*, Ayyıldız Matbaa, Ankara; ss.164

Turan, Ş. “Etkin Bir Eğitim, Kültür ve Sosyal Dayanışma Kurumu Olarak Halkevleri”, *Bilanço 1923-1998*, Cilt 1, TÜBA, ss.205-210

Tuzer, F. "Halkevlerinin kuruluşunun 10. yıl dönümü nutku", *Aynı Tarihi* (1-28 Şubat 1942),sayı 99, s.28-30

Yeşilkaya, N. G. "Halkevleri", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce Kemalizm*, İletişim Yayınları, Cilt 2, s s.114-117

EKLER

KASTAMONU HALKEVİNİN YAYINLAMIS OLDUĞU KİTAP VE BROŞÜRLER:

<u>Kitabın adı:</u>	<u>Müellifi:</u>	<u>Basıldığı yer ve yılı:</u>
Kastamonu Aşık Kemali'	Talat Mümtaz Yaman	Kastamonu 1935
Kastamonu Tarihi	„ „ „ „	İstanbul 1935
Kastamonu'da Toplanmış Maniler	„ „ „ „	„ „
Göklere Doğru	İhsan Ozanoğlu	Kastamonu 1938
Atatürk Devrimi Destanı	„ „	„ „
Kastamonu Bilmeceleri	İhsan Ozanoğlu ve Nasıh Güngör	„ „
Aşık Edebiyatı Methal	„ „ „ „	Kastamonu 1940
Kastamonu Ninnileri	Nasıh Güngör	Kastamonu 1945
İlgas	Kastamonu Halkevi	Kastamonu 1936

Resim 8:Halkevi inşaatından (1938 yılında açılan yeni halkevi binası)

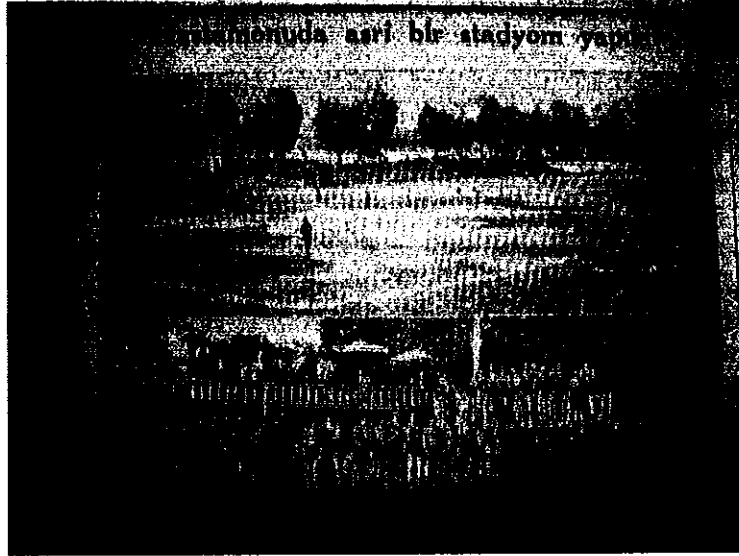
Kaynak: BCA,1741.1071.1 nolu belge,s.290

Resim 9:İnönü'nün Kastamonu Halkevine ziyaretinden bir görüntü

Kaynak: Cumhuriyet,9 Birinci Teşrin 1938,s.3

Resim 10:1934 yılında Kastamonu'da açılan stadyum

Kaynak: **Cumhuriyet**,21 Eylül 1934,s.4

Resim 11:İnebolu Halkevinin köylere düzenlediği gezilerden bir görüntü

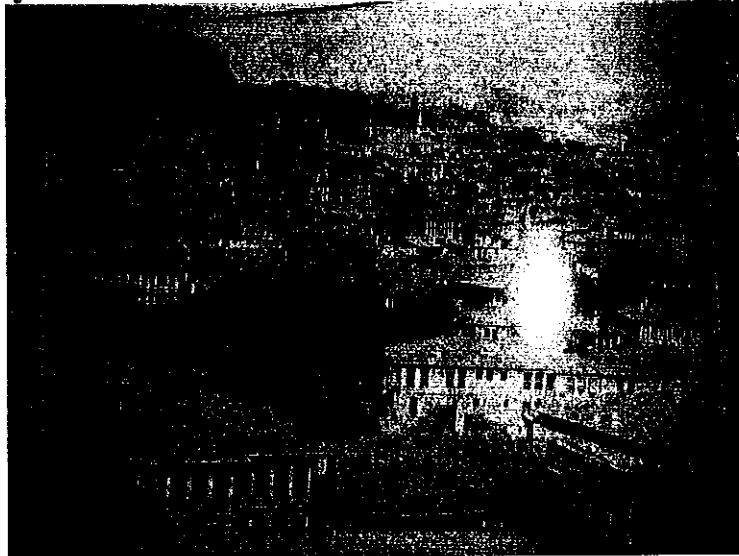
Kaynak: **Ulus**,25 Ocak 1938,s.6

Resim 12:Kastamonu Halkevi(1939)

Kaynak: **Ulus**,1Mart 1939,s.6

Resim 13.1935 yılında Kastamonu'dan bir görüntü (Müze ve batı cephesine doğru)

Kaynak: *Dünden bugüne Kastamonu Görüntüleri(1894–1975)*, İl Turizm Müdürlüğü, Kastamonu Valiliği, 1997,s.80

С. Н. П.
КАСТАНОНУ ХАЛКЕВИ
РЕИСЛИГИ
ҚАЗАҚСТАН СОВЕТ СӨЗДӨСТӨҒІ
ҚАЛМАҒАН АЯҒЫ

№	898	9 Mart 1942
№	78679	КК:

№
59

Қ. А. П. Қаз. облыстық ішкі істер бөлімі

Қаз. облыстық ішкі істер бөліміне қарайтын Қызылорда облыстық ішкі істер бөлімінен келіп түскен, бірақ бұл
өкілеттілікпен қамтамасыз етілген және оның негізіндегі құжаттарда
өкілеттілікпен қамтамасыз етілген және оның негізіндегі құжаттарда
өкілеттілікпен қамтамасыз етілген.

Сонымен бірге, бұл құжаттардың; олардың негізіндегі құжаттардың
өкілеттілікпен қамтамасыз етілген және оның негізіндегі құжаттардың
өкілеттілікпен қамтамасыз етілген және оның негізіндегі құжаттардың

Қаз. облыстық ішкі істер бөліміндегі ішкі істер бөлімінен келіп түскен
өкілеттілікпен қамтамасыз етілген және оның негізіндегі құжаттардың
өкілеттілікпен қамтамасыз етілген және оның негізіндегі құжаттардың
өкілеттілікпен қамтамасыз етілген және оның негізіндегі құжаттардың

Қ. А. П. Қаз. облыстық ішкі істер бөлімі
№ 898
9 Mart 1942

Қызылорда
№ 11.1942

GENEL SEKRETERLİK
DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Ankara : 21. 9. 1949

2/ 24880
C.H.P. İl İdare Kurulu
Başkanlığına
İstanbul

İlmiş
ola-
ve

İtalya'da Venedik şehrinde tertip edilen Milletlerarası Halk Müzikisi ve Halk Dansları festivaline iştirak eden Türk Millî Oyun Takımı büyük bir başarı kazanmıştır .

Festival münasebetile Venedik'te toplanmış olan ilim ve sanat adamlarından müteşekkil bir kongreye Halkevleri Bürosu Başkanı Kâzım Şefi A. Adnan Saygun tarafından gerekli izahlar verilmiş, Türk Takımının ve Türk Oyunlarının sanat özellikleri bu kongre tarafından da takdirle karşılanmıştır .

Muzaffer Sarıgözen'in idaresinde bulunan takımlarımız Erzurum ve Kastamonu Halkevlerine mensup halk sanatçılarından terakki etmektedir . 26/9/1949 günü saat 12 de Ankara Vapuruna ile yurda dönecek olan ve yabancı bir mençekte dünya milletleri önünde başarı elde eden ekibimizin İstanbul Halkevlerini temsil eden bir heyet tarafından karşılanması ve kazandıkları başarılar dolayısıyla İstanbul Halkevleri cemiasının sevinç ve sevgi duygularının kendilerine ulaştırılması yerinde bir hareket olur .

İlgili arkadaşlara bilgi verilmesini rica eder, sevgiler sunarım .

C.H.P. Genel Sekreteri A.
Erzurum Milletvekili

Cevad Durmuşoğlu

21 Eylül 1949

13 18

C. H. P.
Kastamonu Halkevi
Reisliği
Sayı
141

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

31 / 3 / 1941

C. H. P. Genel
25 Mart 1941
55108

C.H.P. Genel sekreterliğine

Aşağıda isimleri yazılı filimler evimiz sinemasında halka mektoblere gösterildikten sonra posta ile gönderildiğini saygılarımla arz ederim

Kalkovi reisi
Sadık Devitli

S. Devitli

<u>Filmin notresi</u>	<u>Filmin No</u>	<u>Kısım</u>	<u>Filmin İsmi</u>
207	133	I	Dunlu pınar abisesinin açılışı
205	33	I	Atatürkün doğu anadoluya seyyahati
278	34	2	" "
234	35	3	" "
263	113	I	1939 Cumhuriyet bayramı
296	114	2	"
148	422	I	Kahreman askerlerimize yardım

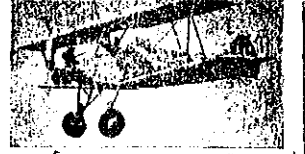
S. Devitli
26.3.1941
H.R.T.

KASIMAMUNU

◊ Gazetemizin ilk basıldığı yıl 1870 ◊
 Din Pazartesi ve Çarşamba Günleri Çıkar Resmi Gazetesidir.
 ☆ Yıl 67 ☆ ☆ Tanesi (100) paradır ☆

Yurttaş !

Türk Hava
Kurumuna
Yardım ede-
lim .

Valimizin konferansları

Sayın Valimiz Bay Avni Doğan

21-10-1937 perşembe günü akşamı cuma
gecesi Halkevinde (SANCAĞA SAYGI)
mevzuu etrafında çok kıymetli bir
konfrans verdiler

Geçen cuma gecesi Halkevinde Vali ve Parti Başkanımız Bay Avni Doğan çok derin bilgiler ve tebehhürlere istinat eden kıymetli bir konfrans verdiler ve bu suretle (Yaz) dolayısıyla seyrekleşmiş olan Halkevi konferanslarına başlamış oldular. Valimizin konfrans vereceğini duyan halk salonu baştan başa doldurmuştu. Saat tam yirmide konfrans başladı. Hatib evvela bayrağımızın tarihinden bahsattı. Osmanlı İmparatorluğunun ilk kuruluşu esnasında sancığın istiklal alâmeti olarak ilk padişaha gönderildiğini, Yeniçeriliğin kuruluşu esnasında Hacı Bektaşî Veli'nin oynamış olduğu rolü anlattılar ve o vakitki bayrağın şeklini tarif ettiler. Hilâliye bayrağımıza çok evelden üç orta Asyada iken girildiğini Gobi çölünde Rus altu-levrinin yapmış olduğu kazılarda buna saraheten meydana çıkaran deliller elde edildiğini beyan ettiler .

Nizamı cedidîn kabulü esnasında da yıldızın bayrağa alındığını evvelce (8) köşelli bir yıldız iken sonra (6) köşeye ve sonralarda

(15) köşeye indiğini izah ettikten sonra Türk Milletinin her milletten daha üstün olarak bayrağının şerefini koruduğunu Evliya Çelebinin Amsterdam seferindeki menkıbesinde (6009) kişiyi sancak uğruna usul (113) er kalıncaaya kadar can verdiklerini tebarruz ettirdi. Yurt sevgisinin, istiklal sevgisinin milli şerefün bir telâzemi bulunduğunu omudla ancak (Bayrak) olduğunu kendilerine mahsus selis ifadeleriyle anlattılar.

Devletin son kanunla bayrağımıza yapılması icabeden hücrmetin şeklini tesbit ettiğini ve sancak geçerken yapılacak hücrmetin ne şekilde yapılacağını anlattılar. Bilhassa sancağa karşı şaplaca çıkararak selâmlanmamızı ve bu hususta yekdiğerimizi ikaz etmemiz lâzım geldiğini beyan ettiler. Son senelerde mukaddes bayrağımız yerlere ve ayaklar altına düşmüşken onu bir cibani husumetin ayakları altından alarak göklere yükselten Büyük Atanın ulu namını anarak alkış tufanları arasında konferanslarına nihayet verdiler .

KASTAMONU

13
Haziran
1945
Çarşamba
5 Kuru

Yıl: 1

❖ Cumartesi ve Çarşamba Çıkar Altıokcu Yurt Gazetesi ❖

Sayı: 11

Halkevi Kurslar Kolumun Açtığı A. kursunu bitiren

84 KİŞİYE DİPLOMALARI VERİLDİ

Pazartesi günü saat 17. de Halkevi salonunda ve davetliler önünde A. kursunu bitirenlere diplomalarının verilmesi töreni yapılmıştır. Salonun iki köşesini davetliler ve ortasını da kursu bitirenler işgal etmişlerdi.

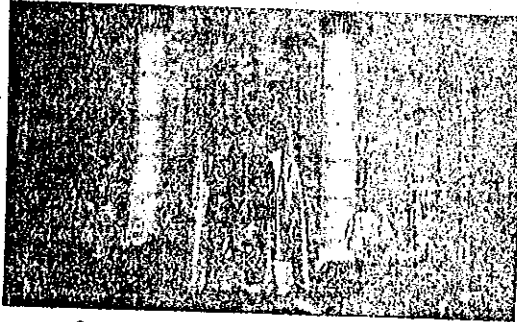
Halkevi başkanıımız Şeref Erdoğan kursu bitirenleri tebrik etti ve: 'dört aydan beri bu çatı altında Kastamonunun çalışkan ve ferahat sahibi bayan ve vatandaşlarımızın okuma yazma davasında yüzlerimizi ağarttığını ve bundan böyle her dört ayda bir açılacak kursa diğer vatandaşların gelmesinide teşvik etmelerini bu suretle büyük şefe bağlılığımızı göstereceğimizi söyledi. Onu müteakip Milli Eğitim Müdürümüz Kadir Güneş'de A

rini ve bu 84. rakamının gelecek kurslarda daha artması temennisi ile sözlerini bitirdi. Valimiz DR. Mithat Altuok irticalen çok güzel ve her zaman olduğu gibi heyecanlı ve kıymetli bir konuşma yapular. Bu kıymetli sözlerde n zabtedebildiklerimizi okuyucularımıza sunuyoruz:

Okuyup yazma kursunu bitiren aziz mezunlar, Sizleri muvaffakiyetinizden dolayı tebrik ederim.

Arkadaşlar biliyor ve takdir ediyorsunuzki bu günkü dünyaya ve bilgi bilgisi üstün olanların çalışması ile ilerliyor. Önümüzde gözümüz önünde devam eden harp dünyanın en büyük milletleri ve devletleri cereyan etmektedir. Bunlar arasında zafer, galebe en üstün olana nasip olmuştur. Hayatta, millet olarak devlet olarak var olmanın biricik çaresi: Mutlak üstün bilgiye sahip olmaktır. Az bilgiye

**BU AKŞAM Ve YARIN AKŞAM HALKEVİ
TEMSİL KOLU GÜZEL BİR
MÜSAMERE VE RİYOR**

*Bu akşam seyre-
deceğimiz ÇOBAN
piyesinden güzel i-
ki schneyi daha şim-
diden sunuyoruz.*

Bize, sıklıkla ver-
dikleri güzel mü-
samerelerle sa-
nat heyecanları
yaşatan halkevi
Temsil kolu bu
akşam «ÇOBAN»
adlı piyesi temsil
edeklerdir.

Bu Temsil haftaya bir kerre daha tek-
lanacak ve duyduğumuza göre bir kaç ka-
za merkezinde gösterilecektir. Resim-
lerimiz bu piyesten güzel iki sahneyi gös-
teriyor.

KASTAMONU

7
KASIM
1945
Çarşamba
5 Kuruş

Yıl:1 Cumartesi ve Çarşamba Çıkar Siyasî Altıokcu Yurt Gazetesi Sayı: 54

Millî Şefimizin Büyük NUTKU

Türk topraklarından ve haklarından hiç
seye verilecek bir borcumuz yoktur.

Şerefli insanlar olarak yaşayacağız ve
şanlı insanlar olarak öleceğiz.

Millî Şefimiz İsmet İnönü

Halkevinde Büyük Konser

Geçen hafta Halkevi salonunda, Halkevimiz yararına güzel sanatlar kolu güzel bir konser vermiştir.

Konser zengin bir programla tanımlandı. Müzik ruhun gıdasıdır. Bu söz şimdiye kadar söylenen sözlerin en doğrusudur. Musikinin ruha gıda oluşunu bu konser bize bir kerre daha isbâdetti.

Musikinin alafıranga ve alatürkesi yoktur. Gıda olduğu ruha hitap edışı vardır.

Duyguyu, sesle, neğneyle duyuruşu vardır.

İşte Halkevi güzel sanatlar kolu, bize böyle bir varlığı duyurmuştur.

Çok eskiden bu güne kadar her gümü sıklanan dudakları arasında bir türkü mırıldanır, onunla teselli bulur.

Her köy, kızı gelini işi başında bir şarap bir

manî söyler her köy delikanlısı yamaçlardan yamaçlara yol alırken göksünden bir türkü haykırır. Bu gün hastalar Müzikle tedavi edilmektedir. Önemin sütunlarımız arasında sığdıramayacağımız kadar çakılan Müzük'e elbette bizimde ihtiyacımız vardır.

Bizde ruhumuzu bu güzel nağmeler arasında yıkamak isteriz. O gece Paelli ruhlarımız bir nebze olsun bu güzel nağmelerle törpülendi. Bu işe önyak olanlarla kendilerini sanatın enginliklerine veren arkadaşlarımızı tebrik etmeği ve kendilerine teşekkürü bir borç bilir. Başta ney çalan Kemal Aydınlı, Lütfi Akdik, Halit Cebeci, Murl Focan, Seadet Akdik adlarını Müzik öğretmeni bay Mehmet ve Bandocu arkadaşları anarak yazıma son veririm.

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Gülsün KARAKUZUOĞLU

Doğum Yeri ve Tarihi : Karacasu - 01/04/1980

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Niğde Üniversitesi Tarih Öğretmenliği

Yüksek Lisans Öğrenimi : Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilgiler Eğitimi

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

Bilimsel Faaliyetleri :

İş Deneyimi

Stajlar :

Projeler :

Çalıştığı Kurumlar : Kastamonu Bozkurt Çok Programlı Lisesi- Köşk

Cumayanı İlköğretim Okulu

İletişim

e-posta Adresi : g_karakuzuoglu@hotmail.com

Tarih : 08.08.2008

